

Besluit 39/14 B

Voorgestelde behandeling

PS-vergadering : 4 juli 2014

Onderwerp

Notulen vergadering Provinciale Staten d.d. 11 april 2014

Datum

6 juni 2014

Documentnummer

3614610

Provinciale Staten van Noord-Brabant,

gelezen het voorstel van de griffier, d.d. 6 juni 2014 - 3602884;

gelet op artikel 40, vijfde lid, van het Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2012;

besluiten:

de notulen van het verhandelde door Provinciale Staten in hun vergadering d.d. 11 april 2014 vast te stellen.

's-Hertogenbosch, 4 juli 2014

Provinciale Staten van Noord-Brabant,
de voorzitter

de griffier

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

mw. drs. C.J.M. Dortmans

**PS 39/14: Notulen van de vergadering van Provinciale Staten van
Noord-Brabant op 11 april 2014**

VASTGESTELD VERSLAG

INHOUDSOPGAVE

Index gesproken personen	5
Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant	7
Agenda	9
Opening van de vergadering/vaststellen agenda	11
Afscheid van mevrouw Van Extel-van Katwijk en de heer Van der Burgt als leden van Provinciale Staten	12
Onderzoek geloofsbrieven, toelating en beëdiging nieuw leden van Provinciale Staten	17
PS 22/14: Notulen vergadering PS d.d. 7 februari 2014	18
PS 23/14: Ingekomen stukken	19
Voortzetting van het voorzitterschap en het plaatsvervangend voorzitterschap van de Statencommissie voor Cultuur en Samenleving van de leden Van Hattem en Kardol	19
PS 20/14: Initiatiefvoorstel aanpassing reglementen waterschappen	40
PS 21/14: Initiatiefvoorstel Prijs de kunst en de werken	54
PS 15/14: Eerste wijziging Verordening luchthavenbesluit luchthaven Seppe Noord-Brabant	59
PS 13/14: Reglement op de Rekeningcommissie Noord-Brabant	66
PS 19/14: Voorgenomen verkoop aandelen Attero	70
Motie M1 over een niet-geagendeerd onderwerp: Steun aanpak West-Brabant	86
Sluiting van de vergadering	89

Index gesproken personen

Aarts-Engbers, mw. C.J.M., 41, 45, 52, 53, 59, 65
Altundal, N, 89
Arts, mw. W.M.A., 59, 65
Berg, H.F. van den, 57, 59, 60, 65
Bouwman, T.J.J., 56, 58, 61, 62, 65, 66, 70, 75, 77, 78, 81, 84, 85
Burgt, C.H.M. van der, 16
Extel-van Katwijk, mw. A.A.H.C.M. van, 15
Frijters-Klijnen, mw. M.A.J.L., 38
Geeraedts, mw. M.B.Ph., 14, 19, 28, 29, 33, 34, 36, 37, 40, 53, 54, 58, 67, 68, 69
Griffier, 11, 18
Hageman, J.J.C., 69, 70
Harmsen van der Beek, M. ten, 70
Hattem, A.W.J.A. van, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 42, 44, 50, 51, 53, 58, 84
Heijmans, N.G.L., 27, 29, 30, 33, 36, 37, 55, 58
Heugten, R.A.C. van, 57, 63, 64
Hout, J.J.C. van den, 53
Iersel, mw. F.C.C.M. van, 42, 53
Kammen, mw. P. van der, 66, 67, 68, 69, 70, 73, 80, 82, 83, 85, 89
Kap, M.J., 25, 31, 40, 44, 47, 52, 54, 57, 58, 65, 66, 70, 86, 89
Keijzers-Verschelling, mw. J.C.R., 55, 58, 70
Kerkhof-Mos, mw. C.C., 13, 20, 28, 30, 37, 88
Koevoets, H.J.P.E., 70, 85, 87, 88
Kutlu, S., 61, 65, 66
Leenders, H.J.M., 22, 27, 30, 35, 38, 48, 51, 52, 53, 73, 80, 83, 85, 89
Lestrade-Brouwer, mw. M.C., 23, 30, 31, 32, 38, 44, 53, 56, 58, 74, 75, 79, 81, 85, 86, 89
Lopik, A.T. van, 60, 65
Mondriaan, H., 25, 35, 39, 45, 54, 56, 58, 65, 66, 70, 75, 85, 87, 89
Pauli, L.W.L., 76, 77, 78, 79, 81, 82, 83, 84, 87
Roozen, mw. C.J.M., 21
Smeulders, P.H.M., 24, 29, 31, 34, 35, 39, 44, 54, 89
Smeulders, S.J.A.H., 55, 58, 59, 60, 61, 65
Vissers, M.P., 70, 72, 80, 85
Voorzitter, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 26, 29, 31, 33, 34, 35, 36, 40, 44, 45, 46, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 74, 76, 80, 85, 86, 87, 89
Vugt, R.J. van, 71, 80, 81, 85
Wel, M.C. van der, 25, 31, 39, 45, 46, 50, 51, 54, 57, 58, 59, 62, 63, 65, 66, 70, 86, 89
Wijers, A.J.H., 36

Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk, commissaris van de Koning/voorzitter PS

mw. drs. C.J.M. Dortmans, griffier

Aarts-Engbers, mw. mr. C.J.M.	CDA	Tilburg
Aarts-van de Loo, mw.ing. J.P.H.	CDA	St.Oedenrode
Agtmaal, ing. J.M.A. van	CDA	Huijbergen
Altundal MIB, N.	SP	Oss
Arts, mw. W.M.A.	SP	Eindhoven
Berg, H.F. van den	PVV	Tilburg
Bouman, B.W. <i>tijdelijk lid</i>	PvdA	Hoogerheide
Bouwman, T.J.J.	GroenLinks	Eindhoven
Brenninkmeijer, drs. J.W.	CDA	Helvoirt
Brunklaus, mw. P.M.	GroenLinks	Raamsdonk
Burger Dirven, drs. K.A.J.M.	VVD	's-Hertogenbosch
Doelen, W.M. van der	CDA	Maren-Kessel
Dol, R.	PVV	Uden
Frijters-Klijnen, mw. M.A.J.L.	PVV	Bergen op Zoom
Geeraedts, mw. mr. M.B.Ph.	VVD	Rosmalen
Griensven, E.J.C. van	PvdA	Berkel-Enschot
Gruijthuijsen, M.P.J.M. van	VVD	Tilburg
Hageman, ir. J.J.C.	D66	Veldhoven
Harmsen van der Beek, M. ten	VVD	Roosendaal
Hattem, A.W.J.A. van	PVV	Steensel
Heijmans, N.G.L.	SP	's-Hertogenbosch
Iersel, mw. F.C.C.M. van	SP	Tilburg
Kammen, mw.drs. P. van der	PVV	Tilburg
Kap, M.J.	Onafhankelijke Statenfractie Noord-Brabant	Tilburg
Kardol, mw. J.C.	PVV	Uden
Keijzers-Verschelling, mw.mr. J.C.R.	CDA	Son en Breugel
Kerkhoff, J.	PVV	Valkenswaard
Kerkhof-Mos, mw. C.C.	CDA	Roosendaal
Klitsie, mw.drs. C.G.M.	D66	Tilburg
Knoet-Michels, mw. A.J.H.	PvdA	Vlierden
Koevoets, H.J.P.E.	VVD	Bergen op Zoom
Kouthoofd, T.P.D.	VVD	Eindhoven
Kuijken MSc, R.C.P.	CDA	Bergeijk
Kutlu, S.	D66	Eindhoven
Leenders, drs. H.J.M.	PvdA	Breda
Lestrade-Brouwer, mw. M.C.	D66	Boxtel
Liempd, P.J. van	PvdA	Eindhoven
Lopik, ing. A.T. van	VVD	Heesch
Mondriaan H.	50PLUS	Boxtel

Prins-Afman, mw. drs. M.W.	VVD	Sint Oedenrode
Roozen, mw. C.J.M.	SP	Roosendaal
Slegers, mw. drs. V.T.C.	SP	Tilburg
Smeulders, drs. P.H.M.	GroenLinks	's-Hertogenbosch
Smeulders, S.J.A.H.	PvdA	Helmond
Spierings, mw. M.J.G.	D66	Sint Michielsgestel
Staak, W.R.van der	SP	Boskant
Tsoutsanis-van der Koogh, mw. mr. M.E.	VVD	Breda
Verhees, H.W.	VVD	Someren
Visser, M.P.	SP	Oosterhout NB
Voeten, M.M.A.J.	VVD	Made
Vught, A.C.J.M. van	CDA	Rijkevoort
Vugt, drs. R.J. van	CDA	Woudrichem
Wagemakers, R.J.J.M.	PvdA	Tilburg
Wel, ir. M.C. van der	PvdD	Rijsbergen
Wijers, A.J.H.	VVD	Oosterhout NB

VERGADERING VAN PROVINCIALE STATEN VAN NOORD-BRABANT VRIJDAG 11 APRIL 2014

Agenda

- I. Opening van de vergadering/vaststellen agenda**
- II. Afscheid van mevrouw Van Extel (CDA) en Van der Burgt (VVD) als leden van Provinciale Staten**
- III. Onderzoek geloofsbrieven, toelating en beëdiging nieuwe leden van Provinciale Staten**
- IV. Notulen vergadering PS d.d. 7 februari 2013 (PS 22/14)**
- V. Ingekomen stukken (PS 23/14)**
- VI. Voortzetting van het voorzitterschap en plaatsvervangend voorzitterschap van de Statencommissie Cultuur en Samenleving van de leden Van Hattem en Kardol**
- VII. Voorstellen**
  - A-stukken:**
    - 15/14 Eerste wijziging Verordening luchthavenbesluit luchthaven Seppe Noord-Brabant**
  - B-stukken: -**
  - C-stukken:**
    - 20/14 Initiatiefvoorstel aanpassing reglementen waterschappen**
    - 21/14 Initiatiefvoorstel Prijs de kunst en de werken**
    - 13/14 Reglement op de rekeningcommissie Noord-Brabant**
    - 19/14 Voorgenomen verkoop aandelen Attero**
- VIII. Vragenuurtje**
- IX. Sluiting**

VERGADERING VAN PROVINCIALE STATEN VAN NOORD-BRABANT OP VRIJDAG 11 APRIL 2014

Voorzitter: prof. dr. W.B.H.J. van de Donk, commissaris van de Koning/voorzitter PS

Griffier: A.J. Brul, adj.

Volgens de presentielijst zijn 55 leden aanwezig, te weten:

Van Gruijthuijsen, Koevoets, mw. Knoet-Michels, Van Griensven, mw. Brunklaus, Van Agtmaal, mw. Keijzers-Verschelling, Heijmans, mw. Kerkhof-Mos, Wagemakers, Mondriaan, Brenninkmeijer, Hageman, Kutlu, mw. Lestrade-Brouwer, Bouwman, mw. Klitsie, Kap, mw. Roozen, mw. Frijters-Klijnen, Dol, Van den Berg, Kerkhoff, Van Hattem, mw. Van der Kammen, mw. Van Iersel, Altundal, mw. Aarts-van de Loo, Van Lopik, Ten Harmsen van der Beek, mw. Prins-Afman, Kouthoofd, Van Liempd, Kuijken, Van der Staak, Leenders, S. Smeulders, P. Smeulders, mw. Spierings, Verhees, Van der Wel, mw. Tsoutsanis-van der Koogh, Burger Dirven, Van Vught, mw. Kardol, mw. Geeraedts, mw. Arts, Vissers, Bouman, mw. Aarts-Engbers, Wijers, mw. Slegers, Van Vugt, Van der Doelen en Voeten.

Opening van de vergadering/vaststellen agenda

De voorzitter opent om 9.30 uur de vergadering en verzoekt allen te gaan staan voor een moment van stilte

De **voorzitter**: Ik verzoek de griffier mededeling te doen van de binnengekomen berichten van verhindering.

De **griffier**: Er zijn geen berichten van verhindering ontvangen. De leden Van Vugt, Vissers, mw. Arts en mw. Slegers komen iets later.

De **voorzitter**: Ik heet u allen van harte welkom en in het bijzonder de bezoekers op onze publieke tribune. In de loop van de ochtend zullen daar leerlingen en begeleiders van het d'Oultremontcollege uit Drunen plaatsnemen. Zij worden vandaag als gasten van PS ontvangen.

Zoals u weet, is er een aanvullende agenda gekomen met een extra onderwerp. In weerwil van wat er op de eerdere agenda stond, moet ik u melden dat het stuk over de luchthaven Seppe geen A-stuk is maar een C-stuk.

Er is één motie ingediend over een niet geagendeerd onderwerp. Deze motie heeft betrekking op het vreselijke bericht dat ons heeft bereikt uit Bergen op Zoom: de sluiting van de fabriek van Philip Morris. Wij leven als Brabantse Staten mee met wat daar gebeurt. Deze motie is zo snel mogelijk beschikbaar op SIS en op iBabs en wordt ook nog gekopieerd en rondgedeeld.

Door de leden mw. Lestrade-Brouwer, Leenders, Koevoets, Heijmans, Kap, Mondriaan, Van der Wel, mw. Van der Kammen en P. Smeulders wordt de volgende motie over een niet geagendeerd onderwerp voorgesteld:

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 11 april 2014, overwegende dat:

- Philip Morris voornemens is met ingang van 1 oktober te stoppen met de productie van sigaretten in Bergen op Zoom;*
- 1.230 werknemers daardoor hun baan verliezen van de huidige 1.371 werknemers;*
- dit structureel verlies van arbeidsplaatsen nog veel groter zal zijn i.v.m. het verloren gaan van arbeidsplaatsen van toeleveranciers in de regio;*
- dit alles een enorme impact heeft op de regio West-Brabant en de gemeentes, constaterend dat reeds acties in gang gezet zijn,*
- spreken zij hun steun uit voor de aanpak langs de 4 sporen zoals GS die nu hanteert en*
- roepen GS op alles te doen om de infrastructuur op het gebied van bedrijvigheid in West-Brabant te verbeteren,*

en gaan over tot de orde van de dag."

Deze motie maakt onderwerp uit van beraadslaging. Zij krijgt nr. M1.

Wil iemand op dit moment nog het woord voeren over deze agenda? Ik constateer dat dit niet het geval is en dat wij de agenda kunnen vaststellen.

Afscheid van mevrouw Van Extel-van Katwijk en de heer Van der Burgt als leden van Provinciale Staten

De **voorzitter**: Ik ga even naar het spreekgestoelte om hen beiden toe te spreken.

Dames en heren. De gemeenteraadsverkiezingen van 19 maart jongstleden laten ook in dit huis hun sporen na. Wij nemen vandaag afscheid van twee leden van onze Staten die als gevolg van die verkiezingen vorige maand beëdigd zijn als raadslid. Het gaat om Anke van Extel in de mooie gemeente Gemert-Bakel en om Cor van der Burgt in het niet minder mooie Helmond; allebei in Zuidoost-Brabant. Daarmee heb ik meteen twee overeenkomsten genoemd. Een derde overeenkomst tussen deze Statenleden is het lidmaatschap van de themacommissie Transitie Stad en Platteland. Een vierde overeenkomst tussen jullie beiden is de vriendelijke en vrolijke uitstraling. Bij de verschillen denk ik niet alleen aan het verschil in geslacht, maar vraag ik ook bijzondere aandacht voor het kapsel. Waar bij Cor hooguit de lengte van de haardracht wat kan variëren, ligt dat bij Anke heel anders! Het is elke vergadering weer een verrassing welke kleur en welke aard het kapsel heeft. Qua kleurstelling lijkt soms het beeld van de Koning in jouw aanwezigheid te verbleken. Het heeft wel navolging gevonden, want ook de verlichting van het provinciehuis verschiert intussen met enige regelmaat van kleur.

Anke, hiermee heb ik vooral wat persoonlijke noten willen kraken over jouw aanwezigheid hier, maar ik ben heel serieus als ik zeg dat ons opgevallen is dat je een buitengewoon gepassioneerd lid van onze Staten bent geweest, met een grote interesse en belangstelling voor de onderwerpen die je vooral in de commissie TSP mede hebt behartigd. Je was goed voorbereid, je was scherp in het debat en alert op wat door jouw

politieke groepering als belangrijk werd ervaren. Dat is belangrijk want politiek wordt immers bedreven door mensen en gaat immers over mensen. Het feit dat je alert en betrokken het lidmaatschap van deze Staten vorm hebt gegeven, vervult ons met grote dankbaarheid. Wij wensen jou buitengewoon veel succes in welke rol in de nieuwe fase aan jou gegeven zal zijn. Gemert-Bakel is een mooi en betrokken raadslid rijker. Wij wensen je veel succes.

Cor, ik heb al eens een keer afscheid van je mogen nemen. Om een zekere consistentie in het betoog te handhaven, heb ik nog eens gekeken wat ik toen gezegd heb. Eigenlijk is het helemaal niet zo moeilijk, want ook jij bent een buitengewoon gepassioneerd vertegenwoordiger. Jij hebt een groot draagvlak in Brabant. Dat is ook gebleken bij de gemeenteraadsverkiezingen. Nu moet het belang van deze Staten concurreren met het belang van jouw mooie gemeente Helmond en je hebt de keuze gemaakt voor Helmond. Je bent met veel stemmen in de raad gekozen. Je hebt veel draagvlak daar en het tekent een moderne volksvertegenwoordiger dat hij echt verbinding met het volk heeft, dat de mensen hem steunen en dat hij dus ook gezag heeft om in de publieke arena zijn politieke groepering te vertegenwoordigen en niet alleen zijn eigen politieke groepering maar alle Helmonders. Dat is immers het mooie van volksvertegenwoordiger zijn. Je bent er nooit alleen voor je eigen groep, op het moment dat je gekozen bent, ben je de vertegenwoordiger van in dit geval álle Helmonders. In die zin heb je hier in deze Staten alle Brabanders vertegenwoordigd. Dat heb je niet alleen met betrokkenheid en deskundigheid gedaan maar ook met die duidelijk aanwezige pretoogjes die lieten zien dat je het debat dat gevoerd werd en het spel dat gespeeld werd waardeerde.

Cor, namens ons allen wil ik je dankzeggen. Je had je in de beste tradities van dit huis heimelijk aangemeld voor een gastrol, dit keer niet als kerstman maar als sinterklaas. Dat moeten wij nu helaas gaan missen, maar wie weet, komt er een keer een mogelijkheid om je in een mooie rode mantel te hullen.

Dames en heren, namens u allen zeg ik deze beide Statenleden zeer veel dank voor hun inzet hier in de Staten van Noord-Brabant. Ik wil beiden naar voren vragen opdat ik hun namens u allen de bekende Roemer en de bos bloemen kan overhandigen. Anke en Cor, mag ik jullie vragen naar voren te komen?

De voorzitter overhandigt mevrouw Van Extel en de heer Van der Burgt de Roemer en een bos bloemen

(applaus)

De **voorzitter**: Het is gebruikelijk en ook buitengewoon plezierig dat ik beide fractievoorzitters mag uitnodigen om kort het woord te voeren.

Mevrouw **Kerkhof-Mos** (CDA): Beste Anke. Vandaag nemen Provinciale Staten formeel afscheid van jou. Wij gaan als CDA-fractie nog eens wat intiemer afscheid van je nemen op een minder plechtig moment, zodra je na de voor het CDA uitstekend verlopen verkiezingen in Gemert-Bakel met de lokale fractie de coalitiebesprekingen goed hebt afgerond.

Anke, in een mail afgelopen week aan collega's heb ik je vertrek uit onze fractie een "aderlating" genoemd en dat is echt niet omdat de secretarisfunctie in het DB van de

fractie nu vacant is. We missen je nu wel als sprankelende vrouwelijke collega, ook al krijgen we voor jou vandaag een zeer ervaren opvolger terug.

Anke, jij was en bent een heel speciale; niet alleen omdat je een modieuze jonge vrouw bent die stevig op haar "high heels" staat, die gedisciplineerd hardloopt om heel wat kilo's af te vallen om weer strak in haar vel te zitten en die ook nog een ruim sociaal netwerk onderhoudt en de lokale media op de hoogte stelt van de Statenbesluiten; die d'r haar durft op te scheren en dat oranje, zwart, grasgroen of hoogblond weet te kleuren al naar gelang de CDA-reclamecampagne dat nodig had of heeft.

Jij bent ook de vrouw van Edwin én de moeder van Jan en Anna, die vanmorgen vrij van school kregen en samen met jouw ouders trots op de publieke tribune zitten! En dat wist je allemaal tamelijk geruisloos te combineren met je parttime baan als adjunct-griffier in Veghel én je Statenlidmaatschap.

Gelukkig mocht je vaak je moeder inschakelen bij de zorg voor de kinderen. Maar toch, het is en blijft een grote logistieke operatie voor een ouder van een jong gezin.

Anke, jij bent een positief ingestelde collega, je denkt in kansen. Je bent een vrolijk en gezellig mens, je hebt altijd een verhaal klaar. En je bent een roker, waarschijnlijk ook omdat de sfeer in "150" zo informeel en amicaal is. Ik denk er héééél soms met heimwee aan terug! Je hebt een uitstekende politieke antenne en je bent altijd gedreven met politiek bezig, maar wel op een Lubbers-manier: zeer serieus, maar no-nonsense! Net als je vele tweets: attent, onomwonden en doelgericht. Je hebt totaal niets met bureaucratie of met sprekers die in barokke volzinnen om de hete brij heen draaien of weer hun stokpaardje berijden...

Anke, voor jou is integriteit een belangrijk thema. Dat merkte ik recent ook weer. In de Integriteitscommissie deed je als plaatsvervangend lid de suggestie van een makkelijk hanteerbaar formulier voor de opgave van geschenken. Dat formulier moet er nog komen, -- we kennen het tempo -- maar het blijft wel jouw idee!

Anke, jouw hart ligt bij "politiek dichtbij mensen" en dat komt ongetwijfeld lokaal het beste tot zijn recht. Als Statenlid heb je samen met diverse collega's uit de commissie TSP de aanzet gegeven tot de start van de discussie over een zorgvuldige, duurzame veehouderij. Met de kennis die je in dit provinciehuis hebt opgedaan en de besluiten die Provinciale Staten daarover hebben genomen, ga je lokaal hopelijk voorbeeldig aan de slag, want er is nog een wereld te winnen! Houd ze bij de les in Gemert-Bakel! En zorg dat ze hun huiswerk op tijd inleveren! Daar rekenen wij op.

Tot slot, Anke. Wij bedanken jou heel hartelijk voor de fijne collegiale samenwerking. Wat jammer is? Die duurde té kort. Voor de toekomst wensen wij jou, je gezin en familie alle goeds en succes. Hou doe!

(applaus)

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Beste Cor. Ik zal het iets korter houden want jij bent ook veel korter lid van de Staten geweest. Het was maar een halfjaartje. Anke neemt afscheid en jij neemt afscheid. Zou dat een toevalligheid zijn, mijnheer de voorzitter? Ik weet uit betrouwbare bronnen dat de gemeente Helmond aast op de gemeente Gemert-Bakel. Bij een fusie -- ik weet niet of die erin zit -- komen jullie elkaar weer tegen. Misschien is het wel een samenspanning, ik weet het niet!

Cor, ik heb eens even gekeken hoe het eigenlijk met jou vergaan is in deze Staten. Jij was eerst van 2002-2006 enthousiast raadslid in Helmond. Van 2007 tot 2011 ben je

Statenlid geweest maar ook gedeeltelijk raadslid in Helmond. In september 2013 ben je weer even Statenlid geworden en wij dachten: hartstikke fijn, die Cor blijft nu Statenlid. Wat schetst onze verbazing? Hij staat weer op de lijst bij de gemeente Helmond, komt met ruime voorkeursstemmen in de raad en ontstaat bij hem de tweestrijd wat nu te doen. Helaas heeft hij gekozen voor de gemeenteraad. Dat vinden wij natuurlijk heel erg jammer, maar wij begrijpen het wel een beetje. Ik heb eens even gegoogled en toen zag ik op YouTube een filmpje van jou staan van vlak voor de vorige Statenverkiezing waarin jij je presenteert: Stem op mij voor de Staten! Ik heb dat filmpje nog eens goed bekeken en volgens mij ging het hoofdzakelijk over Helmond. De Staten zelf waren wel belangrijk maar zij waren ook heel erg belangrijk voor de gemeente Helmond. Toen dacht ik: ik weet het niet, het wordt toch misschien wel Helmond.

Cor, jammer. Je hebt voor Helmond gekozen. Wij begrijpen het wel. Wij kennen allemaal de beroemde Heintje Davids: hij komt, hij gaat, hij komt en hij gaat weer. Ik hoop dat dit bij jou niet het geval zal zijn. Hoewel, je hebt nog een hele carrière voor je. Helmond is ook maar vier jaar en daarna zie je wel weer verder. Misschien dat je nog een keer in deze Staten terugkomt.

Goed, wij vinden het heel jammer. Wij hebben zeer gewaardeerd dat je je hier enthousiast hebt ingezet. Ik ga ervan uit dat wij je ongetwijfeld nog de nodige keren zullen tegenkomen. Het ga je goed, zet je in voor Helmond. Dat is een belangrijke gemeente in onze provincie en daar vertegenwoordig je ook een provinciaal belang. Hartstikke bedankt. Wij zullen ongetwijfeld in de toekomst nog contact met je hebben.

(applaus)

Mevrouw **Van Extel-van Katwijk** (CDA): Voorzitter. Nu grijp ik mijn kans, want die heb ik niet zo veel gegrepen in PS. Ik dacht: vandaag is het de mijne. Helaas heb ik geen iPad meer want die heb ik vorige week vrijdag moeten inleveren. Ik doe het nu met het oude vertrouwde papiertje.

Drie jaar geleden was ik trots dat ik gekozen werd in Provinciale Staten. Ik had het vertrouwen gekregen van veel kiezers en ben met veel goede moed aan het Statenlidmaatschap beginnen. De provinciale politiek was geen logische keuze voor mij. Na een raadslidmaatschap van 11 jaar in Gemert-Bakel ging de volgende periode voor mij niet door en kwam er een kans om de provinciale politiek eens aan de binnenkant te bekijken. Die kans heb ik gegrepen. Ik heb echter geconstateerd dat deelname aan de provinciale politiek in deze fase van mijn leven heel moeilijk was. Ik vond het moeilijk om mijn gezin, mijn leven, mijn baan en alle andere zaken waarmee ik mij bezighoud goed op elkaar te laten aansluiten. Ik wil daarvoor aandacht vragen. Ik ben namelijk niet de enige in deze Staten. In mijn eigen fractie bijvoorbeeld zitten nog twee dames die in dezelfde fase van hun leven zitten als ik. Het zou heel jammer zijn als wij die doelgroep verliezen als volksvertegenwoordiger. Dat moet een punt van aandacht zijn.

Ook vind ik het belangrijk dat er meer verantwoordelijkheid gaat naar de samenleving. Ik weet hoe mooi het boerenleven is. Hoe kunnen wij dat duurzaam krijgen? Door de mensen erbij te betrekken! In dit huis alleen maken wij het beleid en de toekomst niet; de samenleving doet dat. Ik vind het heel belangrijk dat wij het lef hebben om verantwoordelijkheid te geven aan de mensen buiten die het moeten doen. Ik heb het niet alleen over de veehouderij, maar ook over de economie en de leefbaarheid. Wij moeten het lef hebben om meer naar buiten te gaan en daar de verantwoordelijkheid te leggen.

Wij moeten de coöperatieve gedachte terugbrengen in dit huis en hier aan de orde stellen. Ik zou het heel mooi vinden als ik dat over een paar jaar zou zien.

Dit is wat ik wilde meegeven aan de Staten. Ik dank mijn fractie en ik dank Conny voor haar mooie woorden. Ik heb hier heel veel geleerd. Dat vind ik heel belangrijk. Ik sta helemaal achter de keuze die ik nu gemaakt heb, maar nogmaals ik heb hier ontzettend veel geleerd. Ik wil de CDA-fractie daarvoor hartelijk bedanken. Ik wens iedereen heel veel succes. Houdoe en bedankt.

(applaus)

De **voorzitter**: Mag ik via deze microfoon Jan en Anna bedanken voor de prachtige tekening die ik zojuist gekregen heb? Ik zal haar doorgeven aan het bouwteam omdat er een aantal interessante suggesties voor de kleurstelling van ons provinciehuis op te vinden is.

De heer **Van der Burgt** (VVD): Voorzitter. Ik wil allereerst reageren op de opmerking van Mieke en haar vraag of ik nog terugkom. Mijn gevoel zegt dat ik niet meer terugkom als Statenlid, maar ik heb ook geleerd om nooit nooit te zeggen. In de politiek is dat een belangrijke zaak. Dat onderstreep ik daarom even. Mijn gevoel zegt echter dat het nu de laatste keer is in dit huis. Ik maak daarom dankbaar gebruik van dit moment om een aantal mensen te bedanken. Ik dank het college en de Staten voor de fijne samenwerking. Ik was dat al gewend gedurende mijn eerste periode van vier jaar, maar ook deze zes maanden heb ik het als zeer prettig ervaren om met u allen samen te werken.

Op 20 september woonde ik hier een vergadering bij die om half tien begon en tegen middernacht eindigde. Ik kwam na middernacht thuis. Wij hebben dit nog eens dunnetjes overgedaan op die gedenkwaardige 7 februari. Het landbouwdossier was aan de orde en ik ben blij dat ik dit heb meegemaakt. Het was ook de moeite waard. Ik heb mij echter soms wel eens afgevraagd waarin ik beland was. Kunnen wij in deze Staten alleen spreken over de agrarische sector? Die sector is zeker onze aandacht waard, want zij staat aan de wereldtop. Mensen, weet waarover je praat in Brabant. De agrarische sector is wel degelijk de volle aandacht waard. Zij is heel belangrijk voor Brabant. Ik denk dat wij heel goede besluiten genomen hebben en dat het college daarmee verder kan. Wij kunnen verder met het realiseren van duurzaamheid in de agrarische sector. Dat verdient deze sector en het is belangrijk voor de Brabantse economie.

Dat brengt mij meteen op de reden waarom ik graag terugga naar Helmond. Er zijn verschillende sectoren in Brabant die tot de top van de wereld behoren. Helmond is zo'n toplocatie. Ik wijs op de brainport. Daar gebeurt van alles. De innovatieve sectoren verdienen de volle aandacht in Brabant. Het is aan uw Staten om dit over het voetlicht te brengen bij de Brabanders en bij alle andere inwoners van Nederland. Ik roep de Staten ook op om dit vol in de schijnwerpers te zetten. Het is in het belang van ons eigen Brabant waarop ik zo ontzettend trots ben. Ik ben opgegroeid in het buitengebied en heb daar altijd gewoond. Het buitengebied is prachtig. Ik ben er hartstikke trots op. Onze sterke Brabantse steden liggen er middenin. Die samenhang maakt ons netwerk juist zo sterk.

Ik wil afsluiten met u, mijnheer de commissaris, een boekje aan te bieden. Het is de jongste Aa-kroniek van de Heemkundekring Crayendonck met het levensverhaal van mijn

schoonvader: "Bert van Tulden 100 jaar." Het is zijn trotse verhaal. Ik kan het niet beter zeggen.

Tot slot wil ik iedereen bedanken. Met name dank ik de leden van de griffie die altijd voor ons klaarstaan. Zij verdienen een extra applaus.

(applaus)

De **voorzitter**: Dit is weer eens een mooi voorbeeld van het feit dat wij in Brabant prachtige heemkundekringen hebben. Zij houden zich intensief bezig met onze traditie, omdat zij weten dat die voor onze toekomst zo belangrijk is.

In de koffiepauze kunt u persoonlijk afscheid nemen van onze vertrekkende Statenleden.

Onderzoek geloofsbrieven, toelating en beëdiging nieuw leden van Provinciale Staten

De **voorzitter**: Het een hangt met het ander samen. Wij zijn nu toe aan de installatie van twee opvolgers. Het gaat om de heer Wim van de Doelen van het CDA en de heer Marcel Voeten van de VVD.

U kent de procedure. Er zijn geloofsbrieven onderzocht door een commissie uit uw Staten, bestaande uit Driek van Griensven, Nurettin Altundal en Patricia Brunklaus. Ik vraag de voorzitter van de commissie, Driek van Griensven, verslag uit te brengen van zijn werkzaamheden.

De heer **Van Griensven** (PvdA): Voorzitter. De door u benoemde commissie heeft de geloofsbrieven van de heer Van der Doelen en de heer Voeten onderzocht en in orde bevonden. De heer Van der Doelen en de heer Voeten voldoen aan de voorwaarden van het lidmaatschap van Provinciale Staten en zij vervullen volgens hun eigen opgave geen openbare betrekkingen die onverenigbaar zijn met het lidmaatschap van Provinciale Staten.

De commissie geeft de Staten dan ook in overweging te besluiten tot toelating van de heer Van der Doelen en de heer Voeten.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Griensven en de andere leden van de commissie voor hun werk. Ik stel voor dit voorstel over te nemen en te besluiten tot toelating van deze twee nieuwe collega's. Ik zie dat dit het geval is, waarvan akte.

Ik zal hen zo dadelijk oproepen om hier de eed af te leggen. Voordat wij dat gaan doen, heb ik er behoefte aan om er iets over te zeggen.

U gaat zo een eed of belofte afleggen op de Grondwet. Letterlijk zult u zweren of beloven getrouw te zijn aan die Grondwet en dat u de wetten zult nakomen. Dat is een bijzonder moment, ook omdat de Grondwet een bijzondere wet is. Die wet fundeert immers niet alleen onze staatsrechtelijke verhoudingen, die kan ook worden gezien als het fundament van onze samenleving zelf. In Nederland kunnen wij de wetten niet via de rechter toetsen aan de Grondwet. Dat moeten wij zelf doen in een proces van democratische besluitvorming. Die besluitvorming is niet alleen geborgd in democratische spelregels, maar dient ook de fundamentele rechtsbeginselen die in die Grondwet zijn vastgelegd, te eerbiedigen. Dat geldt u allen en dat geeft u allen als volksvertegenwoordigers een bijzondere verantwoordelijkheid. Die bijzondere verantwoordelijkheid geldt ook voor

mijzelf. Ik heb de eed die u zo gaat zweren ook zelf gezworen in handen van degene die mij op uw voordracht heeft benoemd in dit ambt.

De Grondwet is een bijzondere wet, niet in de laatste plaats vanwege de fundamentele beginselen inzake de rechten van de mens, van ieder mens, van alle mensen, die daarin zijn vastgelegd. Ik geloof dat die grondrechten hun fundament vinden in de waarden die hun oorsprong vinden in een onaantastbare menselijke waardigheid.

Dames en heren, democratie en rechtstaat zijn niet los verkrijgbaar. Die waardigheid geldt elk individueel mens, maar zegt ook iets over de normen die de onderlinge verhoudingen tussen mensen regelen. In die verhouding is onderling respect de norm. In die verhouding kan de aan iedere mens gegeven en toekomende vrijheid niet los worden gedacht van de verantwoordelijkheid die eenieder dus heeft om de kwaliteit van die onderlinge relaties te bewaken. Alleen zo kan de kwaliteit van de samenleving worden geborgd.

Daar waar die onderlinge verhoudingen worden bedreigd door onderling wantrouwen en haat past het ons allen waakzaam te zijn, om daar het fundament zelf van de democratische rechtstaat in het geding gaat komen. Dat fundament ligt in de rechten van de mens, van alle mensen, van elke mens.

Ik heb als commissaris van de Koning en uw aller voorzitter die eed gezworen en dat brengt verplichtingen met zich. In mijn functie dien ik niet alleen trouw te zijn aan de Grondwet net als u, maar dien ik die Grondwet ook actief te beschermen omdat ik de menselijke waardigheid dien te beschermen van iedere mens en van alle mensen, van iedereen die hier in Brabant woonachtig is. Het leek mij goed dat vandaag nog eens expliciet te zeggen voor het moment dat hier weer een eed gezworen wordt omdat ik uw aller voorzitter mag zijn en commissaris van alle Brabanders, ook van hen die dat niet zijn vanwege geboorte maar dat zijn geworden omdat zij hier wonen en werken.

Ik wil de kamerbewaarder vragen de twee nieuw te installeren leden hier naar voren te roepen.

Ik verzoek u allen te gaan staan.

De **griffier**: "Ik zweer/ ik verklaar dat ik om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd.

Ik zweer/ ik verklaar en beloof dat ik om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk, enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen.

Ik beloof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van het provinciaal bestuur naar eer en geweten zal vervullen."

In handen van de voorzitter legt de heer Van der Doelen de in artikel 14 van de Provinciewet voorgeschreven eed af en de heer Voeten de verklaring en belofte

De **voorzitter**: Van harte welkom! Ik stel voor dat degenen die de nieuwe collegae willen feliciteren daarvoor de gelegenheid nemen in de aanstonds te houden koffiepauze van deze vergadering.

PS 22/14: Notulen vergadering PS d.d. 7 februari 2014

De **voorzitter**: Deze notulen worden ongewijzigd vastgesteld met dank aan de griffier.

PS 23/14: Ingekomen stukken

De **voorzitter**: Er wordt besloten conform de voorstellen van de griffier.

Voortzetting van het voorzitterschap en het plaatsvervangend voorzitterschap van de Statencommissie voor Cultuur en Samenleving van de leden Van Hattem en Kardol

De **voorzitter**: De fracties van de VVD, het CDA, de SP, de PvdA, D66, GroenLinks, 50PLUS en de PvdD hebben mij verzocht dit punt te behandelen voordat wij beginnen met de voorstellen op de agenda. Het betreft de voortzetting van het voorzitterschap en het plaatsvervangend voorzitterschap van de Statencommissie voor Cultuur en Samenleving van de leden Van Hattem en Kardol.

Het is in dit soort procedures gebruikelijk om de fracties die het punt op de agenda hebben gezet het eerste het woord te geven en daarna uiteraard de leden Van Hattem en Kardol. Ik heb namelijk begrepen dat de PVV niet als fractie het woord wil voeren, maar dat de leden dit zelf willen doen.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Voorzitter. Als fractievoorzitter van de grootste partij neem ik even de gelegenheid om Wim van der Doelen en Marcel Voeten na de woorden van de voorzitter en na hun beëdiging als eerste te feliciteren met het hernieuwde -- opmerkelijk - lidmaatschap van deze collectiviteit van volksvertegenwoordigers.

Maar nu ter zake: 19 maart 2014, de dag van de lokale verkiezingen ligt alweer even achter ons; een dag van de democratie in Nederland met winnaars en verliezers; niet altijd even leuk, maar wel goed dat eenmaal in de vier jaar inwoners zich kunnen uitspreken over het gevoerd beleid en de plannen voor de toekomst van de gemeente. Dat is nu eenmaal de democratie die wij met z'n allen koesteren en beschermen.

Die dag van de democratie werd ruw verstoord door het optreden van de heer Wilders, een van de meest ervaren Tweede Kamerleden van Nederland die ruim 15 jaar in 's lands vergaderzaal acteert en heel goed weet hoe de politieke hazen lopen. Hij nam de gelegenheid te baat om, wetend dat hij omringd was door de media, op een onnavolgbare en "Wilderiaanse" wijze zijn gehoor toe te spreken. Hij liet het niet bij spreken maar bouwde een trio vragen op, eindigend met de inmiddels wereldbekende vraag "Willen jullie meer of minder Marokkanen?" Waarop de meute brulde: "Minder, minder, minder" en volksvertegenwoordiger Wilders antwoordde met: "Dat gaan wij dan even regelen."

Het diskwalificeren van een groep uit de bevolking door te suggereren dat hun aantal simpelweg omlaag moet, is afschuwelijk, zo vinden wij als VVD-fractie. Die uitspraken zijn gedaan en zo bedoeld. Nuances achteraf zijn als mosterd naar de maaltijd, zeker voor een zo ervaren politicus als de heer Wilders.

Op 19 maart waren ook leden van de PVV-fractie uit onze Staten aanwezig bij die bijeenkomst in dat Haagse café, waaronder in ieder geval de voorzitter en de plaatsvervangend voorzitter van de commissie voor Cultuur en Samenleving, de leden van Hattem en mevrouw Kardol. Ook zij hebben de bekende uitspraken luidkeels ondersteund. Nadien heeft de fractievoorzitter van de Statenfractie van de PVV voor de Brabantse pers de walgelijke mening van zijn grote roerganger nogmaals ondersteund en in Brabants perspectief gezet.

Nu leven wij gelukkig in een land waar de vrijheid van meningsuiting hoog in het vaandel staat. Natuurlijk moet rekening worden gehouden met die vrijheid, maar dat is geen ongelimiteerd recht. Vrijheid van meningsuiting betekent niet dat discriminatie moet worden toegestaan. Daarnaast geldt ook voor politici in het bijzonder de uitspraak van het Hof in Straatsburg dat politici zich buiten het parlement of in dit geval de Statenzaal moeten matigen. Zij hebben een positieve plicht om democratische waarden uit te dragen. Dat betekent ook dat zij bevolkingsgroepen niet tegen elkaar moeten opzetten. Dat is de keerzijde van hun onschendbaarheid.

De VVD-fractie respecteert de kiezer en derhalve ook een gekozen politieke volksvertegenwoordiger. Wij kijken en zullen altijd blijven kijken naar de inhoud van de voorstellen die een fractie in het debat brengt. Dit debat gaat dus ook niet over de volksvertegenwoordigende rol die de PVV-fractie hier in de Staten heeft. Het debat vandaag gaat over de rol van de leden Van Hattem en Kardol hebben namens de Staten van Brabant als voorzitter en plaatsvervangend voorzitter van de commissie voor Cultuur en Samenleving, want in deze rol vertegenwoordigen zij elk Statenlid en in het bijzonder alle leden van de commissie voor Cultuur en Samenleving. De naam van deze commissie geeft dat duidelijk aan. Wij gaan voluit voor zowel de cultuur, met inbegrip van de culturele verschillen, als voor de gehele pluriforme samenleving. Het is dan ook begrijpelijk dat veel Statenleden en zo ook mijn fractie zich sedert 19 maart jongstleden de legitieme vraag stellen of zij nog het vertrouwen hebben in en zich op een juiste manier vertegenwoordigd voelen door de voorzitter en de plaatsvervangend voorzitter van de commissie voor Cultuur en Samenleving, zolang niet duidelijk is of zij alle Brabanders als gelijkwaardig beschouwen en dat ook in hun functies zullen uitdragen.

Om die vraag beantwoord te krijgen, hebben alle fracties, met uitzondering van de PVV en de OSN, gevraagd om aan de agenda van vandaag dat extra agendapunt toe te voegen, strekkende tot een debat hierover. Wij hopen dus ook dat de bewuste leden van de PVV-fractie ons die duidelijkheid vandaag kunnen verschaffen, niets meer en niets minder! Wellicht mag ik de PVV-leden nog de woorden van premier Rutte die hij sprak naar aanleiding van de uitlatingen van de heer Wilders onder de aandacht brengen? "In mijn opvatting zouden wij een situatie moeten hebben waarin wij mensen nooit beoordelen op hun afkomst maar op hun toekomst, niet op hun geloof maar op hun gedrag, en wij nooit de groep centraal stellen maar altijd het individu. De rechtstaat geldt voor iedereen."

Mevrouw **Kerkhof-Mos** (CDA): Voorzitter. De CDA-fractie wil er geen doekjes om winden. Wij vinden het afschuwelijk dat we als Staten een voorzitter en plaatsvervangend voorzitter van de commissie voor Cultuur en Samenleving hebben, die in Den Haag op de dag van de verkiezingsuitslag 19 maart jl., uitgedaagd door hun politiek leider Geert Wilders met zijn vraag: "Willen jullie in deze stad en in Nederland meer of minder Marokkanen?" mee hebben gescandeerd: "Minder, minder, minder."

De PVV-fractie Noord-Brabant heeft, kennelijk geschrokken van de commotie die over de uitspraak in het land en in hun eigen partij is ontstaan, later een reactie gepubliceerd op haar website. Daarin staat o.a.: "In het beeld van racisme en discriminatie herkennen wij ons niet."

Eigenlijk wilden wij geen nieuw podium bieden aan PVV'ers die zich zulke uitroepen veroorloven. We wilden hun ook geen gelegenheid bieden zich een slachtofferrol aan te meten, maar wij vinden dat je je geen vrijheid kunt permitteren ten koste van anderen.

De CDA-fractie vindt ook de vrijheid van meningsuiting een groot goed, maar wij vinden dat de beide Brabantse PVV'ers die morele grens ver hebben overschreden.

Waar onze samenleving behoefte aan heeft, is aan fatsoen en aan méér, meer, meer respect! Respect voor elkaars geloof, respect ook voor elkaars eigendommen maar vooral respect voor de rechtsstaat. Polarisatie brengt dat respect zeker niet dichterbij. De kracht van Brabant is juist mensen bij elkaar brengen, mensen verbinden en iedereen tot zijn recht laten komen.

Geen enkel probleem wordt opgelost als we hele groepen in onze samenleving in de hoek zetten en verdacht maken, als de indruk wordt gewekt dat bepaalde groepen mensen hier niet thuis zouden horen of niet langer welkom zouden zijn. Dat vinden wij niet door de beugel kunnen. Het is naar onze mening ook in strijd met de Grondwet die door u, voorzitter, zojuist nog werd aangehaald.

Daarom willen wij als CDA-fractie in debat met deze beide PVV'ers. De commissie voor Cultuur en Samenleving werkt immers voor de hele Brabantse samenleving en dus ook voor alle Brabanders van Marokkaanse origine. Het kan niet zo zijn dat daarover twijfel zou kunnen blijven bestaan. Wij horen allemaal ook voor hen op te komen.

De CDA-fractie vindt dat de voorzitter en vicevoorzitter van de commissie voor Cultuur en Samenleving afstand zouden moeten nemen van hun eerdere Haagse uitspraken. Wij willen daarover vandaag van hen opheldering.

Mevrouw **Rozen** (SP): Voorzitter. Een korte inleiding op het punt dat ik aan de orde wil stellen. Vragen stellen en antwoorden die op hun beurt weer leiden tot wedervragen, dat hoort bij de politiek. Socrates deed dit al. Hij trok van 's morgens tot 's avonds door de straten van Athene en wist iedereen die hij tegenkwam bij het gesprek te betrekken. Elk antwoord dat hij kreeg was weer aanleiding tot nieuwe vragen. Vooral politici werden door hem opgezocht en ondervraagd en hun antwoorden en wedervragen werden getoetst op waarheid, eerlijkheid en integriteit.

Politici, toen en nu, die elk een andere politieke kleur vertegenwoordigen en die, ondanks die verschillen, de taak op zich genomen hebben dienstbaar te zijn aan de samenleving. Voor ons hier is dit de hele Brabantse samenleving. Dienstbaar wil zeggen: belangen behartigen, zo verantwoord mogelijk keuzes maken. Vooral dit laatste stelt politici soms voor een moeilijke opgave, want vanwege de talrijke politieke "kleuren" leiden keuzes vaak tot compromissen die al of niet tot een goed resultaat leiden. Gelijk hebben en ook krijgen, ligt in zo'n veelkleurig politiek landschap niet voor de hand. Soms lukt het een partij een "succes" binnen te halen, maar in veel gevallen komt men door gesprekken, door wederzijds overleg tot een aanvaardbaar compromis. Overleg plegen, in gesprek gaan met elkaar op een open en eerlijke manier doet in veel gevallen het meest recht aan de samenleving.

Vanzelfsprekend zijn bepaalde keuzes niet direct voor elke partij zonder meer aanvaardbaar en zullen vaak leiden tot heftige discussies. Is dat een probleem? Nee, tegenstellingen zijn op zich niet verkeerd. Ze kunnen zelfs soms verhelderend werken en een verhelderend licht werpen op een problematische kwestie. Tegenstrijdige inzichten hoeven een eerlijke integere houding niet in de weg te staan. Zolang elke partij -- hoe verschillend ook -- de intentie heeft om er samen uit te komen en oprecht en met respect de ander bestrijdt, kunnen moeilijke kwesties opgelost worden. Het kan zelfs heel vruchtbaar zijn om vooraf de degens te kruisen en kwesties van alle kanten te belichten voordat men overgaat tot een weloverwogen keuze.

Wanneer wordt iets pas echt een probleem? Als partijen uitgaan van wantrouwen in plaats van vertrouwen. Nu kom ik aan het punt waar het hier om gaat.

De heer van Hattem is technisch voorzitter van de commissie voor Cultuur en Samenleving. De heer van Hattem heeft duidelijk uitgesproken dat hij een deel van de Brabantse samenleving wenst uit te sluiten. Hij zegt het vertrouwen in hen op en geeft er geen blijk van naar oplossingen te willen zoeken voor problemen die er ontegenzeggelijk zijn in onze Brabantse samenleving, maar hij kiest er voor, onder het mom van vrije meningsuiting, te beweren dat het goed is om mensen het land uit te zetten. Dit gaat ons te ver, veel te ver!

Op werkbezoek fungeert de heer Van Hattem als het ware als boegbeeld voor cultuur en samenleving. Dit is niet te verenigen met zijn opvattingen over Nederlanders met een Marokkaanse achtergrond. Dit geldt eveneens voor de plaatsvervanger, indien zij geen afstand neemt van deze uitlatingen

De heer **Leenders** (PvdA): Voorzitter. Op 19 maart stelde de heer Wilders de volgende vraag aan zijn gehoor: "Wilt u meer of minder PvdA'ers?" Over die vraag en het antwoord daarop hebben wij het vandaag niet. Sterker, wij waarderen die vraag en hebben daarmee volstrekt geen moeite. Wel met de vraag waarover mijn voorgangers al uitgebreid hebben gesproken. Deze uitspraken van de PVV hebben veel gevoelens van onveiligheid in de samenleving teweeggebracht. Het heeft ook -- gelukkig zou ik bijna zeggen -- een breed verzet oproepen tegen de stigmatisering van groepen minderheden en de botte miskenning van migranten tot in de zoveelste generatie. Wat mijn fractie betreft is dit het geniepige gif van racisme dat zich realisme noemt. En het lijkt er op dat het geweld tegen Marokkanen toeneemt, getuige een bericht gisteren in het Eindhovens Dagblad over een vrijwilligster van een moskee in Eindhoven die door twee mannen is belaagd, waarbij zij is nageroepen in de trant van de woorden van de heer Wilders.

Het gaat ons er niet om dat problemen niet benoemd mogen worden. Het gaat erom dat op deze wijze een gehele bevolkingsgroep wordt weggezet. En het gaat ons om het effect dat deze uitsluiting heeft. Het lost geen problemen op, het veroorzaakt en verergert de problemen. Want stel je voor dat je als jonge Nederlander met een derde generatie allochtone achtergrond, geen werk hebt, dat je het gevoel hebt afgewezen te worden op je achternaam, dat je doorlopend moet uitleggen dat je geen allochtoon maar een Nederlander bent, dat je hier geboren bent en een Nederlands paspoort hebt. Dat is een situatie die we niet moeten accepteren en waarvoor we oplossingen moeten bieden, tegelijkertijd met het aanpakken van criminelen.

En of het nu helpt of niet, het bepleiten van een strengere aanpak is het goede recht van iedere partij, daarin is de PVV niet de enige, maar het uitsluiten van een hele groep Nederlanders gaat ons te ver en daarover, en alleen daarover, praten wij vandaag.

Ik kan onze enorme weerstand hiertegen niet beter illustreren dan te citeren uit enkele passages van Nederlanders over de Marokkanenuitspraken van de PVV.

Van de Nederlandse met een Marokkaanse achtergrond Naima: "Hoe kon dit gebeuren? Dat vraag ik mij af en godzijdank met mij vele andere Nederlanders. Wij vragen ons meer af. Hoe leggen wij onze murw geslagen ouders uit dat ondanks het feit dat ze hun eigen land verlieten, hun hoop op een betere toekomst op Nederland vestigden, ze hier hebben gewerkt en ons opgevoed, zij niet welkom zijn en er niet bij horen? Hoe leggen we onze kinderen uit dat, hoewel ze geboren en getogen Nederlanders zijn, er "minder" van hen

moeten zijn? Hoe leggen we onze eigen gekwetste harten en hoofden uit dat we in een land leven waarin wij door een politieke partij en haar achterban tot de oorzaak van ieder probleem zijn getorpedeerd?"

Nog een citaat van de Nederlander met een Turkse achtergrond Adnen. "Marokkaanse Nederlanders hebben geen keuze over hun etnische achtergrond. Ik kan me daar overheen zetten. Totdat mijn 8-jarig dochtertje Muberra het Jeugdjournaal gezien had. Ze vroeg aan mij waarom haar Marokkaanse vriendjes weg moesten. Dan breek je. Voor het eerst in mijn leven voelde ik me een buitenlander. 8 jaar is ze, Geert! Wat zal ze denken: nu de Marokkanen en straks de Turken? Moeten wij ook weg? Mag papa hier nog wel blijven? Wat gebeurt er dan met mij? Je bent onze huiskamer binnengetroten."

Nog heel even terug naar Naima: "De afgelopen dagen hebben ons getoond dat een groot deel van de Nederlandse samenleving niet meer accepteert dat een politiek "leider" en zijn partij een volledige groep buiten de samenleving proberen te plaatsen. Sterker nog, het is duidelijk geworden dat de samenleving leiders wil zien die kunnen verbinden. Dit heeft de samenleving gedaan door in alle gelederen afstand te nemen van de PVV en haar haatzaaiende gedragingen. Dit geeft ons als Marokkaanse Nederlanders hoop, want lang vroegen we ons af waar nu die tegenstanders van de PVV waren en waarom ze zo stil bleven. De steun van onze medelanders verwarmt nu onze harten."

Afsluitend: daar willen wij bij aansluiten; een grens is overschreden en wij blijven niet stil. Wij verwachten van onze collega's van de PVV dat zij duidelijk afstand nemen van de uitspraken van de heer Wilders. Wij verwachten van hen dat zij excuses maken aan de Nederlandse samenleving voor het gedrag van hun politieke leider. Indien zij dat niet uitdrukkelijk doen, is er wat mijn fractie betreft geen basis voor de positie van de heer Van Hattem als voorzitter en mevrouw Kardol als plaatsvervangend voorzitter van de commissie voor Cultuur en Samenleving. Mijn fractie wenst niet vertegenwoordigd te worden door collega's die in hun handelen niet alle Brabantse burgers op gelijke wijze en met respect bejegenen.

Ik wil nog even onze eigen integriteitscode aanhalen: "Het handelen van een politiek ambtsdrager is zodanig dat alle organisaties en burgers op gelijke wijze en met respect worden bejegend en dat belangen van partijen op correcte wijze worden afgewogen." Duidelijker kunnen wij niet zijn.

Mevrouw **Lestrade-Brouwer** (D66): Voorzitter. Ik dank u voor uw mooie toespraak die wij hebben gehoord voordat de nieuwe Statenleden werden geïnstalleerd. Dat brengt ons weer tot de essentie van waarvoor ons werk bedoeld is.

"Iedereen moet kunnen zeggen wat hij vindt". Dit is een citaat uit het werk van de 17de eeuwse Spinoza uit zijn werk *Tractatus Theologico Politicus*. De titel van hoofdstuk 20: "Aangetoond wordt dat in een vrij staatsbestel het eenieder is toegestaan te denken wat hij wil en te zeggen wat hij denkt."

Niemand, en zeker D66 niet, bestrijdt dat. Waarmee vrijheid van meningsuiting en het democratisch recht daartoe wat ons betreft geen onderwerp van dit debat is.

Politiek heeft net als andere organisaties bedrijfsvoering nodig. Waar mensen in welk verband dan ook samenwerken, zijn afspraken nodig over wie wat waar en wanneer doet. Dat heeft met de doelstelling van de organisatie als zodanig niet veel te maken.

Bedrijfsvoering is geen kwestie van democratie of politiek. De manier waarop wij ons werk organiseren is de technische, logistieke kant, de bedrijfsvoering dus, van de politieke organisatie. Wij hebben dat hier in Brabant in een commissiestructuur geregeld.

We hebben daar spelregels voor opgesteld, sommige geschreven, andere ongeschreven. Maar dat zijn spelregels die niet over de inhoud van het werk maar over de bedrijfstechnische kant ervan gaan. Een van die ongeschreven spelregels is dat het voorzitterschap van die commissies zo'n beetje verdeeld wordt over de coalitie- en de oppositiepartijen. Een commissievoorzitter moet over specifieke competenties beschikken. Een commissievoorzitterschap heeft naast louter technische aspecten, het leiden van een vergadering, ook representatieve aspecten. Een voorzitter moet beide aspecten van het werk beheersen. Het eerste aspect, het leiden van een vergadering, is vooral intern gericht, het tweede aspect, de representatieve kant van het werk, vooral extern. De representatie betekent dat een commissievoorzitter extern het gezicht van de Staten is, dus alle PS-leden vertegenwoordigt. Het gaat in dit debat over dat aspect van het werk.

PS vormen een vertegenwoordiging van alle Brabanders. Zo goed en zo kwaad als het kan -- de opkomst bij de verkiezingen laat te wensen over -- vertegenwoordigen wij hier alle Brabanders. Daar zitten goede en slechte bij, want dat is inherent aan elke maatschappij. De voorzitter van de commissie voor Cultuur en Samenleving heeft aangegeven een deel van die mensen niet te willen accepteren als Nederlander en/of Brabander. Zijn gedrag op de verkiezingsavond gaf daar blijk van. Een verklaring dat we maar moesten begrijpen dat het anders was bedoeld dan gezegd, is volstrekt onvoldoende. Er is gejuicht, geklapt en gescandeerd voor en met een uitlating die luid en duidelijk was. De commissievoorzitter afkomstig uit de PVV, heeft zich toen niet laten horen en ook niet zijn partijleider gecorrigeerd. Zijn gedrag verdraagt zich niet met de representatieve kant van het werk dat hij als commissievoorzitter moet doen. Iemand die dergelijk gedrag vertoont of goedkeurt, is ongeschikt voor het voorzitterschap van een commissie. Blijkbaar is de hele fractie overtuigd van de correctheid van het gedrag van de commissievoorzitter, getuige de verklaring op de website van de PVV. Daarmee heeft voor ons de hele fractie zichzelf ongeschikt verklaard voor de taak van het commissievoorzitterschap. Nogmaals, het gaat om de bedrijfsmatige uitvoering van ons werk. Het betreft het representatieve karakter van het voorzitterschap. We kunnen dit niet vaak genoeg herhalen om een eventueel martelaarschap te voorkomen -- zoals Spinoza zei --: "Iedereen moet kunnen zeggen wat hij vindt."

De heer **P. Smeulders** (GroenLinks): Voorzitter. Geert Wilders liet op 19 maart tijdens de uitslagenavond van de gemeenteraadsverkiezingen een café vol mensen scanderen dat zij minder Marokkanen in Nederland willen. Hij beloofde ook dat te gaan regelen. Ik kreeg koude rillingen toen ik de beelden van die PVV-bijeenkomst zag. Ik vond het eng en het riep associaties op die ik liever niet wil hebben. Het is echter Haagse politiek en geen reden om hier in de Statenzaal een debat te voeren.

Tegen het Brabants Dagblad zei de Brabantse PVV-fractievoorzitter, Alexander van Hattem, echter dat hij ook "minder, minder, minder" heeft geroepen tijdens de verkiezingsbijeenkomst met Geert Wilders in Den Haag. Op de vraag van het Brabants Dagblad aan fractievoorzitter Van Hattem, of hij ook vindt dat er minder Marokkanen in Brabant moeten komen, antwoordt hij: "Dat lijkt mij een logische gevolgtrekking."

Daar schrok ik van. In de ogen van GroenLinks wordt hiermee een grens overschreden. Wij zijn blij dat wij daar niet alleen zo over denken. Ik sluit mij graag aan bij de rake -- en dat klinkt misschien heel gek in deze context -- maar ook wel mooie woorden van de

andere fracties die zojuist hier gesproken hebben over onze rechtstaat en hoe wij met mensen in Brabant, met Brabanders, omgaan, ongeacht hun afkomst.

Je mag echter niemand veroordelen zonder hoor en wederhoor. Dat is ook onze rechtstaat. Ik zou daarom van de heer Van Hattem willen weten of hij daadwerkelijk mee heeft gescandeerd, of zijn uitspraken in het Brabants Dagblad kloppen en hoe hij en de Brabantse PVV nu eigenlijk tegen Marokkanen aankijken.

Tot slot, en dit is misschien de belangrijkste vraag die voortkomt uit het voorafgaande, vraag ik de heer Van Hattem of hij zelf vindt dat hij nog kan blijven functioneren als onafhankelijke en neutrale voorzitter van de commissie voor Cultuur en Samenleving. Op basis van de antwoorden van de heer Van Hattem zullen wij beoordelen of wij vinden dat de heer Van Hattem Provinciale Staten nog langer als voorzitter van de commissie voor Cultuur en Samenleving kan vertegenwoordigen.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voorzitter. Ik wil een klein ding toevoegen aan alle woorden die reeds gesproken zijn. Voor mij wordt de beoordeling of het voorzitterschap van de commissie voor Cultuur en Samenleving kan worden voortgezet alleen ingegeven door respect en fatsoen. Ik sluit mij aan bij de fractievoorzitter van GroenLinks en zou van de heer Van Hattem willen horen hoe hij daarover denkt.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. De PvdD neemt afstand van elke vorm van discriminatie. De PvdD is van mening dat geen enkel mens op basis van sekse, afkomst, geloof of geloofsovertuiging of seksuele geaardheid mag worden gediscrimineerd. Overheden moeten voorop lopen om dat ook uit te dragen.

Wij vinden het voorliggende geval complex. Het onderscheidt zich in drie onderdelen:

- Functioneert een statenlid als voorzitter van een commissie?
- Zijn de uitspraken die de heer Van Hattem in het Brabants Dagblad heeft gedaan discriminerend?
- Mag een discriminerend Statenlid een commissie voorzitten?

Alhoewel dit niet het gremium is om leden te beoordelen, willen we toch opmerken dat de heer Van Hattem goed functioneert. Om die reden zien wij geen reden om een andere voorzitter aan te stellen.

De tweede vraag betreft de uitspraken van de heer Van Hattem. Deze zaak ligt voor bij de rechter. Er is ook aangifte gedaan. Wij vinden dat het niet onze rol is om hierop een voorschot te nemen en in juridische zin te beoordelen of uitspraken gedaan door een persoon in welke functie ook discriminerend zouden zijn.

De laatste vraag is of een Statenlid die veroordeeld is voor discriminatie, voorzitter kan zijn van een commissie. Onze mening is duidelijk: nee!

Gezien voorgaande overwegingen, onze aversie tegen discriminatie en het feit dat de zaak onder de rechter ligt, willen wij eerst even wachten op de uitspraak. Daarna zullen wij ons standpunt bepalen over het functioneren van de heer Van Hattem.

De heer **Kap** (OSN): Voorzitter. De handtekening van de Onafhankelijke Statenfractie staat niet onder het verzoek om dit agendapunt toe te voegen aan deze agenda. Dat heeft een reden. Onze fractie heeft begrepen dat er aangifte is gedaan tegen de PVV Noord-Brabant. De heer Van der Wel refereerde daar al aan. In een dergelijk geval vindt de Onafhankelijke Statenfractie het hangende die procedure ongewenst om nu over dit punt te spreken. Dit kan een procedure immers beïnvloeden.

De Onafhankelijke Statenfractie doet ook niet mee aan dit politieke strafproces dat enkele fracties tegen de PVV Brabant voeren. Onze fractie vindt dat iedereen zich aan onze wet moet houden en zou zelf niet in de verleiding zijn gekomen deze uitspraken te doen, maar de OSN heeft ook geen zin om in de rol van rechter te kruipen en heeft er ook geen behoefte aan een politiek vonnis uit te spreken. Daar dreigt nu echter wel sprake van te zijn. Waar een rechter neutraal en onafhankelijk is, wordt een politieke partij gestuurd door andere belangen. Des te meer een reden om deze zaak aan de rechter te laten.

Ik heb geverifieerd of er klachten zijn binnengekomen over het functioneren van de heer Van Hattem. Dit blijkt niet het geval te zijn. Ook anderszins zijn er nooit signalen geweest die het functioneren van de heer Van Hattem raken. Onder de genoemde omstandigheden ziet de Onafhankelijke Statenfractie op dit moment geen reden om de heer Van Hattem of diens plaatsvervanger, het voorzitterschap van de commissie voor Cultuur en Samenleving ontnemen.

De **voorzitter**: Dames en heren. De fractievoorzitter van de PVV heeft mij laten weten behoefte te hebben aan een korte schorsing. Ik stel voor dat wij de volgende ronde in dit gesprek inderdaad buitengewoon zorgvuldig voorbereiden en dit verzoek honoreren. Praktisch gezien lijkt het mij handig om deze schorsing te combineren met een koffiepauze. Ik heb niet gehoord hoeveel minuten de heer Van Hattem zou willen schorsen, maar ik denk dat hij zou kunnen leven met een schorsing van 20 minuten.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Ik wil graag minstens een half uur.

De vergadering wordt van 10.40 uur tot 11.10 uur geschorst

De **voorzitter**: Ik geef graag het woord aan de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Op verzoek van het overgrote deel van onze Staten spreken wij vandaag over de voortzetting van het commissievoorzitterschap van de commissie voor Cultuur en Samenleving. Op mijn functioneren als commissievoorzitter alsmede op het functioneren van mijn plaatsvervanger hebben wij tot nu toe nooit klachten vernomen, integendeel! De invulling van het commissievoorzitterschap waar het nu om gaat, zien wij los van ieder partijpolitiek standpunt. De commissievoorzitter behartigt op onafhankelijke en neutrale wijze de belangen van de commissie en alle daarbij betrokken burgers, bedrijven en instellingen in Noord-Brabant. Daar is geen twijfel over mogelijk!

Nu een landelijk standpunt van mijn partij voor een overgroot deel van deze Staten reden is om de voortzetting van het commissievoorzitterschap ter discussie te stellen, zal ik slechts ter verduidelijking een korte toelichting geven.

Het betreffende standpunt maakt al jarenlang deel uit van het verkiezingsprogramma van de PVV. In de week voorafgaand aan de verkiezingsavond zijn deze standpunten in diverse media door de heer Wilders uitvoerig toegelicht waardoor de context hiervan op de verkiezingsavond bekend was. Dat sommigen hier stelselmatig andere interpretaties aan blijven geven, is nadrukkelijk voor hun eigen rekening. Hetzelfde geldt voor het artikel in het Brabants Dagblad van 22 maart. De kop van dit artikel is een eigen interpretatie van de journalist en nadrukkelijk geen citaat van mijn woorden. Het enige wat ik en de Brabantse PVV-fractie hierover te zeggen hebben, is vervat in ons eerder

verzonden persbericht en dit luidt als volgt: De PVV-fractie in Noord-Brabant hecht eraan de nuancering zoals diverse malen uitgesproken door Geert Wilders te benadrukken. Deze nuancering is inherent aan de uitspraak. Een immigratiestop, vrijwillige remigratie en het uitzetten van criminelen met een niet-Nederlandse nationaliteit is ook vastgelegd in het landelijk verkiezingsprogramma. De nuancering en de uitspraken kunnen niet los van elkaar worden gezien. In het beeld van racisme, discriminatie en andere classificaties dat door PVV-bashers, diverse politici en sommige media wordt geschetst herkennen wij ons volstrekt niet. Het gedachtegoed zoals neergelegd in het landelijke en provinciale verkiezingsprogramma zal blijvend worden verkondigd en waar mogelijk verwezenlijkt met alle ons ter beschikking staande democratische middelen. De PVV-fractie in Noord-Brabant blijft opkomen voor de ruim 133.000 Brabanders die in 2011 hun vertrouwen hebben gegeven aan onze fractie.

De heer **Heijmans** (SP): Ik hoor de heer Van Hattem zeggen dat de nuancering achteraf het een en ander duidelijk moet maken.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik zei vooraf.

De heer **Heijmans** (SP): U weet, mijnheer Van Hattem, wat de uitspraak was. Die was ongenueanceerd. De heer Wilders had het niet over criminaliteit maar over de wenselijkheid dat het aantal Marokkanen zou moeten verminderen, ongeacht hun achtergrond. Alleen bepalend was dat het Marokkanen waren.

Als u nu achteraf ziet, wat die uitspraak teweeg heeft gebracht, kunt u dan op zijn minst hier niet de woorden uitspreken "Achteraf gezien heb ik er enorm spijt van dat het zo is overgekomen. Beste mensen, zo was het niet bedoeld, wij hebben niet willen zeggen dat wij minder Marokkanen willen, wij hebben iets anders willen zeggen"? Kunt u op zijn minste begrip hebben voor die Marokkaanse mensen die schrikken van zo'n uitspraak, die denken: hebben zij het over mij, moet ik dit land uit? Kunt u op grond van dat begrip niet zeggen: Potverdorie, het is een ongelukkige uitspraak geweest. Dat hadden wij zo niet moeten doen en ik had daar niet moeten gaan staan roepen minder, minder, minder?

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. De strekking van ons persbericht is volstrekt duidelijk. Dat de heer Heijmans daar eigen interpretaties aan geeft, is voor zijn rekening.

De heer **Leenders** (PvdA): Ik hoor de heer Van Hattem net zeggen: wij willen minder criminele Marokkanen. Dat willen wij ook. Wij willen ook minder criminele Fransen, minder criminele Belgen, minder criminele Amerikanen en minder criminele Nederlanders. Dat willen wij ook, zo min mogelijk!

Ik wil de heer Van Hattem een vraag stellen. Wilt u ook minder Marokkanen?

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter! Ik wil nog wel een keer de strekking van het persbericht herhalen dat ik zojuist heb voorgelezen. Volgens mij heb ik het duidelijk gezegd en kan de heer Leenders uitstekend luisteren.

De heer **Leenders** (PvdA): Voorzitter. Ik wil graag een duidelijk antwoord van de heer Van Hattem op de vraag: Wilt u minder Marokkanen?

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik heb het zojuist uitgelegd. Het staat letterlijk in het persbericht. Ik kan het nog een keer voorlezen, maar de heer Leenders wil blijkbaar niet luisteren!

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Mijnheer Van Hattem, ik heb u een heel korte concrete vraag gesteld. Beschouwt u alle Brabanders als gelijkwaardig? Die vraag heb ik u nog niet horen beantwoorden.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik heb die vraag wel degelijk beantwoord. Ik heb duidelijk gezegd dat ik op onafhankelijke en neutrale wijze de belangen van alle Brabanders behartig. Daar is geen twijfel over mogelijk. Dus ik zie het probleem niet.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Dus dat betekent ook dat u afstand neemt van "minder Marokkanen"?

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik heb nergens gezegd dat ik ergens afstand van neem. Ik zeg alleen dat ik als commissievoorzitter er ben voor alle Brabanders. Verder is daar niets over gezegd.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): U zegt dus: Ik beschouw alle Brabanders als gelijkwaardig, ongeacht hun afkomst of wat dan ook? Ik heb graag een concreet antwoord: ja of nee.

De heer **Van Hattem** (PVV): Het is duidelijk: het commissievoorzitterschap is er voor alle Brabanders; zo simpel is het.

Mevrouw **Kerkhof-Mos** (CDA): Voorzitter. De heer Van Hattem zegt: het commissievoorzitterschap is er voor iedere Brabander. Ik neem aan dat dit ook geldt voor de Brabanders van Marokkaanse origine? Misschien wilt u daarop antwoorden, mijnheer Van Hattem?

De heer **Van Hattem** (PVV): U hebt mij niet horen zeggen dat dit niet zo is, mevrouw Kerkhof, dus.

Mevrouw **Kerkhof-Mos** (CDA): Dat is een dubbele ontkenning, dus dat is een positief antwoord?

De heer **Van Hattem** (PVV): Inderdaad!

Mevrouw **Kerkhof-Mos** (CDA): Mag ik nog een vraag stellen, voorzitter? U las straks uw persverklaring voor, mijnheer Van Hattem. Ik citeer de laatste regel daarvan: "De PVV-fractie in Noord-Brabant blijft opkomen voor de ruim 133.000 Brabanders die in 2011 hun vertrouwen hebben gegeven aan onze fractie."

Daar sluit u anderen dan uw eigen kiezers uit. Is wat hier staat niet correct, want u zegt nu, mijnheer Van Hattem, dat u de belangen van alle Brabanders zult behartigen? Kunt u daar een toelichting op geven?

De heer **Van Hattem** (PVV): Dat is dan uw interpretatie, mevrouw Kerkhof. Ik zou zeggen dat dit niet limitatief is. In deze Staten behartigen wij de belangen van alle Brabanders, maar als fractie komen wij specifiek op voor onze kiezers. Dat geldt denk ik voor iedere fractie in dit huis.

De heer **P. Smeulders** (GroenLinks): Voorzitter. Ik begrijp dat de heer Van Hattem zegt dat die kop van het Brabants Dagblad niet klopte. Klopt het wel, mijnheer Van Hattem, dat u op de vraag of er dan ook minder Marokkanen in Brabant moeten komen, hebt gezegd: dat lijkt mij een logische gevolgtrekking? Hebt u dat gezegd tegen de journalist?

De heer **Van Hattem** (PVV): In het betreffende interview is heel selectief geciteerd. Er zijn eigen draaien aan gegeven door de journalist. Ik heb verteld dat het een landelijk standpunt is, precies zoals het ook in ons persbericht staat. Een landelijk standpunt is een landelijk standpunt en that's it.

De heer **P. Smeulders** (GroenLinks): Ik zou eigenlijk willen dat de heer Van Hattem mijn vraag beantwoordt. Hebt u gezegd tegen de journalist dat minder Marokkanen in Brabant dan een logische gevolgtrekking is?

De heer **Van Hattem** (PVV): Een landelijk standpunt geldt ook voor Brabant. Dat is het enige dat ik heb gezegd.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem was bezig met zijn antwoord in eerste termijn. Daarbij blijft de woordvoering van uw fractie?

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter.

De **voorzitter**: Dan is dat nu afgerond. Ik geef nu de mogelijkheid voor een tweede termijn indien daaraan behoefte bestaat.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter. Ik dien een verzoek in voor een korte schorsing voor overleg.

De vergadering wordt van 11.15 uur tot 11.30 uur geschorst

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Voorzitter. Wij hebben het betoog van de heer Van Hattem gehoord, maar voor ons zijn enkele dingen nog niet duidelijk. Ik zou hem toch nog een paar concrete vragen willen stellen. Misschien geven zijn antwoorden wel duidelijkheid. Ik heb de heer Van Hattem gevraagd of alle Brabanders gelijkwaardig zijn voor de PVV of voor hem als voorzitter van de commissie. Ik heb gemeend te horen dat de heer Van Hattem hierop "ja" heeft gezegd en daar was ik al heel tevreden over. Toen vroeg ik echter ook of dit betekent dat hij afstand neemt van het roepen "minder, minder Marokkanen". In zijn antwoord daarop verwijst hij alleen naar het verkiezingsprogramma van zijn partij, maar ik wil graag dat u duidelijk zegt, mijnheer Van Hattem, dat u daarvan afstand neemt. Ik vraag mij namelijk af hoe dat te combineren is met de uitspraak die u in het Brabants Dagblad hebt gedaan dat het ook betekent minder Marokkanen in Brabant. U zegt wel dat de journalist selectief gewinkeld heeft, maar selectief betekent wel dat u

het gezegd hebt, want anders kan hij daarin niet selectief winkelen. Ook daarop wil ik graag een antwoord hebben.

U verwijst alleen naar het verkiezingsprogramma maar u geeft niet concreet een antwoord op deze vragen en dat zouden wij wel graag van u willen horen.

Mevrouw **Kerkhof-Mos** (CDA): Voorzitter. Wij hebben in onze fractie behoorlijk indringend met elkaar gesproken. De vragen die mevrouw Geeraedts stelt, zijn heel relevant in dit debat. De CDA-fractie zou eigenlijk een moreel appèl willen doen op de PVV-fractie. Wij hebben de heer Van Hattem gevraagd om afstand te nemen van de uitspraken die in Den Haag gedaan zijn. Ik begrijp dat hij daarbij zijn partijprogramma citeert, maar hij weet ook dat zelfs in zijn eigen partij de uitspraken die in Den Haag gedaan zijn tot ongelooflijk veel commotie hebben geleid; zij hebben vooral tot commotie geleid in de samenleving. Ik ben ervan overtuigd dat dit nooit de bedoeling geweest kan zijn. Ik doe dus een moreel appèl op u, mijnheer Van Hattem, om van die woorden afscheid te nemen. Natuurlijk hebt u het recht om uw partijprogramma te handhaven, maar die woorden zijn niet goed voor onze samenleving als geheel. Nogmaals, u hebt de kans om dat te rectificeren. Ik vraag u dat met nadruk.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter. Ik beperk mij tot het doen van een beroep op de heer Van Hattem en mevrouw Kardol. De uitspraken zijn duidelijk geweest: minder Marokkanen, ja en dat gaan wij regelen.

Ik doe een beroep op u persoonlijk mijnheer Van Hattem en mevrouw Kardol. U bent hier tenslotte gekozen zonder last en ruggespraak. U bent hier niet gekozen op basis van uw landelijk verkiezingsprogramma. Daarom doe ik dat beroep op u persoonlijk. Als u nu achteraf ziet wat deze uitspraak in de Marokkaanse gemeenschap teweeg heeft gebracht, hoe dit kinderen angstig heeft gemaakt, hoe dit indruk heeft gemaakt op mensen die zich afvragen wat hun te wachten staat, kunt u dan niet de grootsheid opbrengen, kunt u dan niet een echte commissievoorzitter zijn voor heel Brabant en hier gewoon zeggen: potverdorie, dat die indruk gewekt is, spijt mij, dat doet mij verdriet en zo was het niet bedoeld? Als u dat op kunt brengen, zou u wat mij betreft laten zien dat u inderdaad een commissievoorzitter wil zijn voor heel Brabant, inclusief de Marokkaanse gemeenschap. Dat beroep, voorzitter, is het enige wat ik kwijt wil.

De heer **Leenders** (PvdA): Voorzitter. U zult begrijpen dat de reactie van de heer Van Hattem in eerste termijn voor ons niet is geweest wat wij gehoopt hadden dat die reactie zou zijn. De heer Wilders heeft gevraagd: wilt u meer of minder Marokkanen? Ik wil namens mijn fractie een gemakkelijker en heldere vraag stellen aan de PVV. Wilt u minder Marokkanen? Wat ons betreft zijn daarop twee antwoorden mogelijk: "ja" of "nee".

Mevrouw **Lestrade-Brouwer** (D66): Voorzitter. Wij hebben in het betoog van de heer Van Hattem van de PVV geen enkele tegemoetkoming gehoord waar wij misschien wel op hadden kunnen hopen, wel een verklaring dat hij nog nooit een klacht heeft gehad over zijn functioneren als commissievoorzitter.

Ik heb in mijn betoog een duidelijke scheiding aangebracht tussen het functioneren als technisch voorzitter en het functioneren als vertegenwoordiger van onze Staten in de Brabantse gemeenschap. Ik ben ook uitgegaan van de vraag of wij iemand met dit soort opvattingen willen als vertegenwoordiger van onze Staten als wij op bezoek gaan bij een

moskee of bij een culturele instelling. Ik kan u aangeven dat wij dat in ieder geval niet willen en dat ons lid van die commissie geconstateerd heeft dat er sprake is van ongemak bij de ontvangende instellingen op cultureel gebied. Een culturele instelling die iemand van de PVV met dit soort opvattingen moet begroeten als vertegenwoordiger van de Brabantse samenleving, voelt zich daar niet prettig bij. Dat is voor ons een bijkomende overweging.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Ik wil even een verduidelijkende vraag stellen aan mevrouw Lestrade. Was dat bezoek voorafgaand aan deze uitspraak of na deze uitspraak? Dat maakt namelijk wel een verschil.

Mevrouw **Lestrade-Brouwer** (D66): Voorafgaand en niet daarna. Het is een ongemak dat ons commissielid al vaker heeft geventileerd en dat nu in het licht van deze discussie nog een keer extra naar voren komt.

Het zal u duidelijk zijn dat onze opvatting niet is veranderd.

De heer **P. Smeulders** (GroenLinks): Voorzitter. Wij kennen de heer Van Hattem als een man van klare taal. Het antwoord dat hij zojuist gaf op mijn vraag wat hij precies tegen het Brabants Dagblad heeft gezegd, vond ik niet de "klare-taalprijs" verdienen. Uiteindelijk verwijst de heer Van Hattem naar het landelijk programma als het gaat om de vraag of er minder Marokkanen in Brabant moeten komen. Hij heeft niet ontkend dat hij tegen de krant heeft gezegd dat dit een logische gevolgtrekking is. Dat is voor mijn fractie echt een heel belangrijk punt. Ik zou u willen vragen, mijnheer Van Hattem, om in de tweede termijn daarop nogmaals in te gaan en ik hoop dat u die vraag dan wel zult beantwoorden, want anders denk ik wel dat wij een probleem hebben.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter! In het overleg zojuist met de fractievoorzitters van een aantal partijen is een aantal punten naar voren gekomen. Een duidelijk punt betreft de werkbezoeken van de voorzitter. Hoe voelt de ontvangende partij zich en hoe voelt de heer Van Hattem zich zelf daarbij? Ik zeg niet dat wij dit op een andere manier zullen beoordelen, maar ik zou het wel prettig vinden als de heer Van Hattem even kan ingaan op de vraag hoe hij zich voelt bij een bezoek aan een moskee of een andere culturele instelling waar bijvoorbeeld Marokkanen of andere mensen zijn. Kan hij zich het gevoel voorstellen van de mensen die hem ontvangen bij een moskee? Kan hij daarop nog even ingaan?

De heer **Kap** (OSN): Voorzitter. Ik dank de heer Van Hattem voor zijn bijdrage. De bottom-line van mijn bijdrage in eerste termijn geldt nog steeds. Ik wil de heer Van Hattem nog wel iets vragen. Stel dat deze situatie achter de rug is en wij komen terecht in een nieuwe situatie waarin dezelfde soort gevoeligheid zou kunnen optreden, hoe denkt hij dan daarmee om te gaan? Kiest hij dan dezelfde woorden of kiest hij andere woorden? Ik ben zeer benieuwd wat wij in de toekomst op dat punt van de heer Van Hattem kunnen verwachten.

De **voorzitter**: Ik geef nu graag het woord aan de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Ik vraag een kwartier schorsing aan.

De vergadering wordt van 11.55 uur tot 12.10 uur geschorst

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Zoals ik in eerste termijn duidelijk heb aangegeven, zijn voor mij alle Brabanders gelijkwaardig. Ik zie geen enkele reden om dat in twijfel te trekken. De journalist van het Brabants Dagblad stelde zijn vraag, waarop ik slechts heb aangegeven dat het een landelijk standpunt is. Omdat Noord-Brabant een onderdeel van Nederland is, is dan een logische gevolgtrekking dat landelijke standpunten ook op Brabant van toepassing zijn, niet meer en niet minder. Dat veronderstelt dan ook geen specifiek provinciaal beleid.

Nogmaals benadruk ik, dat, zoals in het persbericht duidelijk is aangegeven, de uitspraak niet los kan worden gezien van de duidelijk omschreven nuancerings. Duidelijker kan ik het niet maken. Bepaalde indrukken die gewekt zijn, nemen wij niet voor onze rekening. Die zijn onderdeel van de hetze die vanuit de media en vanuit partijpolitieke motieven door andere politici gevoerd is.

D66 heeft een opmerking gemaakt over het ongemak bij ontvangende partijen van het betreffende commissielid. Ik behandel eenieder zonder aanzien des persoons of afkomst. Ik heb nog nooit enige klacht hierover mogen ontvangen. Dit bevreemdt mij dan ook ten zeerste. Ik vraag mij dan ook af of D66 daarvan melding heeft gemaakt bij de commissie Integriteit. Publiekelijk mijn integriteit in dezen in twijfel trekken, vind ik bijzonder ongepast.

Ik sluit af. Mijn plaatsvervangend voorzitter, Joyce Kardol, en ik herkennen ons totaal niet in het beeld van racisme dat nu door een aantal partijen wordt geschetst.

Tot zover, voorzitter.

Mevrouw **Lestrade-Brouwer** (D66): Voorzitter. Ik wil aangeven dat ik op dit gebied de integriteit van de heer Van Hattem niet in twijfel heb getrokken. Ik heb aangegeven dat via ons commissielid voordat deze situatie speelde een gevoel van ongemak is gesignaleerd bij de ontvangende partijen. Dat heeft niets met integriteit te maken, dat heeft te maken met het politieke gevoel. Ik vind het onlogisch dat de heer Van Hattem vraagt of wij dat hebben aangemeld bij de commissie Integriteit, want daar gaat het niet om.

De heer **Van Hattem** (PVV): Het punt is nu juist dat ik die klacht nooit gehoord heb. Als die er inderdaad is geweest, had ik die graag zelf gehoord. Nu moet ik die klacht hier publiekelijk in deze zaal vernemen en op dat vlak wordt het wel gebruikt om mijn integriteit in twijfel te trekken. Dat gevoel heb ik althans hierbij.

Mevrouw **Lestrade-Brouwer** (D66): Voorzitter. Dan wil ik benadrukken, mijnheer Van Hattem, dat een gevoel dat uw integriteit in twijfel getrokken wordt op dit moment niet aan de orde is. Het is misschien van uw kant logisch dat u zelf zou bedenken dat u met uw opvattingen op het gebied van cultuur en samenleving wat ongemakkelijk zou liggen bij bepaalde ontvangsten. Dat kunt u ook voor uzelf aanvoelen, maar het heeft niets met integriteit te maken op dit gebied. Ik heb nog steeds niet het gevoel dat ik dit had moeten aanmelden bij de commissie Integriteit.

De heer **Van Hattem** (PVV): Bij welk bezoek aan welke partij dan ook gaat het er mij niet om wat de achtergrond is van die partij is. Of ik het politiek gezien ermee eens ben of niet, is voor mij totaal geen issue. Ik heb ook nog nooit enig blijk daarvan gehad van welke partij dan ook. Als dat wel zo is, had ik dat graag gehoord. Ik vind het jammer dat ik dat op deze manier hier moet vernemen.

De heer **Heijmans** (SP): Ik kom even terug op het woord "gelijkwaardig". De heer Van Hattem zegt dat voor hem alle Brabanders gelijkwaardig zijn. Mag ik hieruit afleiden, mijnheer Van Hattem, dat uw mening is dat Marokkaanse Brabanders gelijkwaardig zijn aan Brabantse Brabanders, maar ook dat criminele Brabantse Brabanders gelijk zijn aan criminele Marokkaanse Brabanders en dat u die op precies dezelfde manier zult behandelen en wilt behandelen? Want dat is gelijkwaardigheid!

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Daar kan ik duidelijk over zijn. Iedereen is hier gelijkwaardig voor de wet en daar sta ik volkomen achter. Daarin is voor mij geen onderscheid.

De heer **Heijmans** (SP): Dus er zou volgens u geen sprake van mogen zijn dat criminele Marokkaanse Brabanders teruggestuurd worden naar Marokko?

De heer **Van Hattem** (PVV): Dat vind ik een heel andere discussie. Dat is een politiek issue dat in de Tweede Kamer voorligt en dat hier niet speelt. Het gaat mij als commissievoorzitter en in de rol waarin ik hier sta niet om de persoon of zijn afkomst. Dit zijn issues waarover in de Tweede Kamer besloten wordt. Het gaat om reeds langlopende discussies en daarover is ons persbericht duidelijk en klaar.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter. Het is volgens mij een van de twee. Nu zegt de heer Van Hattem dat dit het landelijke verkiezingsprogramma betreft, terwijl ik hem in zijn eerste termijn verschillende keren heb horen zeggen: ja, dat staat in ons landelijk verkiezingsprogramma, dus geldt dat ook voor Brabant. Meer smaken zijn er niet.

De heer **Van Hattem** (PVV): Er zullen misschien ook wel dingen in uw landelijk verkiezingsprogramma staan, mijnheer Heijmans, die wel of niet op Brabant betrekking hebben. Maar dat geldt altijd bij landelijke issues. Er is één wet in Nederland en die geldt in alle provincies, dus ook in Brabant. Zo simpel is het.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Mijnheer Van Hattem, ik denk dat het belangrijk is dat u zegt dat alle Brabanders gelijkwaardig zijn. Ik begrijp nu dat u zegt dat dit ook geldt voor alle Marokkanen in Brabant. Dat zegt u hé?

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik zeg zonder aanzien des persoons.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Zegt u nu eens: dat geldt ook voor alle Marokkanen in Brabant.

De **voorzitter**: De vraag is gesteld. De heer Van Hattem geeft antwoord.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Op de een of andere manier kunt u dat niet over uw lippen krijgen.

De **voorzitter**: Mevrouw Geeraedts, graag via mij anders gaan wij een vraag- en antwoordspel krijgen.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Daar zijn wij al mee bezig, voorzitter.

De **voorzitter**: Het is een interruptie. Daarin probeer ik de orde te handhaven door iedereen gelijke kansen te geven door mij te houden aan de regel van twee keer interrumpen. Als wij elke keer gaan tiktakken, dan is dat niet mogelijk. U hebt een vraag gesteld en ik wil nu de heer Van Hattem vragen om daarop te antwoorden.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik zeg zonder aanzien des persoons en meer kan ik daar niet van maken. Zo simpel is het.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Maar misschien zou u een keer uitdrukkelijk kunnen zeggen: dat geldt ook voor alle Marokkanen in Brabant. Als dat nu eens een keer nadrukkelijk naar voren brengt. Wat belemmert u om dat niet te zeggen?

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik ga over mijn eigen woorden. Ik zeg duidelijk zonder aanzien des persoons, ongeacht afkomst zelfs. Wat wilt u nog meer horen, mevrouw Geeraedts?

De **voorzitter**: Het is een vraag aan mevrouw Geeraedts. Ik wil haar toestaan die vraag te beantwoorden.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): U zegt nu, mijnheer Van Hattem, zonder aanziens des persoons, ongeacht de afkomst. Mij is niet duidelijk hoe u dat verklaart in relatie tot wat u in de krant hebt gezegd. Ik heb net een tweet gezien van de betreffende journalist. Hij verklaart dat u naar aanleiding van het interview inderdaad hebt gezegd dat het een logische gevolgtrekking was dat er minder Marokkanen in Brabant moeten komen. De journalist bevestigt dat dus in zijn tweet. Hoe verklaart u dat, of u moet zeggen dat de journalist liegt.

De **voorzitter**: Mevrouw Geeraedts, graag beknopt.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dit is een uitspraak van de journalist. De journalist heeft gezegd: dus minder Marokkanen in Brabant. Dat zijn niet mijn woorden maar die van de journalist. Het enige dat ik heb gezegd is dat een landelijk standpunt ook voor Brabant geldt, niet meer en niet minder.

De heer **P. Smeulders** (GroenLinks): Laten wij even naar de teruggaan naar de kern. Klopt het dat u op 19 maart hebt staan te scanderen: minder, minder, minder?

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik was bij die verkiezingsavond aanwezig. Wat er verder gebeurd is, het was gewoon een verkiezingsavond. Het heeft echter geen betrekking op het commissievoorzitterschap hier.

De heer **P. Smeulders** (GroenLinks): Voorzitter. Ik zou graag willen dat de heer Van Hattem mijn vraag beantwoordt.

De **voorzitter**: U gaat over uw eigen vraag, mijnheer Smeulders, en de heer Van Hattem gaat over zijn eigen antwoord.

De heer **P. Smeulders** (GroenLinks): Minder, minder, minder?

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik ben daar aanwezig geweest. Ik heb daar gewoon aan deelgenomen.

De heer **P. Smeulders** (GroenLinks): Dan wil ik graag een vervolgvraag stellen die voor Brabant interessant is.

Er was een filmpje op omroep Brabant van een 11-jarig menneke uit Tilburg van Marokkaanse afkomst die zei dat zij met zijn allen naar het school-tv weekjournaal hadden gekeken en dat toen ook zijn klasgenootjes begonnen te roepen: minder, minder, minder, en dat hij daar heel veel verdriet van heeft gehad. U bent voorzitter van de Statencommissie voor Cultuur en Samenleving, mijnheer Van Hattem. Ik ga het niet zo moeilijk maken. Wat vindt u nu eigenlijk van het feit dat dit menneke daarvan zo veel verdriet heeft? Wat doet dat met u?

De heer **Van Hattem** (PVV): Dit is het resultaat van de hetze die door de media en vanuit partijpolitieke belangen door bepaalde partijen en politici wordt gevoerd. Dat is wat ik erop te zeggen heb.

De heer **Leenders** (PvdA): Ik heb zelden een politicus zo zien draaien. Daar kunnen wij een puntje aan zuigen, dat moet ik u zeggen. Ik wil het nog één keer proberen, dat is de vierde keer. Mijnheer Van Hattem, wilt u in Brabant minder Marokkanen, ja of nee?

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik zeg voor de duidelijkheid misschien voor de vierde keer dat wij een duidelijk persbericht afgegeven hebben. Daarin hebben wij aangegeven dat die uitspraak niet los kan worden gezien van de nuancering zoals die duidelijk omschreven staat in ons partijprogramma en die ik daarstraks duidelijk heb voorgelezen. Daar kunt u het mee doen!

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Mijnheer Van Hattem, voor mij gaat het om fatsoen en respect. Als je met zijn allen loopt te schreeuwen en te klappen en te roepen minder, minder, minder Marokkanen, en u bent voorzitter van zo'n commissie, denkt u dan niet: het was in de hitte van de strijd maar ik had dat eigenlijk niet moeten doen, ik schaam mij daar een beetje voor, laten wij het maar vergeten? Hebt u dat gevoel niet?

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Ik stond daar op die avond niet uit hoofde van mijn commissievoorzitterschap. Ik was daar op een partijpolitieke bijeenkomst. Ik zie dat geheel los van elkaar.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Hattem voor zijn antwoord. Hiermee komt een einde aan de tweede termijn.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter. Mag ik u verzoeken de vergadering voor enige tijd te schorsen? Daarnaast wil ik u als voorzitter van deze Staten vragen het presidium even bij elkaar te roepen.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Voorzitter. Dat is goed maar ik zou eerst graag met mijn eigen fractie willen spreken en daarna met het presidium.

De **voorzitter**: Ik constateer dat dit verzoek wordt ondersteund. Ik stel voor deze schorsing te combineren met een lunchpauze als dat logistiek op een fatsoenlijke manier te doen is.

Ik geef ruimte voor beraad en schors daartoe de vergadering. Ik zal het verzoek om een vergadering van het presidium bijeen te roepen honoreren. Het presidium komt om 13.00 uur bijeen in de GS-kamer.

De heer **Wijers** (VVD): Kan de rest van de Staten dan naar huis, want die zitten er dan voor spek en bonen bij?

De **voorzitter**: U weet dat er nog een agenda is en u weet dat ik die orde heb te handhaven.

De vergadering wordt van 12.45 uur tot 13.15 uur geschorst

De **voorzitter**: Ik verzoek de bodes de deuren te sluiten en ik verzoek de leden hun plaatsen in te nemen.

Voordat de vergadering geschorst werd, is mij als uw voorzitter verzocht een vergadering van het presidium bijeen te roepen. Dat heb ik gedaan. De uitkomst van die vergadering van het presidium is dat wij het voorstel doen om dit debat af te sluiten met een verklaring van alle fractievoorzitters. Het zal geen reguliere derde termijn zijn. Alle fractievoorzitters of hun vertegenwoordiger leggen met een verklaring het einde van dit debat vast. Kunt u hiermee instemmen? Ik zie dat dit het geval is. Dan hanteren wij de gebruikelijke volgorde. Ik geef als eerste kort het woord aan de fractie van de VVD.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Voorzitter. Mag het vanaf mijn plaats?

De **voorzitter**: Nee, ik denk eerlijk gezegd dat het gezien de aard van het debat wel goed is om het even vanaf het kathedraal te doen. Ik heb er geen principiële bezwaren tegen, maar laten wij het debat zo afronden. Ik sta geen interrupties meer toe, alleen verklaringen.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Voorzitter. Mijn fractie heeft zich uitvoerig beraden en het hele debat nog een keer nader besproken. Wij zijn tot de volgende conclusie gekomen. Wij vinden de uitlatingen van de heer Van Hattem en mevrouw Kardol op 19 maart moreel zeer verwerpelijk. Dat blijft staan.

Ik heb namens mijn fractie aan de heer Van Hattem de vraag gesteld of hij alle Brabanders als gelijkwaardig beschouwt. Daarop heeft hij geantwoord dat dit zo is en dat hij hen allen beschouwd zonder aanzien des persoons en ongeacht hun afkomst. Dat is voor onze fractie heel belangrijk, omdat dit belangrijke liberale waarden zijn. Dat betekent dat wij op dit moment geen reden zien om in te grijpen in het voorzitterschap van de heer Van Hattem en het vicevoorzitterschap van mevrouw Kardol. Maar, wij zullen hun functioneren wel kritisch blijven volgen en met name op het punt van deze liberale waarden. Het is goed dat wij een debat gevoerd hebben, zodat wij weten waar wij staan. Het enige dat ik nog wil toevoegen, is dat ik het toch jammer vind dat de heer Van Hattem kennelijk het woord "Marokkaan" niet over zijn lippen kan krijgen, maar misschien, Alexander, kunnen wij je dat nog leren want ik denk dat dit toch wel belangrijk is. Maar goed, zoals gezegd wij hebben op dit moment geen reden om in te grijpen in dat voorzitterschap.

Mevrouw **Kerkhof-Mos** (CDA): Voorzitter. Ik wil in aansluiting op de woorden die mevrouw Geeraedts al heeft gesproken en die ik niet hoeft te herhalen, zeggen dat het voor ons van essentieel belang is dat de heer Van Hattem namens zijn fractie vandaag hier heeft verklaard dat alle Brabanders gelijkwaardig zijn zonder onderscheid van persoon. Dat vinden wij heel erg essentieel.

Een tweede belangrijk punt voor ons is dat de integriteit van de heer Van Hattem, ik heb het ook mevrouw Lestrade horen zeggen, niet ter discussie staat. Een derde belangrijk punt voor ons is dat zijn voorzitterschap nooit eerder in opspraak is geweest. Er is nooit een klacht over hem geuit. Ik heb ook in mijn fractie nooit een klacht over hem gehoord.

Toch wil ik u zeggen dat ik onverkort blij staan achter de woorden die wij in eerste termijn gesproken hebben. Wat er in Den Haag is gebeurd -- ik wil wat daar is gezegd niet meer herhalen -- vinden wij afschuwelijk en niet door de beugel kunnen. Wij hadden naar aanleiding van het moreel appèl dat ik op u gedaan heb, mijnheer Van Hattem, gehoopt dat u zoals Máxima dat vroeger met Alexander deed had gezegd: Dat was een beetje dom. Dat hebt u niet over uw lippen kunnen krijgen. Dat vind ik jammer. Het is voor ons al met al essentieel dat u die allerbelangrijkste zin hebt uitgesproken: Alle Brabanders zijn gelijkwaardig, plus de overige argumenten die ik al genoemd heb. Wij zullen het voorzitterschap verder niet ter discussie stellen.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter. Ik heb twee zaken vandaag gehoord. Alexander van Hattem namens de PVV die zegt : Voor mij zijn alle Brabanders gelijkwaardig. Dat is een mooie uitspraak. Dezelfde persoon heeft ook volgehouden te vinden en dat zelfs te scanderen: minder, minder, minder als het ging om Marokkanen en ook om Marokkanen in Brabant.

Dat spoort niet helemaal met elkaar. Ik ben blij als mijnheer Van Hattem vandaag zegt dat hij uitgaat van gelijkwaardigheid, maar daar hoort iets bij. Wil dat serieus en gemeend op mij overkomen dan hoort daarbij de uitspraak -- en zeker in de positie van commissievoorzitter die behoort te binden en mensen bij elkaar moet brengen-- "en daar waar ik of waar mijn uitspraken of mijn gedragingen bij sommige mensen in Brabant pijn

hebben veroorzaakt, mensen zich gekwetst hebben gevoeld en mensen zich achtergesteld hebben gevoeld, betreur ik dat en daar heb ik dan spijt van, want die gelijkwaardigheid van de Brabanders staat voor mij bovenaan." Tot die uitspraak heb ik u niet horen komen. Had u die uitspraak wel gedaan, mijnheer Van Hattem, dan had de SP het fantastisch gevonden als u doorgegaan was als commissievoorzitter en hadden volgens mij de andere fracties daarmee ook vrede gehad. Het is een van de belangrijke taken van u als voorzitter ervoor te zorgen dat u de commissie bindt. U zult hier in de Staten vandaag horen dat u commissievoorzitter mag blijven. Ik zeg u wel, mijnheer Van Hattem, dat u dat gaat doen met een zeer beperkt draagvlak in de commissie. U zou zich serieus moeten afvragen of u voorzitter kunt zijn van een commissie waarvan de helft van de leden of net iets meer het vertrouwen in u uitspreekt. Die situatie ontstaat immers vandaag. U had dat kunnen voorkomen door nadrukkelijk te zeggen: daar waar de indruk gewekt is dat ik discrimineer of dat ik Marokkanen in Brabant minder goeds toewenst dan anderen, distantieer ik mij daarvan, daar heb ik spijt was. Dan was er geen enkel misverstand geweest en hadden wij u graag als commissievoorzitter zien blijven. Nu zegt de SP-fractie het vertrouwen in u als commissievoorzitter in ieder geval op.

Mevrouw **Frijters-Klijnen** (PVV): Voorzitter. Ik kan heel kort zijn. Alles is al gezegd wat ons betreft. Wij blijven als fractie vierkant staan achter onze commissievoorzitter, de heer Van Hattem, en plaatsvervangend voorzitter, mevrouw Joyce Kardol.

De heer **Leenders** (PvdA): Voorzitter. In aansluiting op de woorden van collega Heijmans die ik volledig kan onderschrijven, wil ik even nadrukkelijk maar dan ook nadrukkelijk stellen dat ook voor de fractie Partij van de Arbeid niet vooraf bepaald was wat wij zouden gaan doen. Ook voor ons hing dat af van wat de PVV en de heer Van Hattem in het bijzonder zou gaan doen met de ontstane situatie. Wij hebben vandaag geen enkele toenadering gemerkt. De PVV of de heer Van Hattem is niets opgeschoven in wat hij al gezegd had. Wat ons betreft is er geen enkele basis voor het voorzitterschap of het vicevoorzitterschap en kunnen PS en de commissie voor Cultuur en Samenleving bij werkbezoeken niet vertegenwoordigd worden door deze voorzitter. Dat betekent als logische consequentie, voorzitter, dat de leden van de Partij van de Arbeid niet zullen deelnemen aan werkbezoeken waarbij de heer Van Hattem of mevrouw Kardol de vertegenwoordigende voorzitter zijn.

Mevrouw **Lestrade-Brouwer** (D66): Voorzitter. D66 is een democratische partij en wij leggen ons dan ook neer bij besluiten die door de meerderheid van de Staten genomen zijn, maar dat gaat bij ons niet van harte. Wij zijn namelijk niet overtuigd door de verdediging van de heer Van Hattem. Hij heeft zich rechtlijnig, zoals wij hem ook kennen, verdedigd. Ik denk dat hij oprecht overtuigd is van zijn eigen gelijk. In die zin twijfel ik ook niet aan de integriteit van de heer Van Hattem, want zo kennen wij hem ook. Wij zijn het niet eens met de manier waarop hij zijn opvattingen verkondigd heeft. Wij vinden de wijze waarop hij zich uitgelaten heeft en het feit dat hij niet uit het hart kan zeggen: ik vind het allemaal zo ontzettend vervelend wat er gebeurd is en het spijt mij voor iedereen die ik verdriet gedaan heb -- en ik sluit mij aan bij de woorden van de heer Heijmans -- niet grootmoedig. Eigenlijk is dat wat wij zoeken. Wij zoeken iemand die grootmoedig kan aangeven: dat had ik niet moeten doen, het spijt mij, ik wil er voor iedereen zijn. Dat straalt u niet uit, mijnheer Van Hattem, en dat vinden wij zonde. Wat dat betreft hebben

wij ook niet het gevoel dat u ons kunt vertegenwoordigen als voorzitter van de commissie voor Cultuur en Samenleving. Zoals aangegeven leggen wij ons neer bij een democratisch genomen besluit, maar wij zijn er niet gelukkig mee en vragen ons af of u niet de eer aan uzelf zou moeten houden als u zo weinig vertrouwen heeft en niet zou moeten zeggen het is beter als ik er zelf mee ophoud. Ik weet niet wat u beoogd te bereiken door te blijven en door te gaan met een commissie die zo wankel functioneert op die wijze. Er valt weinig aan te doen, wij vinden het een teleurstellend einde.

De heer **P. Smeulders** (GroenLinks): Voorzitter. Het is inmiddels twee uur. Wij hebben hier uren met elkaar gediscussieerd over uitspraken die in Den Haag zijn gedaan maar die wel degelijk gevolgen hebben voor Brabant. Ik wil graag namens GroenLinks aangeven dat dit ons niet is meegevallen. Wij hadden echt verwacht dat wij nader tot elkaar zouden kunnen komen, maar door de rechtlijnige manier waarop de heer Van Hattem is opgetreden, is dat helaas niet mogelijk gebleken.

Mijnheer Van Hattem, u hebt niet ontkend dat u daar minder, minder, minder hebt staan roepen. Ik denk dat dit komt omdat u dat gewoon gedaan hebt. Ik zou beter gevonden hebben als u dat gewoon ruiterlijk had toegegeven. Om dan de hetze van de media de schuld te geven als ik u vraag wat het u doet als een 11-jarig Brabants menneke verdrietig is, vind ik zeer laag omdat u hebt staan roepen en niet de media.

Wij als GroenLinks willen dan ook niet dat de heer Van Hattem Provinciale Staten en daarmee GroenLinks nog langer vertegenwoordigt tijdens werkbezoeken. Wij betreuren dat er geen meerderheid is in de Staten is die dit standpunt deel. Wij gaan binnen de fractie nadenken over wat dit betekent voor de wijze waarop wij in de commissie gaan optreden, ook tijdens werkbezoeken.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voorzitter. Ik sta hier als vertegenwoordiger van 50PLUS met aan de ene kant het feit dat de heer Van Hattem democratisch gekozen is door mensen in Brabant en aan de andere kant mijn fatsoensnormen. Daar strijd ik verschrikkelijk mee en daarmee heb ik het ontzettend moeilijk. Ik vind het ontzettend jammer dat mijnheer Van Hattem niet kon zeggen dat het springen en het dansen en het als een joker rondbreien van wat er gezegd is, eigenlijk niet kan in deze tijd, zeker niet als voorzitter van de commissie voor Cultuur en Samenleving. Ik moet echter de meerderheid respecteren en dan niet via omwegen de zaak gaan traineren. Wij laten het zoals het is.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Het is goed dat wij het debat over democratie gevoerd hebben. Wij vragen ons echter af of het ons iets heeft opgeleverd. Ik denk dat wij alleen maar verder van elkaar af zijn komen te staan, zeker gezien de tweedeling die nu optreedt in het presidium. Ik zou toch willen vragen om te kijken of wij niet tot elkaar kunnen komen en verder te gaan.

Wij als PvdD vinden vrijheid van meningsuiting een groot goed, maar dit moet wel gepaard gaan met een groot gevoel van persoonlijke verantwoordelijkheid. Elke vorm van discriminatie vinden wij verwerpelijk. Met de eerdergenoemde "vermeende" uitspraken begeeft een politicus, de heer Van Hattem, zich op glad ijs. Echter, het finale oordeel daarover ligt wat ons betreft bij de rechter. Wij gaan niet oordelen of iets discriminerend is of niet.

In ieder geval geeft de heer Van Hattem aan dat hij vindt dat alle Brabanders gelijk zijn. Iedereen noemt hem rechtlijnig en ik neem aan dat hij zich aan die woorden houdt en dat ook uitstraalt bij bezoeken en andere verplichtingen. Om die reden zien wij geen aanleiding om de heer Van Hattem en mevrouw Kardol het voorzitterschap respectievelijk het vicevoorzitterschap te ontnemen. Als ik het goed begrepen heb, vindt er in de commissie nog een discussie plaats. Wij hopen van ganser harte dat dan in ieder geval geprobeerd wordt om samen te werken om de problemen van Brabant aan te pakken, ons niet uit elkaar te drijven maar tot elkaar te brengen.

De heer **Kap** (OSN): Voorzitter. De OSN heeft gemotiveerd aangegeven waarom dit punt voor ons niet op de agenda hoefde. Het is een goede zaak dat er parallel aan de Grondwet althans niet in meerderheid een politiek vonnis is uitgesproken. Wij geven de PVV wel mee om in de toekomst verkenningen uit te voeren over hoe je een politiek statement kunt maken en daarbij tegelijkertijd rekenschap kunt geven van eventuele emoties die dit statement op kan roepen. Daar is naar ons idee een andere balans in te vinden. De Onafhankelijke Statenfractie kan zich echter vinden in de uiteindelijke uitkomst van dit debat, te weten de continuering van het voorzitterschap door de heer Van Hattem.

Onze fractie hoopt ook dat andere partijen die wellicht een andere uitkomst prefereerden, de professionaliteit hebben om in het belang van onze mooie provincie een goede verstandhouding in de commissie CS na blijven te streven.

De **voorzitter**: Hiermee zijn wij gekomen aan het einde van dit debat. Dames en heren, zoals ik vanmorgen al heb aangegeven, democratie en rechtstaat zijn geen gemakkelijke onderwerpen. Het zijn echter wel heel belangrijke onderwerpen. Ik denk dat wij vandaag een buitengewoon goed debat hebben gehad. Dat moet hier worden gevoerd in dit huis. Maar mag ik als uw voorzitter de commissie oproepen om vandaag niet te stoppen met het onderlinge gesprek? Wat wij hier samen moeten doen, is al ingewikkeld genoeg. Ik hoop dat wij de mogelijkheid vinden om met elkaar in gesprek te blijven. Dat zal af en toe geen gemakkelijk gesprek zijn, maar democratie is ingewikkeld en nooit voor bange mensen geweest. Dus houd de lijnen open en ga het gesprek verder met elkaar aan. Die oproep wil ik als uw aller voorzitter aan het einde van dit debat nogmaals herhalen.

PS 20/14: Initiatiefvoorstel aanpassing reglementen waterschappen

De **voorzitter**: Ik nodig de initiatiefnemer, de heer Leenders uit, naast mij plaats te nemen om straks de verdediging van zijn voorstel ter hand te kunnen nemen.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Voorzitter. Ik kan heel kort zijn. Wij hebben het voorstel gelezen en kunnen daarmee instemmen. Ik geef een paar argumenten. Wij vinden het staatsrechtelijk een heel vreemde aangelegenheid, hoewel de wetgever dat op die manier heeft vastgelegd, dat grondbezit in een democratisch orgaan een vaste vertegenwoordiging oplevert. Dat spreekt ons niet aan; hoe minder vaste vertegenwoordigers, geborgden in dit geval, hoe beter. Wij zijn natuurlijk door allerlei belanghebbenden benaderd om ons nog eens te laten horen hoe belangrijk het is dat zij veel zeggenschap hebben. Daarop past maar één antwoord: Wij hebben politieke partijen

en daar kun je die zeggenschap ook in verwerven. Ik denk dat niet dat dit het argument moet zijn.

Bovendien is de verhouding heel scheef. Er is een boekje verschenen van Theo Dersjant, getiteld "Oud Bestuur". Die journalist is een jaar ongenode gast geweest bij het waterschap Rivierenland. Het boekje is uitermate boeiend. Daaruit blijkt precies dat je niet voor die geborgde zetels moet zijn. De bestuurders die deze geborgde zetels hebben, vinden zich heel belangrijk en verklaren openlijk dat zij nauwelijks meerwaarde zien in een politieke bemoeienis. Toen ik dat las, dacht ik nu moet ik helemaal voor dit voorstel zijn. Kennelijk hebben de geborgden meer invloed dan de partijen bij elkaar. Die verhouding is aardig weergegeven in dit initiatiefvoorstel.

Wij hebben echter nog een punt over de verdeling van de geborgde zetels. Er is een wettelijk minimum van zeven. Daarvoor moeten wij een verdeling maken. In het betreffende voorstel voor het waterschap De Dommel kunnen wij ons niet zo goed vinden. Ik begrijp dat dit voorstel een beperkte kwantitatieve onderbouwing heeft. Dat staat er ook in. Ik zou eigenlijk aan de indiener willen vragen hoe hij dan aan dit voorstel komt. Het gaat mij met name over de verdeling van de zetels bij De Dommel.

Of er al dan niet een verschuiving plaatsvindt en hoe het met de financiën zit, vind ik eigenlijk niet zo interessant in deze discussie. Als je kiest voor verkiezingen, moet je consequent zijn en zo min mogelijk geborgde zetels hebben.

Wij stemmen in principe in met dit voorstel met de nuance dat wij graag uitleg hebben over de verdeling bij De Dommel, omdat wij daarover een andere opvatting hebben.

Mevrouw **Aarts-Engbers** (CDA): Voorzitter. Onlangs heeft de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking) op verzoek van de Unie van Waterschappen en de minister van Infrastructuur en Milieu een rapport uitgebracht over het waterbeheer in Nederland. Daarin werd positief geadviseerd over de organisatie van het Nederlandse waterbeleid. Functionele besturen zoals de waterschappen werken goed samen met nationale, provinciale en lokale overheden via het zogenaamde welbekende poldermodel. Zij bereiken daarmee een gecoördineerde op consensus gebaseerde besluitvorming die nodig is om ervoor te zorgen dat het water zich niet aan grenzen stoort. Tegen relatief lage kosten slaagt ons land erin toonaangevend te zijn in heel de wereld op het gebied van watermanagement. Vandaar dat minister Schultz in een reactie op het rapport dan ook heeft geconcludeerd op 17 maart 2014 dat er geen aanleiding is om bestuurlijke of organisatorische veranderingen in het waterbeheer te bepleiten. Daarmee heeft zij eigenlijk de discussie over bestaansrecht en organisatie van de waterschappen op dit moment in de parkeerstand gezet.

De professionaliteit en de deskundigheid op het gebied van waterbeheer bij de Brabantse waterschappen is groot. Daarnaast is ook samenwerking met de provincie en gemeenten heel erg goed. Daarover is eigenlijk bijna iedereen het eens.

De samenstelling van het waterschapsbestuur echter heeft al vaak tot discussie geleid. Vandaar het voorliggende voorstel. Van oudsher wordt de functionele overheid die het waterschap is, georganiseerd langs de lijn: belang, betaling, zeggenschap. Belanghebbenden werden in categorieën verdeeld, zij betaalden naar gelang hun belang en op grond daarvan kregen zij recht op aantallen zetels in het waterschapsbestuur. Daarmee werd niet alleen een gerechtvaardigde zeggenschap georganiseerd, maar -- en dat is heel belangrijk voor het waterschap -- waren er ook ogen en oren in het gebied en was vooral bij de ingelanden draagvlak voor genomen besluiten.

De afgelopen decennia echter zijn de waterschappen aan veel veranderingen onderhevig geweest. Kwantiteitswaterschappen met de zorg voor droge voeten gingen op in integrale waterschappen die ook de zorg hadden voor schoon water. Dat heeft uiteindelijk geresulteerd in drie grote waterschappen in Brabant. Daarnaast werd ook de taak van het waterschap verbreed. Daarmee is ook de samenstelling van het bestuur veranderd. Er is een nieuwe categorie bijgekomen, namelijk die van de ingezetenen oftewel de inwoners van het gebied.

In eerste instantie werden die leden gekozen door de diverse gemeenteraden. Later werden zij rechtstreeks gekozen via een persoonsstelsel en volgend jaar gebeurt dit voor de tweede keer via een lijstenstelsel waaraan veel bekende politieke partijen meedoen. Goed waterbeheer mag dan voor een klein land als Nederland dat voor het grootste deel onder de zeespiegel ligt, van levensbelang zijn, maar het waterbewustzijn van de Nederlander is helaas klein. Het waterschap is vrij onbekend. Dat zou je ook kunnen uitleggen als een teken dat de waterschappen hun werk uitstekend doen. Het is daarom ook geen wonder dat de opkomst bij de ingezetenenverkiezing laag is: 24%. Ook roept deze verkiezing wrevel op bij de kiezers. Moeten wij nu alweer gaan stemmen? En hoe moeten wij nu weten op wie wij moeten stemmen? Waar zitten de verschillen in de programma's? Ik heb daar geen verstand van.

Daarnaast ontstond er, zoals mevrouw Geeraedts al zei, de schizofrene situatie dat een deel van het waterschapsbestuur bij de algemene verkiezingen democratisch werd gekozen -- hoewel democratisch enigszins tussen aanhalingstekens moet worden geplaatst -- terwijl een deel op een andere manier werd aangewezen. Dat wringt. Bovendien ontstaat er nog discussie over de vraag hoe de zetels over de verschillende categorieën verdeeld moeten worden. Ook in de Tweede Kamer die verantwoordelijk is voor de Waterschapswet gaan geregeld stemmen op om een grondige evaluatie uit te voeren. Onze fractie is dan ook heel blij met de toezegging dat in 2015 een fundamentele en brede evaluatie van de waterschappen zal plaatsvinden. In dat licht zijn wij niet gelukkig met het feit dat nu dit initiatiefvoorstel voorligt. De verdelingssystematiek is ingewikkeld en is vier jaar geleden op een gedegen manier tot stand gekomen. Er is inderdaad sprake van verschuiving van lasten maar die hebben te maken met een herziening van het financieringsstelsel blijkens het schrijven van 11 maart 2014 van waterschap De Aa. Daarin wordt gesteld dat de huidige cijfers geen aanleiding geven tot heroverweging van de bestaande zetelverdeling. Ook navraag bij De Dommel leerde dat er wat dit waterschap betreft geen aanleiding is om de zetelverdeling te wijzigen. Namens mijn fractie pleit ik ervoor om nu het reglement te houden zoals het is en om in 2015 diepgaand te evalueren. Daarbij mag wat ons betreft het hele systeem van verkiezing tegen het licht worden gehouden. Dat lijkt ons zorgvuldiger dan nu een kruimelwijziging door te voeren.

Mevrouw **Van Iersel** (SP): Voorzitter. Ik kan heel kort zijn. De SP staat volledig achter de woorden van mevrouw Geeraedts. Het lijkt mij een beetje onzinnig om die te herhalen. Wij gaan akkoord met voorliggende initiatiefvoorstel.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Het voorliggende initiatiefvoorstel van de PvdA is er op gericht om in de waterschapsreglementen het aantal geborgde zetels te verminderen. De historische grondslag van deze geborgde zetels ligt in de trits "belang, betalen, bepalen" en stamt uit de tijd van de kleinschalige waterschappen en heemraden,

waar de eigenaren, de zogenaamde ingelanden, van grond en opstallen in een bepaald gebied, bijvoorbeeld een polder, directe zeggenschap hadden op het waterbeheer in dit gebied. Daarvoor werden de kosten evenredig verdeeld. Het was een systeem van kleinschaligheid en betrokkenheid wat eeuwenlang uitstekend werkte.

Door de enorme schaalvergroting en de fusies van de waterschappen in de afgelopen decennia zijn de eigenaren steeds verder van het waterbeheer af komen te staan. Voor directe betrokkenheid kwamen een relatief anonieme vertegenwoordiging en afvaardiging door belangenorganisaties in de plaats. Er werden voor tientallen miljoenen euro's nieuwe kantoren gebouwd en een dijkgraaf was niet langer een man die met de poten in de modder staat en bij nacht en ontij de dijken bewaakt, maar een dikbetaalde bestuursbobo. Met deze schaalvergroting werd ook het takenpakket van de waterschappen verder uitgebreid. Natuurontwikkeling, EU-projecten en ontwikkelingshulp werden onderdeel van het beleid van de waterschappen, terwijl dit geen vanzelfsprekende kerntaken zijn. Ondertussen bleef in het waterschapsbestuur het aantal zetels afhankelijk van het relatieve belang en van de financiële bijdrage die een categorie levert. De PvdA stelt in haar initiatiefvoorstel dat deze verhoudingen aan het veranderen zijn. Maar niet alleen de verhoudingen zijn veranderd, maar ook de directe betrokkenheid.

Met de nieuwe Waterschapswet van een paar jaar geleden zijn er directe waterschapsverkiezingen ingevoerd, waaraan ook politieke partijen kunnen deelnemen. Wat de PVV betreft slaan verkiezingen voor de waterschappen nergens op. Het gegeven dat de regering, de Unie van Waterschappen en allerlei belangenorganisaties grote waarde hechten aan de geborgde zetels, geeft aan dat deze partijen allemaal de kiezer niet vertrouwen. Zoals zojuist geschetst is de directe betrokkenheid waar de geborgde zetels op gebaseerd zijn, bij de huidige grootschalige waterschappen niet meer vanzelfsprekend. De PVV heeft er daarnaast landelijk al vaker voor gepleit dat sowieso een keus gemaakt moet worden: óf je schrijft gewoon verkiezingen uit, óf je benoemt. De vreemde tussenweg die nu gekozen is, slaat eigenlijk nergens op.

De PVV wil de waterschappen als uitvoeringsorganisatie onderbrengen bij de provincie. Hiertoe heeft de PVV landelijk al verschillende initiatieven ondernomen. In 2011 is er al met een Kamermeerderheid van PVV, D66, PvdA en SP een motie aangenomen om de waterschappen onder te brengen bij de provincies. Hiermee kunnen honderden miljoenen euro's per jaar bespaard worden. Het toenmalige kabinet heeft hieraan echter helaas geen uitvoering gegeven. Afgelopen oktober heeft de PVV in de Tweede Kamer opnieuw een motie ingediend om deze overbodige bestuurslaag af te schaffen.

Als provincie kunnen we de geborgde zetels helaas niet afschaffen, maar wel tot het wettelijk minimum beperken zodat de invloed van de kiezer relatief groter wordt, ook al blijven dit weinig zinvolle verkiezingen. Op dat punt kunnen wij ons in beginsel vinden in het huidige voorstel van de PvdA.

Met de wijze van herverdeling van de geborgde zetels is de PVV het echter niet eens, in het bijzonder bij waterschap De Dommel. De PvdA wil bij waterschap De Dommel de bedrijven één geborgde zetel ontnemen, maar laat het geborgde zetelaantal bij de natuurorganisaties ongewijzigd. De onderbouwing van deze aanpassing is zeer mager. De natuurorganisaties zijn organisaties die bestaan bij de gratie van overheidssubsidie en verdienen geen bevoorrechte positie. De PVV wil daarom per amendement voorstellen om die zetel niet bij de categorie bedrijven maar bij de natuurorganisaties in mindering te brengen.

De heer **Kap** (OSN): De heer Van Hattem wil één geborgde zetel weghalen bij de natuurorganisaties en er bij bedrijven één toevoegen. Wat is de argumentatie om er bij de bedrijven een toe te voegen. Hij kan toch niet ontkennen dat het areaal natuur de laatste tijd vergroot is?

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik vind in dit geval de grote van het areaal niet het belangrijkste, maar het financiële belang en dat is bij bedrijven groter dan bij natuur.

De heer **Kap** (OSN): Volgens de wet is het financiële belang geen criterium. Hoe ziet de heer Van Hattem dit?

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik heb al gezegd dat ik de onderbouwing om een zetel weg te halen bij bedrijven ook zeer mager vind. Het is een onduidelijke onderbouwing. Misschien kan de heer Leenders een en ander toelichten, maar op grond van de huidige onderbouwing vinden wij het niet wenselijk.

De **voorzitter**: Ik stel voor dat wij straks de indiener het woord geven als dat tot verheldering kan leiden.

Door het lid Van Hattem wordt het volgende amendement voorgesteld"

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 11 april 2014, ter bespreking van Statenvoorstel 20114A: Initiatiefvoorstel aanpassing reglementen waterschappen,

besluiten de volgende passage toe te voegen aan beslispunt 1:

- *de drie reglementen van de drie Brabantse waterschappen Aa en Maas, De Dommel en Brabantse Delta te actualiseren conform de uitgangspunten van het initiatiefvoorstel, met dien verstande dat de voorgestelde verdeling van geborgde zetels bij Waterschap De Dommel als volgt komt te luiden:*
- *Natuur: 1*
- *Landbouw: 3*
- *Bedrijven: 3.*

Dit amendement maakt onderwerp uit van beraadslaging. Het krijgt nr. A1.

Mevrouw **Lestrade-Brouwer** (D66): Voorzitter. D66 en de waterschappen hebben altijd een beetje lastige verhouding gehad met elkaar. Wij zijn ertegen maar wij hebben wel vaak een water- of een dijkgraaf geleverd. Dat is dus een beetje inconsequent.

Hetzelfde soort voorstel is in de provincie Overijssel ingediend namens de PvdA en D66. Wij zijn voorstander hiervan. Wij stemmen dus voor.

Ook wij weten dat er in 2015 een herziening of evaluatie plaatsvindt. Mevrouw Aarts van de fractie van het CDA kwalificeert dit initiatiefvoorstel als kruimelwerk. Je kunt beter klein beginnen want dan heb je alvast wat gehad om vooruit te gaan in de vaart der volkeren.

De heer **P. Smeulders** (GroenLinks): Voorzitter. Ook ik kan kort zijn. GroenLinks is tegen geborgde zetels in waterschappen. Wij vinden dat totaal niet democratisch. Wij kunnen dat echter niet veranderen, dat moet Den Haag doen. Als zij er dan toch zijn, moeten zij

zo gelijk mogelijk verdeeld worden. Het voorstel van de PvdA komt daaraan gedeeltelijk tegemoet. Wij zullen dan ook voor dat voorstel stemmen.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voorzitter. Ook 50PLUS kan kort zijn. Wij steunen het voorstel. Ik wil nog even de antwoorden horen op de vraag van de VVD voordat ik een definitief oordeel zal geven.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Wij zijn ook voor verdere democratisering van de waterschappen. Waterschappen zijn openbare lichamen die de waterstaatkundige verzorging van een bepaalde gebied ten doel hebben. Vanwege zijn tot waterschapszorg beperkte taak is het waterschap een openbaar lichaam met een functioneel bestuur. Hierin onderscheidt het zich in belangrijke mate van provincies en gemeenten. Die hebben immers een onbepaalde taak en een open huishouding. Er is wel sprake van een geleidelijke verbreding van de belangenafweging bij de uitvoering van de taak van de Waterschappen. Deze verbreding is echter van een andere aard dan een uitbreiding van taken. Wij constateren dat de waterschappen steeds meer betrokken zijn en worden bij provinciale taken als natuurbeheer en ecologie. De verbreding van de belangenafweging hangt samen met de voortgaande ontwikkeling van het omgevingsbeleid. Waterschappen zijn steeds meer deelgenoot bij milieubeleid, natuurbeleid en recreatiebeleid, mede onder invloed van diverse Europese richtlijnen zoals de Habitatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water. Deze ontwikkeling heeft geleid tot een verbrede belangenafweging op diverse beleidsterreinen en door verschillende overheden. Hoewel dus de belangenafweging door de waterschappen verbreed is, is de taak van de waterschappen nog steeds wettelijk beperkt tot de waterstaatszorg.

Van natuurbeheerders en terreinbeherende organisaties wordt steeds meer een commerciële insteek verwacht. Zij moeten met verdienmodellen werken om hun beleid te kunnen uitvoeren.

Mevrouw **Aarts-Engbers** (CDA): Ik hoor de heer Van der Wel zeggen dat het waterschap steeds meer betrokken is bij het provinciale beleid. Het is eigenlijk andersom. De algemene democratie bepaalt het beleid, zowel lokaal, als provinciaal als nationaal. Het functionele orgaan voert uit. Dat zien wij ook heel duidelijk. Wij vragen advies aan de waterschappen op grond van hun deskundigheid, maar de waterschappen leggen zich neer bij besluiten die wij nemen.

De **voorzitter**: Wat is uw vraag, mevrouw Aarts? Graag korte interrupties!

Mevrouw **Aarts-Engbers** (CDA): Is de heer Van der Wel het met mij eens dat het waterschap uitvoerend is en dat wij het beleid bepalen?

De heer **Van der Wel** (PvdD): Ik ben het ermee eens dat de waterschappen de doelen uitvoeren die wij als provincie stellen. Daarin moeten wij meegaan, maar zij hebben ook hun eigen taken. Wat ons betreft zouden de taken op het gebied van waterbeheer en de provinciale doelen beter hand in hand kunnen gaan. Ik leg daartoe zo dadelijk een voorstel neer.

Mevrouw **Aarts-Engbers** (CDA): Wij wachten uw voorstel af.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Ik vervolg mijn betoog. Daardoor is het voor natuurbeheerders steeds belangrijker om deelgenoot en gesprekspartner te worden bij de waterschappen. Immers toerisme en leefbaarheid zijn voor een groot deel afhankelijk van een goede natuur en wie hebben daar beter zicht op dan natuurbeheerders? Onze vraag is of Provinciale Staten dat ook zo zien of dat zij een bredere inzet bij bijvoorbeeld het behalen van Europese doelstellingen voor biodiversiteit van belang vinden. Wij zijn die mening in ieder geval toegedaan. Daarom zien wij meer in een gelijke verdeling van de geborgde zetels. Wij dienen daartoe een amendement in.

De **voorzitter**: Door het lid Van der Wel wordt het volgende amendement voorgesteld:

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 11 april 2014, behandelend Statenvoorstel 20/14 A; Initiatiefvoorstel aanpassing reglementen waterschappen;

besluiten dat aan beslispunt 1 van het ontwerpbesluit wordt toegevoegd: (initiatiefvoorstel), met dien verstande dat de tekst op pagina's 5 en 6 van het voorstel:

De categorie natuur heeft in twee waterschappen reeds de minimale vertegenwoordiging van 1 zetel. De overweging om in waterschap De Dommel de natuur 2 zetels toe te kennen zijn niet wezenlijk veranderd. Dat betekent dat de correctie plaatsvindt binnen de zetels van de categorieën agrarisch onbebouwd en bedrijfsgebouwd. De volgende verdeling achten wij passend.

Waterschap	AB totaal	Geborgd	Natuur	Landbouw	Bedrijven
Aa en Maas	30 zetels	7	1	3	3
De Dommel	30 zetels	7	2	3	2
Brabantse Delta	30 zetels	7	1	3	3

Bij de Dommel is het aantal zetels voor bedrijven lager dan bij de andere schappen, omdat het belang van deze categorie voor een deel bestaat uit bescherming tegen overstroming en dit waterschap niet de zorg voor een primaire waterkering vraagt.

wordt gewijzigd in:

De gereserveerde zetels worden zo veel mogelijk gelijk verdeeld over de belangengroepen zodat de belangen voor landbouw, natuur en bedrijvigheid zo veel mogelijk gelijk worden meegewogen in het waterschapsbeleid. De volgende verdeling achten Provinciale Staten passend.

Waterschap	AB totaal	Geborgd	Natuur	Landbouw	Bedrijven
Aa en Maas	30 zetels	7	2	3	2
De Dommel	30 zetels	7	2	3	2
Brabantse Delta	30 zetels	7	2	3	2

Toelichting:

De Waterrapportage Noord-Brabant laat weliswaar voorzichtige verbeteringen zien in de periode 2009-2012, maar deze zijn onvoldoende om de Kader Richtlijn Water (KRW) doelen voor chemische- en biologische parameters uiterlijk in 2027 te behalen.

De streefwaarden voor realisatie door waterschappen voor beekherstel, nieuwe vispassages en 1.889 benodigde ha waterberging is aangepast van 60% naar 40%, omdat de doelstellingen niet konden worden behaald. De uitvoering van venherstel door het waterschap stagneert eveneens.

Bovenstaande laat zien dat een verhoging van het aantal gereserveerde/geborgde zetels voor natuur te rechtvaardigen."

Dit amendement maakt onderwerp uit van beraadslaging. Het krijgt nr. A2.

De heer **Kap** (OSN): Voorzitter. Ik wil de heer Leenders en zijn fractie bedanken voor dit bijzonder interessante initiatiefvoorstel.

Laten wij eerst samen vaststellen dat de Waterschapswet in 2015 geëvalueerd wordt. Dat betekent dat er op nationaal niveau veel te doen is over de zogenaamde geborgde zetels. Op nationaal niveau is deze discussie echter doorgeschoven naar de genoemde evaluatie en niet meegenomen in de actuele Wet aanpassing waterschapsverkiezingen. Onze fractie had liever de evaluatie afgewacht, maar zij moet zich nu toch een mening vormen over het aantal en de verdeling van deze geborgde zetels.

Om maar meteen een misverstand uit de wereld te helpen: de wet bepaalt dat de aard en de omvang van het belang bepalend is en niet de financiële belangen. Dat zei Ed Nijpels al in 2009 als voorzitter van het Bosschap.

Als wij kijken naar artikel 13 van de Waterschapswet steunen wij dit betoog. Een geborgde zetel voor natuurorganisaties zou inhoudelijk ledig zijn als het op meebetalen aankomt.

De PvdA heeft gelijk met de opmerking dat er een verschuiving plaatsvindt van platteland naar stad, maar onze fractie vindt dat de stad al voldoende vertegenwoordigd is via de ingezetenen. Het klopt ook dat het areaal van landbouw afneemt, dat van natuur toeneemt en dat van bedrijven ongeveer gelijk blijft. Dit hoort maatgevend te zijn voor de numerieke invulling van de geborgden. Uit die numerieke invulling moeten de aard en omvang blijken en moet er meer balans worden aangebracht tussen de onderlinge verhoudingen.

Als je je uitlaat over het aantal geborgden dat passend is, ontkom je er niet aan je sympathie voor het idee van geborgden te tonen of af te keuren. De PvdA is, zo blijkt althans uit diverse overleggen, nationaal gezien geen voorstander van dit systeem en het is dan ook niet verwonderlijk dat zij het aantal geborgden binnen de daartoe wettelijke grenzen wil minimaliseren naar zeven zetels. Op grond van de hiervoor gegeven argumenten, heeft dit punt onze sympathie. Dat geldt echter niet voor de verdeling die de PvdA vervolgens van toepassing wil laten zijn in de waterschappen Aa en Maas en de Noord-Brabantse Delta. Wij zouden daar graag dezelfde verdeling zien als bij De Dommel. Een verdeling van twee zetels voor bedrijven en natuur en drie zetels voor landbouw doet recht aan de omvang. De landbouw is immers nog steeds de grootste gebruiker van het landelijk gebied. Tegelijkertijd doet een toename van het aantal geborgden voor natuur recht aan de toename van natuurgebieden in onze provincie. Ik zie niet in waarom twee zetels voor het bedrijfsleven onredelijk zou zijn.

Tot slot zou ik de heer Leenders, als initiatiefnemer van dit voorstel, willen vragen of hij zich kan vinden in de door de Onafhankelijke Statenfractie voorgestelde verdeling en of hij bereid zou zijn om het voorstel dienovereenkomstig aan te passen.

De **voorzitter**: Ik meld u even dat er twee amendementen zijn ingediend. Er moet even worden gekeken of de teksten juridisch goed zijn. De heer Leenders heeft aangegeven dat hij toch met zijn antwoord kan beginnen omdat hij al de hoogte was van de strekking van deze amendementen.

De heer **Leenders** (PvdA): Voorzitter, dank u wel. Beste collega's, dank voor uw input en voor de vragen die u gesteld hebt. Ik heb 19 minuten, zo'n luxe heb ik als Statenlid nog nooit gehad.

De **voorzitter**: Nee, om precies te zijn, u hebt de helft van de totale spreektijd in eerste termijn en dat is 16 minuten, omdat niet iedereen de opgegeven spreektijd heeft gebruikt.

De heer **Leenders** (PvdA): Ik kan u allen blij maken met de mededeling dat ik die 16 minuten niet nodig heb, ook gelet op het aantal vragen dat gesteld is. Het geeft mij echter wel de gelegenheid om nog enige toelichting te geven op het initiatiefvoorstel, maar niet nadat ik de collega's Rob Bots en Kees-Willem van Gorkum van het algemeen bestuur van het waterschap Aa en Maas hartelijk wil danken voor hun intensieve hulp bij het tot stand komen van dit initiatiefvoorstel. Beide heren zijn democratisch door het Brabantse volk gekozen, het zijn echte volksvertegenwoordigers. Dank ook aan u allen in deze Staten die de bespreking van dit voorstel hebben uitgesteld waardoor wij ook nog kennis hebben kunnen nemen van het OESO-rapport -- mevrouw Aarts sprak daar al over -- en het boek van onderzoeksjournalist Theo Dersjant, waarover mevrouw Geeraedts sprak, en die gehakt maakt van de bestuurscultuur binnen een van de waterschappen. De analyse die hij gemaakt heeft, roept inmiddels bij verschillende waterschappen herkenning op. Beide ondersteunen wat ons betreft onze argumenten. Dat heeft ook het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden uit Groningen al eerder gedaan. Daarover heeft in februari een uitzending van Nieuwsuur plaatsgevonden.

Waar gaat het feitelijk om? We willen GS een inhoudelijk kader meegeven voor het noodzakelijke procedurele overleg over de reglementen van de waterschappen. Dit is immers niet het moment waarop wij uiteindelijk een besluit nemen over geborgde zetels of over de verdeling daarvan. We willen dat de aangepaste reglementen kunnen worden toegepast bij de eerstvolgende waterschapsverkiezingen in maart 2015, tegelijk met de verkiezing van PS.

Primair gaat het erom dat wij een zo groot mogelijke democratische legitimering willen van het bestuursorgaan waterschappen, mede vanwege onze opvatting over geborgde zetels in de waterschapsbesturen. De PvdA, niet alleen hier maar ook landelijk, vindt dat het waterschapsbestuur alleen democratisch gekozen leden moet bevatten! Het huidige systeem werkt een wettelijke gelegitimeerd cliëntelisme in de hand.

Stel dat we het systeem vertalen naar de Tweede Kamer of Provinciale Staten. Er zouden 50 Kamerleden worden aangewezen door belangengroepen, bijvoorbeeld VNO-NCW (het Verbond van Nederlandse Ondernemingen (VNO) en het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond (NCW), LTO (Land- en Tuinbouworganisatie) en

Natuurmonumenten). De heer Smeulders van GroenLinks zou daarvan niet eens zo'n grote tegenstander zijn. Hier in onze Staten zou het gaan om maar liefst 18 zetels: de BZW (Brabants-Zeeuwse Werkgeversvereniging), de ZLTO (Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie) en wellicht de BMF (Brabantse Milieufederatie). Het Plein in Den Haag en ons eigen voorplein zouden volstromen met mensen die daar bezwaar tegen hebben!

Dat gezegd hebbende: zolang we landelijk geen meerderheid hebben voor een ander stelsel moeten we de zetelverdeling zoveel mogelijk recht laten doen aan maatschappelijke ontwikkelingen die wij ook hebben geschetst in het initiatiefvoorstel. Daarom willen we de reglementen van de waterschappen aanpassen. De belangrijkste ontwikkelingen staan in het voorstel vermeld. Ik noem ze even kort:

Het belang van de Waterschappen verschuift stabiel van het platteland naar de stad, en het financiële aandeel van de agrariërs (categorie onbebouwd) neemt af door de daling van het areaal.

De doorzettende urbanisatie en de daarmee gepaard gaande verschuiving van belang en financiële bijdrage zijn in de kern de redenen waarom we het aandeel van de categorie ingezetenen ten opzichte van de geborgde zetels willen laten toenemen; nogmaals, omdat we als PS niet de bevoegdheid hebben om het anders te doen. Dit is wettelijk onze maximale mogelijkheid.

De argumenten daarvoor zijn in het voorstel opgenomen. Twee daarvan wil ik nog heel even aanstippen, daarna ga ik naar de gestelde vragen en ten slotte geef ik een korte reactie op de bijdragen van de Staten.

Het eerste argument is dat de ingezetenen er wat ons betreft ook zijn voor de belangen van natuur, agrariërs en bedrijven. Sterker, vertegenwoordigers van belangengroepen zijn ook in deze categorie vertegenwoordigd.

Het tweede en misschien wel nog belangrijker argument is dat er een oververtegenwoordiging van geborgden is in dagelijkse besturen. Landelijk is dat 28% algemeen bestuur, 39% dagelijks bestuur. In Brabant is dat 28% algemeen bestuur en 46% dagelijks bestuur. Daarbij komt dat er geen DB-lid is dat de categorie natuur vertegenwoordigt en dit terwijl het areaal landbouw afneemt ten opzichte van het areaal natuur.

De VVD heeft mij gevraagd naar de verdeling bij het waterschap De Dommel. Ik kan daarover heel kort zijn. Bij de vorige verkiezing is deze afweging gemaakt. Toen is bepaald dat natuur twee zetels heeft en andere partijen één omdat het areaal natuur bij het waterschap De Dommel aanmerkelijk groter is dan bij de andere waterschappen. Dat hebben wij niet bepaald maar dat is bij de vorige weging gebeurd. Wij hebben dat overgenomen. Het aantal zetels moest met een verminderd worden. Wij hebben die zetel niet bij de agrariërs weggehaald maar bij de bedrijven omdat wij ook wel zien dat de inbreng van de agrariërs waardevol is. Vandaar dat wij het aandeel van de agrariërs onaangetast hebben gelaten. Mevrouw Geeraeds heeft opgemerkt dat hiervoor geen onderbouwing is gegeven. Het antwoord is ook een antwoord op de vraag van de heer Van Hattem over de zetel van de natuurorganisaties in het waterschap De Dommel. De onderbouwing is inderdaad niet al te sterk. Wij zijn in de cijferbrij gedoken, wij hebben de criteria ter hand genomen en vervolgens op grond van de trends die wij menen waar te nemen een verdeling gemaakt. Die verdeling is niet volledig waterdicht en heel consistent onderbouwd. Daarom heb ik een voorstel, want met alle respect voor onszelf wij doen vandaag niet meer dan GS een kader meegeven voor het proces waarvoor zij

verantwoordelijk zijn: namelijk het proces richting de waterschappen, de inspraakprocedures, etc. GS komen uiteindelijk bij ons terug met een voorstel. Ik zou willen voorstellen om de GS de vraag mee te geven nog eens goed te kijken naar de criteria en de cijfers en op grond daarvan een wellicht beter onderbouwd voorstel te doen voor de verdeling van de geborgden dan wij nu hebben kunnen geven. Misschien maakt dat ook de amendementen overbodig. Het amendement over de zetels voor natuur zou ik ten stelligste willen ontraden omdat een en ander al eerder bepaald is door anderen en omdat het te maken heeft met de verdeling tussen het aandeel natuur, het aandeel landbouw en het aandeel bebouwd in die regio.

Het OESO-rapport zegt inderdaad positieve dingen over functionele besturen. Het moge echter duidelijk zijn dat wij daar wat anders tegenaan kijken. Wij vinden dit geen functioneel bestuur, het mag voor ons een democratisch gekozen bestuur zijn. Het OESO concludeert inderdaad dat er goed wordt samengewerkt. Daarmee zijn wij het uiteraard eens en daar zijn wij ook heel blij mee. Wij zijn trots op de kwaliteit van de waterschappen en het belangrijke werk dat zij doen in deze provincie en in het hele land doen. Dat is duidelijk maar daar gaat het in dit geval helemaal niet over.

Mevrouw Aarts en de heer Kap hebben ook iets gezegd over de behandeling van de Waterschapswet die in 2015 gepland is. De heer Kap had liever willen wachten tot dat moment. Het gaat ons erom dat dit van toepassing is op de verkiezingen van 2015. Het geldt dus voor de periode daarna. Eigenlijk zijn wij ervan overtuigd dat de Tweede Kamer volgend jaar na de evaluatie die gaat plaatsvinden, zal besluiten de geborgde zetels te schrappen.

In het kader van de verdeling zou ik de heer Kap willen vragen om zijn amendement aan te houden tot het moment dat het voorstel van GS er ligt, dan hoeft ik het nu niet te bestuderen want dat moet ik dan nog wel even doen.

De **voorzitter**: U doet in feite een ordevoorstel. Er zijn verzoeken gedaan aan de indieners van de twee amendementen om die aan te houden totdat zij op een bepaalde manier in het voorstel van GS worden verwerkt.

Ik kijk even naar de heer Van Hattem die een amendement heeft ingediend. Bent u daarmee akkoord?

De heer **Van Hattem** (PVV): Dat lijkt mij een goed alternatief, voorzitter. Daar kunnen wij wel mee leven.

De **voorzitter**: Dan houden wij amendement A1 aan. En wat gebeurt er met amendement A2 van de heer Van der Wel?

De heer **Van der Wel** (PvdD): De vraag is of het technisch mogelijk is om een amendement aan te houden.

De **voorzitter**: U kunt het bewaren en het later opnieuw indienen. Het is een wat vrijmoedige interpretatie van het woord "aanhouden", maar technisch zou dat moeten lukken. Het amendement is nu ontraden door de indiener van het voorstel. Hij doet u de suggestie om het opnieuw bij de besluitvorming over het hieruit voortvloeiende voorstel van GS te betrekken, ervan uitgaande dat het initiatiefvoorstel wordt aangenomen.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Ik heb een korte vraag aan de heer Leenders.

De **voorzitter**: Ik geef u nu de gelegenheid om die vraag te stellen. Dat scheelt ons namelijk een discussie in tweede termijn.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. De achtergrond van het voorstel is duidelijk: een verdergaande democratisering in de waterschappen. Dat beogen wij met ons amendement ook. Er zou een dieper achterliggende reden moeten zijn om te kiezen voor de verdeling zoals die wordt voorgesteld. Als je kijkt naar de belangen voor Brabant, zou een meer evenwichtige verdeling recht doen aan het democratisch gehandeld. Wat vindt de heer Leenders daarvan?

De heer **Leenders** (PvdA): Daarbij kan ik mij iets voorstellen, mijnheer Van der Wel. Ik ben het eigenlijk volledig met u eens. Ik moet echter even verwijzen naar wat ik net zei over de onderbouwing. Als zowel de criteria als de cijfers beter worden onderzocht, kan ik mij voorstel dat GS met een gewijzigd voorstel komen dat beter onderbouwd is dan nu het geval is. Als de heer Van der Wel daarop wil wachten, kunnen wij dan kijken of hij dat ondersteunt.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Als wij ons amendement kunnen indienen op het moment dat GS komen met onderbouwd voorstel voor de verdeling, trek ik mijn amendement nu in want anders gaat het niet.

De heer **Leenders** (PvdA): Ik stel voor dat wij dit als richting aangeven en GS vragen om met een betere onderbouwing te komen.

De **voorzitter**: De amendementen moeten formeel worden ingetrokken bij deze besluitvorming want zij lagen wel op tafel. De signalen die ervan uitgaan, zijn bij GS bekend als er een nieuw voorstel wordt ingediend.

Amendement A1 en amendement A2 zijn ingetrokken en maken derhalve geen deel meer uit van de beraadslaging

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik wil wel in de notulen vastgelegd hebben, dat de heer Leenders zegt dat het geen wet van Meden en Perzen is dat de wet zoals die in het initiatiefvoorstel staat, er komt; dat eerst de nadere uitwerking van GS wordt afgewacht en wij dan alsnog ons amendement kunnen indienen.

De **voorzitter**: Ik geloof dat die toezegging er al was.

De heer **Leenders** (PvdA): Correct, voorzitter, met dien verstande dat wij nu wel een duidelijke uitspraak willen over het aantal geborgde zetels; dus van negen naar het minimum van zeven.

De heer **Van Hattem** (PVV): Inderdaad een minimum van zeven.

De **voorzitter**: Daar gaat dit voorstel over en binnen dat kader komen we er later op terug.

Mevrouw **Aarts-Engbers** (CDA): Ik begrijp dat de heer Leenders zegt dat GS nog eens het veld in moeten gaan en ook met de waterschappen moeten bespreken wat de beste verdeling is. Is het dan geen goed idee om ook het voorstel aan te houden? Misschien blijkt uit die gesprekken wel dat de waterschappen heel blij zijn met de huidige verdeling. De heer Leenders heeft zelf gezegd dat de kritiek van de Tweede Kamer veelomvattend is en...

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk.

Mevrouw **Aarts-Engbers** (CDA): Wij hebben geen commissievergadering gehad, voorzitter. Ik zou graag iets meer ruimte krijgen.

De **voorzitter**: Interrupties zijn kort.

Mevrouw **Aarts-Engbers** (CDA): Dan bewaar ik mijn punt voor de tweede termijn. Ik vind wel dat als u iets rechtstreeks in PS brengt, wij iets meer tijd moeten krijgen voor een gedachtenwisseling. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dat is geen probleem, ik vraag u alleen om kort een vraag te stellen.

De heer **Leenders** (PvdA): Ik ben daarvan geen voorstander. Wij bedoelen dit als een richtinggevend kader dat dus niet helemaal vastzit.

De heer **Kap** (OSN): Ik ben een beetje op het verkeerde been gezet, omdat er nu onderscheid gemaakt tussen verschillende delen van het voorstel. Ik vraag mij dan ook af of het ontwerpbesluit dan niet moet worden aangepast. Ik zie namelijk dat er drie reglementen aangepast moet worden conform de uitgangspunten van het initiatiefvoorstel. Ik vraag mij af of het dan een-op-een nog goed loopt.

De heer **Leenders** (PvdA): Voorzitter. Als duidelijk in de notulen wordt vastgelegd wat wij hier over dat onderdeel van het voorstel hebben afgesproken, zit er weinig licht tussen wat willen en wat er straks uitkomt. Dat is een praktische benadering en of dat juridisch kan, weet ik niet.

De **voorzitter**: Ik heb begrepen dat mevrouw Aarts behoefte heeft aan een tweede termijn. Ik constateer dat dit bij de andere woordvoerders niet het geval is.

Mevrouw **Aarts-Engbers** (CDA): Ik probeerde aan de interruptiemicrofoon duidelijk te maken dat het gaat om een fundamentele discussie over de samenstelling en de plaats van de waterschappen. De discussie loopt over de volle breedte van: maak er maar een uitvoeringsorganisatie van; breng het onder bij de provincies, houd het zoals het nu is met gedeeltelijk gekozen en gedeeltelijk geborgd; ga over tot getrapte verkiezingen of alleen geborgde zetels, etc. Het is een breed spectrum dat in 2015 aan de orde kan komen. Er wordt nu een heel klein onderdeel uitgelicht om het aantal geborgden terug te

dringen. De heer **Leenders** zegt zelf ook dat nog eens goed gekeken moet worden wat het beste is. Wij willen allemaal dat er een zo goed mogelijk waterschapsbestuur komt, met name omdat het een technische uitvoeringorganisatie is. Daarom was mijn vraag aan de heer **Leenders** of het niet beter is om het voorstel even aan te houden, zodat wij het ook in de commissie kunnen behandelen en er op meer gedegen manier naar kunnen kijken.

De heer **Leenders** (PvdA): Het voorstel is duidelijk bedoeld voor de verkiezingen van de waterschappen in maart 2015. De evaluatie komt pas daarna. Ik stel voor om dit voorstel te handhaven. Het eerste deel betreft het terugbrengen van het aantal van negen of acht naar zeven, het minimum waartoe wij bevoegd zijn en het andere mee te geven aan het college als richtinggevend maar niet vaststaand.

De heer **Van den Hout** (GS;SP): Behalve dat het in de notulen staat, wij hebben inmiddels ook gehoord wat de Staten willen. In die zin zullen GS de opdracht opnemen om met de waterschappen in gesprek te gaan over het terugbrengen van negen naar zeven en nader te bezien welke verhoudingen dan het beste zijn. Bij punt 3 van het ontwerpbesluit staat: de aanpassing van de reglementen zodanig te plannen dat de resultaten kunnen worden toegepast bij de waterschapsverkiezingen op 18 maart 2015. Ja, ijs en weder dienende, want ik weet uit mijn hoofd niet hoe lang de procedures duren en hoe lang het overleg moet duren. Ik zal mijn best doen om ervoor te zorgen dat het op tijd gebeurt voor de volgende verkiezingen. Daarbij spelen echter anderen ook een rol. Wij zullen de inhoud van de twee amendementen vanzelfsprekend meenemen bij de overwegingen over de exacte verdeling over de geborgde zetels.

De **voorzitter**: Ik heb genoteerd dat gedeputeerde Van den Hout heeft toegezegd dat de strekking van de amendementen betrokken wordt bij de nadere uitwerking door GS. Tevens heeft de gedeputeerde toegezegd zijn best te doen om binnen de gevraagde termijn met uitwerking in de vorm van een aanpassingsvoorstel te komen.

In stemming komt het initiatiefvoorstel

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Voor.

Voorzitter. Wij zijn voor maar wel met opname in de notulen dat de verdeling nog een keer terugkomt.

Mevrouw **Aarts-Engbers** (CDA): Tegen.

Mevrouw **Van Iersel** (SP): Voor.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

Voorzitter. Wij stemmen voor met dezelfde stemverklaring als de VVD.

De heer **Van Griensven** (PvdA): Voor.

Mevrouw **Lestrade-Brouwer** (D66): Voor.

De heer **P. Smeulders** (GroenLinks): Voor.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voor.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor.

De heer **Kap** (OSN): Voor.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van het CDA tegen dit voorstel hebben gestemd en die van overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen. Ik feliciteer de heer Leenders met zijn initiatiefvoorstel.

(applaus)

PS 21/14: Initiatiefvoorstel Prijs de kunst en de werken

De **voorzitter**: Ik nodig de indiener van dit initiatiefvoorstel, heer Van den Berg van de fractie van de PVV, uit om naast mij plaats te nemen.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Voorzitter. Wij hebben dit initiatiefvoorstel met zeer veel belangstelling bekeken. Ik moet de heer Van den Berg toch teleurstellen want wij zullen tegen dit voorstel stemmen. Ik zal het maar meteen zeggen. Wij zijn tegen om de volgende redenen.

De heer Van den Berg stelt in dit voorstel dat het in het kader van een goede informatievoorziening wenselijk is dat de totale kosten van de projecten zichtbaar zijn voor de belastingbetaler. Die kosten zijn zichtbaar, maar die hoeven van ons niet zichtbaar gemaakt worden op die borden. Zij zijn zichtbaar want het zijn allemaal subsidies en die staan al in het subsidieregister van de provincie. Elke burger die wil weten wat wij met onze centen doen, kan dat subsidieregister bekijken en ziet daarin precies alle uitgaven. Zoals u weet, staat er in de subsidieverordening dat GS op allerlei beleidsterreinen zoals bijvoorbeeld verkeer en vervoer, recreatie, natuur en noem maar op subsidieregelingen vaststelt. Als u het subsidieregister opslaat, ziet u dat alles daarin is opgenomen.

De heer Van den Berg stelt dat door het vermelden van de bedragen de borden meer aandacht zullen krijgen. Dat wens ik te betwijfelen. Ik geloof niet dat alle burgers hun auto stilzetten om op een bord te gaan loeren om te kijken hoeveel iets de provincie kost. Het is wel belangrijk dat er borden staan met de naam van de provincie erop die aan dat bepaalde project meewerkt. Dat is prima, maar die borden staan er allemaal. Wij vinden het overbodig om daar al die bedragen op te zetten.

Bovendien doet zich dan nog een ander punt voor. Het is inderdaad belangrijk om transparant te zijn naar de burger over het geld dat wij uitgeven. Dan moet je er eigenlijk wat meer bij zetten. Er zijn namelijk heel veel projecten die niet alleen door de provincie betaald worden, maar waarbij ook sprake is van een cofinanciering van een gemeente of van het Rijk of van Brussel of wat dan ook. Dan zou je die bedragen eigenlijk ook op die borden moeten zetten. Dat vinden wij wat overdreven. Dat hoeft niet. Ik weet niet zeker of die bedragen terug te vinden zijn in het subsidieregister. Ik zou mij kunnen voorstellen dat

je het belangrijk vindt dat men dat ook ziet en dan zou dat ook in het register kunnen komen.

Het is prima dat u met zo'n voorstel komt, mijnheer Van den Berg, maar wij zullen het helaas niet steunen om de redenen die ik zojuist heb genoemd.

Mevrouw **Keijzers-Verschelling** (CDA): Voorzitter. "Prijs de kunst en de werken" is de titel van het initiatiefvoorstel van de PVV, oftewel vermeld op ieder informatiebord bij viaducten, waterwegen, fietstunnels, natuurprojecten of erfgoed wat het gekost heeft, en de betrokkenheid van de burger zal toenemen.

Wij geloven daar niet zo in en bovendien gaat het ons wat ver. De CDA-fractie is wel na gaan denken over de vraag of en hoe wij de informatiewaarde van dergelijke borden kunnen vergroten. Wij hebben een veel leuker idee! Wat als wij op deze borden eens een QR-code zouden plaatsen? Op die manier kan namelijk een veel bredere toelichting worden gegeven op het kunstwerk en de totstandkoming ervan. Het vergroot op een moderne manier de informatiewaarde. Veel informatie is al terug te vinden op de website. Mevrouw Geeraedts zei dat ook al. Naar onze mening kan daarmee een koppeling worden gemaakt. Voor zover wij weten, wordt hiervan op dit moment nog maar amper gebruikgemaakt. Ik heb wat navraag gedaan. Het enige bord dat wij kennen en waarbij gebruik wordt gemaakt van een QR-code is dat van de West-Brabantse Waterlinie. Om iedereen even gerust te stellen, het is echt niet onze bedoeling dat alle borden aangepast worden. Bovendien zijn zij niet allen geschikt hiervoor. Wij hopen echter dat dit idee in de toekomst kan worden uitgewerkt.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter. Wat staat daar? 150 miljoen euro? Nee, 1,5 miljoen, nee 150 miljoen euro en dan zit je al in de vangrail! Daarom vind ik het voorstel van het CDA voor een QR-code wel een heel aardig idee omdat het bij dit soort projecten natuurlijk om meer gaat dan om één prijs. Dat heeft te maken met cofinanciering etc. Je kunt dan meer informatie geven.

Ik zou GS willen vragen te kijken of dat mogelijk is. Het is natuurlijk wel belangrijk dat men met zo'n QR-code op een beetje toegankelijke site komt en goede en overzichtelijke informatie krijgt. Ik hoor sommige mensen al vragen wat dat gaat kosten. Daarom vraag ik GS dat te gaan onderzoeken en te komen met een voorstel en de kosten die daaraan verbonden zijn. Dan kunnen wij daarover gaan praten.

De heer **S. Smeulders** (PvdA): Voorzitter. Prijs de kunst van de werken, dat is de naam van het initiatiefvoorstel dat de heer Van den Berg heeft opgesteld. Hoewel onze fractie waardering heeft voor Statenleden die initiatiefvoorstellen maken, zal onze fractie het kunstwerk van de heer Van den Berg niet prijzen.

De fractie vindt het amusant dat de PVV juist met een voorstel komt om iets in te voeren dat al in lengte van jaren het beleid van de Europese Unie is en dat nu dankzij de PVV ook in Brabant ingevoerd zou moeten worden. Wij kunnen in ieder geval concluderen dat de EU er niet populairder op is geworden door subsidies expliciet te vermelden bij projecten. Als dit zou betekenen dat de provincie bij de burger net zo populair zou worden als de EU, lijkt het ons werkelijk een briljant idee om dit voorstel over te nemen.

Maar nu even serieus. Onze echte bijdrage bij dit voorstel is als volgt. Wij zitten hier allemaal met verstandige mensen die weten hoe je beleid maakt, hoe je kaders en doelen stelt, hoe je tot evaluatie komt en ja, ook hoeveel je ervoor over hebt. Daar zit

voor ons nu het knelpunt van dit voorstel. Als wij als Statenleden een willekeurige Brabander moeten uitleggen wat de provincie allemaal voor hem doet, moeten wij het hele verhaal vertellen en niet alleen wat een bepaalde project gekost heeft. In die zin zouden wij het voorstel voor een QR-code met een website best onderzocht willen zien. Het gaat immers over kosten én baten en over en scala aan keuzes waartussen een zorgvuldige afweging is gemaakt. Dat is ook belangrijk. Het gaat om politieke keuzes die ertoe doen en keuzes die geld kosten of geld opleveren. Het zijn allemaal keuzes die zo veel meer behelzen dan alleen geld en die kunnen dus niet worden uitgelegd op een bord langs de weg met alleen een prijskaartje. Als wij dat wel zouden doen, loopt de provincie het risico om als flappentap over te komen die de belastingcenten van de Brabantse burger zonder veel overweging uitgeeft en dat lijkt ons geen goed plan!

Mevrouw **Lestrade-Brouwer** (D66): Voorzitter. Ik wil de heer Van den Berg danken voor het initiatiefvoorstel. Ik vind het altijd een compliment waard als een fractie dat doet. De inhoud vinden wij echter over de top en wij zullen dus tegenstemmen.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Voorzitter. Ik wil de heer Van den Berg danken voor het enorm praktische voorstel. Daar grossiert hij over het algemeen mee in onze commissie. Met sommige van die voorstellen ben ik het weleens eens, bijvoorbeeld een voorstel voor een vrachtwagenverbod dat eigenlijk toch ingevoerd moet worden in het kader van voorstellen rondom de Westparallel. Kortom, ik luister altijd goed naar wat hij daarover te melden heeft, maar zij voorstellen zijn vaak kort door de bocht. Dat is in dit geval ook zo en wij zullen er dan ook niet mee instemmen. De genoemde argumenten over het register en voor het aanbrengen van een QR-code zijn nuttige argumenten.

De achtergrond van het voorstel betreft een politieke duiding. Het gaat niet alleen om wat de belastingbetaler van een aantal dingen vindt, maar eigenlijk gaat het erom wat de heer Van den Berg ervan vindt. Hij heeft al vaak gezegd: weer een ecoduct; er moet een viaduct komen! Over dit soort vraagstukken gaat het. En dan krijg je een eenduidige opmerking over de prijs van een ecoduct. Nogmaals, ik ben het eens met de opmerking dat niemand die zal zien, want dan moet je die uitlichten of groter maken. Het gaat om het evenwicht in het verdelingsvraagstuk. Wij moeten keuzes maken. Burgers hebben dat niet altijd in de gaten en kunnen dat ook niet bijhouden.

Voor de rest gaat het hen bijvoorbeeld om kunst en cultuur. Wat kost dat? Zij willen dat weten omdat zij ertegen zijn. De politieke achtergrond van het document vindt ik sowieso zeer twijfelachtig. Wij hebben discussies gehad met de PVV over de prijs van een windmolen. Worden die gesubsidieerd? Je moet eens kijken wat voor soort subsidies daarheen gaan: Van Rutte tot Van den Berg, terwijl kolencentrales en kernenergiecentrales niet genoemd worden en de bedragen die daarmee gemoeid zijn vaak de vijf miljard euro halen, terwijl andere energiebronnen maar één miljard euro kosten.

Kortom, wij zijn tegen!

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voorzitter. In het buitenland zie ik die borden ook staan, maar dan gaat het vooral om zaken die door de EU worden gesubsidieerd. Om die borden nu bij elk ecoduct of viaduct te plaatsen, ik weet niet of dat nu wel goed is. Maar het voorstel van een QR-code vind ik wel aardig.

Het argument dat iedereen tegen die borden rijdt, dat deel ik niet. In België zie je die borden inderdaad overal staan, maar ik heb geen tientallen auto's gezien die tegen elkaar gereeden zijn. Dat zal wel meevallen.

In Zuid-Spanje staan die borden ook. Als je er langs rijdt, zie je echt wel staan wat het gekost heeft en dan denk je dat stukje weg heeft heel wat gekost. Of het nu de bedoeling is dat vooral die EU-borden groot worden, weet ik niet. Ik wacht nog even de argumentatie van de heer Van den Berg af.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Ik dank de initiatiefnemer van het voorstel. Een voorstel is goed totdat er een beter voorstel komt. Het CDA heeft een handreiking gedaan met het voorstel voor een QR-code. Daarin kun je veel meer kwijt dan alleen een prijs. Dat lijkt ons een goed voorstel. Als dat voor zou liggen, zouden wij daarin meegaan.

De heer **Kap** (OSN): Voorzitter. Mijn betoog zal deels overeenkomen met het betoog van de VVD over het subsidieregister en over de twijfel of burgers nu inderdaad zo veel meer geïnteresseerd raken als de subsidie wordt vermeld. Misschien kan de heer Van den Berg daarop ingaan? Het meest belangrijke punt voor ons is, dat bedragen vaak niet op zichzelf staan. Als je een natuurgebied aanlegt en het gaat over biodiversiteit, dan is niet alles in geld uit te drukken. Misschien is het voorstel van het CDA een betere optie.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. Ik heb het idee dat er een beetje zwaar getild wordt aan dit op zichzelf eenvoudige initiatiefvoorstel dat eigenlijk niet veel meer behelst dan wat in België staande praktijk is: vermelden wat iets kost, niet meer en niet minder. Er wordt hier van alles bijgesleept, maar dat lijkt mij echt niet nodig.

De VVD is bang dat mensen in de vangrail terechtkomen. Het CDA steunt dit, maar stelt wel voor om een QR-code aan te brengen. Het is heel lastig om achter het stuur met je fotocamera die QR-code proberen te vangen. Ik weet niet of dat wel zo verstandig is. Wat mij betreft worden zowel de kosten als de QR-code vermeld. Dat zou misschien een idee zijn.

Ik kan niet zo heel veel met de bezwaren. Het voorstel is positief bedoeld, zonder direct een politieke agenda, mijnheer Bouwman. Laat maar zien wat een ecoduct kost; laat maar zien wat een weg kost. Zo'n bord mag wat mij betreft ook bij de Noordoostcorridor komen te staan die de heer Bouwman liever niet wil hebben. Laat zien wat iets kost en laat dat maar discussie opleveren. Dat is heel gezond. De gebeurt ook in België. Het is een informatievoorziening. Ik vind het een goede zaak als een discussie komt als de kosten de pan uit rijzen. Wij weten allemaal dat bijna niemand in een subsidieregister gaat kijken. Het is niet meer en niet minder dan een stukje informatievoorziening op een bord dat toch al geplaatst wordt. Ik vind het jammer dat er negatief op gereageerd wordt door enkele partijen.

Brussel maakt kennelijk graag reclame op de borden om te laten zien wat de EU doet met haar geld. Dat vind ik uitstekend. Niet alles uit Brussel is slecht, mijnheer Smeulders. Provincie laat zien wat je doet en ook wat het kost!

De heer **Van Heugten** (GS;CDA): Voorzitter. Het college is van mening dat er inderdaad al veel informatie voorhanden is over de besteding van de middelen, de diverse projecten en de bijdragen van de provincie daaraan. Overigens zijn wij altijd trots dat wij dat kunnen doen en op de betreffende projecten. Dat is ook een beetje de strekking van de borden in

Frankrijk: de staat of de gemeente investeert hier voor u. De provincie is bereid om bij de projecten waar borden geplaatst worden deze titel en deze houding uit te dragen. Een bedrag behoeft inderdaad vaak enige uitleg. Zijn het de totale kosten van het project? Zijn het de bouwkosten? Vaak is een toelichting wel op haar plaats. Ik meen ook dat het de moeite waard is om het idee van het CDA te onderzoeken. De heer Heijmans stelt voor dat het college kijkt of dit haalbaar is. Wij willen dit graag uitzoeken en daarna met een voorstel naar de Staten komen, inclusief de daarbij behorende kosten.

De **voorzitter**: Ik heb genoteerd dat gedeputeerde Van Heugten heeft toegezegd dat het voorstel van het CDA om QR-codes op borden te plaatsen in commissieverband nader zal worden besproken.

Ik constateer dat er geen behoefte is aan een tweede termijn. Dan kunnen wij gaan stemmen.

In stemming komt het initiatiefvoorstel

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Tegen.

Mevrouw **Keijzers-Verschelling** (CDA): Tegen.

Voorzitter. Wij willen in de commissie graag nader spreken over het gebruik van een QR-code.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen.

Voorzitter. Wij zijn tegen met dezelfde stemverklaring als het CDA.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De heer **S. Smeulders** (PvdA): Tegen.

Voorzitter. Wij sluiten ons aan bij de stemverklaring van het CDA en de SP.

Mevrouw **Lestrade-Brouwer** (D66): Tegen.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Tegen.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Tegen.

Voorzitter. Ik sluit mij aan bij de stemverklaring van het CDA.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

Voorzitter. Wij zijn tegen met dezelfde stemverklaring als het CDA.

De heer **Kap** (OSN): Tegen.

Voorzitter. Ook wij zijn tegen met dezelfde stemverklaring als het CDA.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de PVV voor dit voorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat het is verworpen. Bij de stemverklaringen is er een opdracht gegeven in de commissie het debat te voeren over een QR-code. Dat is ook in het debat besproken.

Ik dank uiteraard de heer Van den Berg voor zijn initiatiefvoorstel dat dus nog een vervolg gaat krijgen in de commissiebesprekingen.

Ik kijk even op de klok en vraag u of wij nog één voorstel kunnen behandelen voor de theepauze. Ik zie dat u daarmee instemt. Ik probeer het tempo erin te houden!

PS 15/14: Eerste wijziging Verordening luchthavenbesluit luchthaven Seppe Noord-Brabant

De **voorzitter**: Slechts enkele fracties hebben zich gemeld om het woord te voeren.

Mevrouw **Aarts-Engbers** (CDA): Voorzitter. Wij hebben in de commissie uitgebreid stilgestaan bij dit voorstel. De discussie ging vooral over het betrekken van de omwonenden van het vliegveld. De gedeputeerde heeft daarbij toegezegd dat hij zou gaan spreken met CROSE (Commissie Regionaal Overleg Luchthaven Seppe).

Heeft de gedeputeerde dat al gedaan en kan hij die toezegging hier herhalen? Wij vinden dat namelijk erg belangrijk.

Mevrouw **Arts** (SP): Voorzitter. Ik sluit mij aan bij de woorden van mevrouw Aarts. Ik heb begrepen dat de gedeputeerde volgende week met CROSE gaat praten. Wij vinden het erg belangrijk dat er goede afspraken komen. Zoals ik in de commissie al heb gezegd, krijgen wij signalen dat het niet helemaal zo functioneert als wij bedoeld hadden. Als dat inderdaad zo is, moet dit verbeterd worden. Hopelijk kan de gedeputeerde in het kort aangeven wat zijn insteek in dezen zal zijn. Verder zijn wij akkoord met dit voorstel.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. Wij hebben ongeveer twee jaar geleden die luchtvaartverordening vastgesteld met de daarbij behorende overlastcriteria. Die zijn volgens mij niet veranderd. Het verbaast mij hooglijk dat er in de commissie een discussie van ruim drie kwartier is geweest over mogelijk wat toenemende overlast, terwijl men binnen die kaders blijft.

Ik wil West-Brabant feliciteren met het feit dat hier werkgelegenheid gecreëerd wordt. Dat is harder dan ooit nodig. Ik zou alles wat in de commissie gemeld is over mogelijk iets meer overlast binnen de gestelde kaders eigenlijk willen afdoen als "geneuzel" en dit voorstel als A-stuk meteen aannemen.

De **voorzitter**: Ik stel voor dat wij proberen de bijdragen van elkaar serieus te nemen en niet op deze manier kwalificeren. Ik stel vast dat u wat moeite had met de details, mijnheer Van den Berg, maar dit soort woorden kunnen wij hier beter niet gebruiken. Mijnheer Van der Wel, daar ging uw interruptie over?

De heer **Van der Wel** (PvdD): Ja, voorzitter.

De **voorzitter**: Dat komt mooi uit. Dan geef ik nu het woord aan de heer S. Smeulders van de fractie van de Partij van de Arbeid.

De heer **S. Smeulders** (PvdA): Voorzitter. Dan kan ik weer even feitelijk gaan "neuzelen".

Mijn fractie heeft inhoudelijk geen bezwaren tegen de ontwikkeling van een luchtvaartgerelateerd bedrijventerrein bij vliegveld Seppe. Ook wij zien de kansen voor werkgelegenheid en economische groei in West-Brabant.

Mijn fractie heeft een halfjaar geleden nog voor de een-op-een-overzetting van de bestaande regeling naar het provinciale luchtvaartbesluit gestemd. Wij hebben er dus geen principiële problemen mee dat er door de ontwikkeling van dit bedrijventerrein meer vluchten zullen plaatsvinden binnen de aanwezige geluidsruimte. Wij vinden echter wel dat dit zorgvuldig en met respect voor de gehinderden moet gebeuren.

Van het luchthavenbesluit dat wij een halfjaar geleden hebben vastgesteld, maakt ook de oprichting van de Commissie Regionaal Overleg Luchthaven Seppe (CROSE) deel uit. Daarin zijn de luchthavenexploitant, de gebruikers, de provincie, de gemeente en de omwonenden vertegenwoordigd. Het doel van deze commissie is draagvlak te creëren voor de luchthaven. Als de uitbreiding van het luchthaventerrein vervolgens niet in de CROSE wordt besproken terwijl vier van de acht vaste leden van deze commissie hebben aangegeven het besluit in een breder afwegingskader te willen bezien en dit te willen bespreken in de CROSE, kan er niet gesproken worden van een zorgvuldige besluitvorming waarbij alle belanghebbenden gerespecteerd worden.

In het commissievergadering was ons standpunt dan ook dat dit stuk nog niet rijp is voor behandeling in PS. Die mening zijn wij nog steeds toegedaan. Vanwege het gevolgde proces kunnen nu niet anders doen dan tegen het voorliggende voorstel stemmen.

De verantwoordelijke gedeputeerde dient in het vervolg eerst alle belanghebbenden op een zorgvuldige wijze bij Statenvoorstellen te betrekken voordat de fractie van de PvdA met een voorstel zal instemmen.

De heer **Van den Berg** (PVV): Allereerst merk ik op dat ik mijn eigen woorden kies, voorzitter.

Waar gaat deze wijziging over? Ik heb in de commissie gezegd: anderhalve postzegel. De heer Smeulders stemt tegen omdat hij vindt dat het overleg niet goed is verlopen. Hij wil uitbreiding van werkgelegenheid blokkeren omdat het overleg niet netjes is verlopen, terwijl een en ander binnen de kaders blijft en iedereen dat ook weet?

De heer **S. Smeulders** (PvdA): Die interpretatie van de heer Van den Berg is inderdaad juist. Wij stemmen nu tegen dit voorstel. Wij hebben in de commissie duidelijk aangegeven dat wij niet wilden dat dit voorstel nu in PS zou worden behandeld maar pas als het besproken is in de CROSE. De gedeputeerde gaat weliswaar met de CROSE praten, dat is prima maar dat had voor deze behandeling moeten gebeuren. Daarom stemmen wij niet met dit voorstel in.

De **voorzitter**: Het punt is duidelijk. Volgens mij is het ook al verschillende keren gewisseld in de commissie. Dit voegt nu niet echt meer iets toe aan het debat.

De heer **Van Lopik** (VVD): Voorzitter. Ik kom nog even terug op het debat in de commissie. Ik vind het eigenlijk wel jammer dat de heer Smeulders nu tegen dit voorstel gaat stemmen, omdat hij er in de commissie wel voorstander van was. Nu komt hij daarop terug.

Nogmaals, als hij hier tegenstemt, stemt hij ook tegen de uitbreiding van de werkgelegenheid terwijl hij die wel oké vindt. Het is goed dat de gedeputeerde gaat praten met CROSE, maar die commissie is niet doorslaggevend.

De heer **S. Smeulders** (PvdA): De CROSE is inderdaad een adviserend orgaan, maar het is wel een belangrijk orgaan waarin de gehinderden (de omwonenden) vertegenwoordigd zijn. De provincie dient deze commissie serieus te nemen op het moment dat ons een voorstel wordt gedaan. Wij hebben de CROSE niet voor niets ingesteld. Volgens onze eigen regels dient deze commissie hierover te spreken en als dat niet gebeurt, zijn wij niet tevreden.

De **voorzitter**: Ik stop dit debat, dit punt is voldoende gewisseld ook in de commissie. Ik geef nu het woord aan de heer Kutlu van de fractie van D66 en wijs de Staten erop dat dit zijn maidenspeech is. Dat betekent dat er niet mag worden geïnterrupteerd, maar dat er straks wel een kleine verrassing is.

De heer **Kutlu** (D66): Voorzitter. De fractie van D66 is van mening dat GS te snel voorbijgaan aan de klachten van omwonenden en hun zorgen over de ongewenste toekomstige ontwikkelingen. Omwonenden vrezen verdere aantasting van hun leefklimaat door de geplande wijziging van het luchthavenbesluit. De aanhoudende overlast en het niet overnemen van de adviezen van de CROSE door GS geven hun geen vertrouwen in de toekomstige ontwikkelingen rondom luchthaven Seppe.

GS lopen nu te hard van stapel en onderschatten de zorgen van de omwonenden door dit onderwerp te beschouwen als "slechts een technische aanpassing zonder negatieve gevolgen voor de omwonenden."

De gedeputeerde heeft in de laatste commissievergadering gezegd dat hij met de CROSE zou gaan praten over de klachten en zorgen van de omwonenden. Op basis daarvan heeft onze fractie gevraagd om de wijziging van het luchthavenbesluit aan te houden totdat het resultaat van dit gesprek bekend was.

Graag vernemen wij nu van de gedeputeerde of dat gesprek al heeft plaatsgevonden en wat de uitkomst daarvan is.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Kutlu voor zijn bijdrage en wil hem graag de bos bloemen overhandigen die hoort bij het uitspreken van een maidenspeech.

Ik zag dat er volop plaatselijke pers aanwezig was bij het uitspreken van deze maidenspeech, dus daar kunnen wij nog van nagenieten. Ik geef kort de gelegenheid aan de fractievoorzitter van D66 om de heer Kutlu even te feliciteren. Ik roep uiteraard u allen op om dat zo dadelijk in de theepauze ook te doen.

(applaus)

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Voorzitter. In de veronderstelling dat het een A-stuk was, heb ik mij voorbereid op een stemverklaring. Het blijkt echter op het allerlaatste moment toch een C-stuk te zijn.

De **voorzitter**: Ik wil daar toch iets over zeggen. U hoeft het woord echt niet te voeren. Het kan bij een stemverklaring blijven.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Ik zou graag langer het woord voeren dan de ene minuut die er nu voor mij overgebleven is.

De **voorzitter**: U hebt één minuut. Ik zou die maar snel gaan gebruiken.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Voorzitter. Het gaat hier om de omwonenden en de CROSE heeft procedureel een aantal behoorlijke fouten gemaakt. Veel mensen hebben gezegd dat alle belangen gewogen moeten worden: werkgelegenheid maar vooral ook omgevingseffecten en de leefbaarheid. Zij vragen eigenlijk om een breder afwegingskader. Daarover is discussie geweest in de commissie en wij hebben aangegeven dat bij dit soort besluitvorming waarbij omwonenden een belangrijke rol spelen allerlei dingen mee beoordeeld dienen te worden. In dit geval gaat het om een visie en een ontwikkelingsplan. Wij willen dat daarover overleg gevoerd wordt met de omwonendenorganisatie en de andere belangenorganisatie. Dat is niet gebeurd. Daarom vindt een aantal leden van de commissie dit besluit niet rijp voor besluitvorming in de Staten. Zij hopen dat na overleg tussen de heer Van Heugten en de CROSE een aantal zaken rechtgezet kan worden. Op dat moment is het rijp voor besluitvorming en niet nu.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. In de commissie Mobiliteit en Financiën (MF) hebben we als commissie aandacht besteed aan het functioneren van de omgevingscommissie (CROSE). Een drietal burgerleden en de BMF hebben hun bezwaren kenbaar gemaakt aan Provinciale Staten en aan de gedeputeerde. De gedeputeerde heeft aangegeven zich daarin te verdiepen en heeft volgende week een werkbezoek bij de omgevingscommissie gepland. Lof daarvoor, heel goed!

Met de uitbreiding van vliegveld Seppe met een bedrijventerrein Airparc Seppe en met de voorliggende vergroting van het luchtvaartterrein plus taxibaan is wat ons betreft de profitkant ruim aan bod geweest. Na deze stappen is het redelijk de people- en planetkant van de luchthaven te belichten.

Vliegveld Seppe ligt op een onmogelijke locatie. Het is ingeklemd tussen de dorpen Bosschenhoofd, Zegge, Rucphen en St-Willebrord en het is het logisch dat de belangen van vliegen en wonen met elkaar in conflict zijn. Gezien de ligging zou geen enkele beleidsmaker of ondernemer nu een besluit nemen om op deze locatie een vliegveld te beginnen. Het is historisch zo gegroeid en met de huidige voorliggende wijziging van het luchthavenbesluit Seppe wordt het terrein verder vergroot.

Uitbreiding van het gebruik van het vliegveld is gezien de locatie redelijkerwijs niet mogelijk zonder aantasting van de belangen van de omwonende burgers. In alle redelijkheid, de huidige voorzieningen inclusief uitbreiding met een bedrijventerrein zijn voldoende voor een gezonde bedrijfsvoering. Dat hebben we ook gehoord tijdens ons werkbezoek.

In de toekomst is er geen groeiscenario -- uitbreiding van vlieg- of helikoptervluchten of bijvoorbeeld baanverlenging of nachtverlichting voor avondvluchten -- mogelijk zonder dat de peoplekant verder wordt aangetast. De Stichting Platform Vlieghinder West-Brabant heeft ons dat ook laten weten middels een schrijven.

We willen van de gedeputeerde graag een toezegging dat ook het college ziet dat er geen verdere groei van Seppe mogelijk is, gezien de ligging. We willen ook graag een

toezegging van de gedeputeerde dat alle plannen van het vliegveld voldoende worden besproken in de CROSE, naar tevredenheid van alle leden.

De heer **Van Heugten** (GS;CDA): Voorzitter. Naar aanleiding van de discussie in de commissie en mijn toezegging is gevraagd hoe het zit met mijn overleg met de CROSE. Ik heb de voorzitter gesproken en afgesproken om op zo kort mogelijke termijn een speciale vergadering van de CROSE bij elkaar te roepen waarin o.a. het functioneren van de CROSE aan de orde komt, de gang van zaken rondom de procedure die hier gevolgd is en de ontwikkeling van het luchthaventerrein. Die vergadering is voor volgende week gepland. Er is inderdaad sprake van een opvolging van de toezegging die ik in de commissie gedaan heb. Er zal ook uitgebreid stilgestaan worden bij de signalen die de commissie uit diverse geledingen gekregen heeft over de huidige gang van zaken.

Enkele woordvoerders hebben opgemerkt dat naar hun mening het voorstel nu nog niet rijp is voor besluitvorming. Ik heb nog even met de voorzitter afgestemd hoe de gang van zaken precies geweest is. Het wijzigingsvoorstel is aan alle leden van de CROSE toegezonden. Zij hebben de mogelijkheid gekregen om schriftelijk te reageren. Daarbij is gezegd dat mocht er behoefte zijn om een en ander mondeling te bespreken, er op verzoek een vergadering bijeengeroepen kon worden. Er was een termijn vastgesteld om te reageren en binnen die termijn heeft niemand gevraagd om een vergadering bij elkaar te roepen. Vandaar dat de voorzitter en de secretaris besloten hebben tot alleen een schriftelijke ronde. Die reactie is gevoegd bij de nota van zienswijzen. Later heeft een aantal mensen zich daarmee niet kunnen verenigen. Zij hebben een aanvullende reactie gegeven. Ook die staat in de nota van zienswijzen die bij de stukken is gevoegd. Daarmee hebben wij voor de Staten alle reacties inzichtelijk gemaakt. De commissie heeft daar uitgebreid bij stilgestaan en naar mijn mening zijn daarmee alle belangen gewogen die te maken hebben met dit wijzigingsvoorstel. Dit voorstel leidt overigens niet tot verandering van de geluidsruimte of het aantal vluchtbewegingen. Die ruimte blijft op dezelfde manier ingekaderd. Het gaat om een afkadering van het grondgebied van de luchthaven.

De heer Van der Wel vraagt of GS nu al kunnen toezeggen dat er geen groei meer zal plaatsvinden op deze luchthaven. Dat lijkt mij wat voorbarig. Elke verandering van de luchthaven moet gepaard gaan met een luchthavenbesluit. Dat moet op zijn merites beoordeeld worden en uiteindelijk door de Staten worden vastgesteld. Naar mijn mening is deze vraag op dit moment niet aan de orde. De toekomst zal uitwijzen of er behoefte bestaat om dat te doen.

De **voorzitter**: Ik constateer dat alleen de heer Van der Wel van de PvdD behoefte heeft aan een tweede termijn.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Ik dank de gedeputeerde voor zijn antwoorden. Wij hebben nu een aantal dingen gegeven aan de ondernemer. Dat heeft hij ook gevraagd. Wij waren in eerste instantie geen voorstander van een uitbreiding van het vliegveld met een industrieterrein. Wij hebben daar onze redenen voor.

Tijdens het werkbezoek is heel duidelijk geworden dat men een bedrijventerrein wilde om het vliegveld rendabel te maken. Dat is voor ons geen reden om het vliegveld uit te breiden op die locatie. Binnen het scenario zijn er voldoende mogelijkheden om extra vluchten uit te voeren teneinde het vliegveld nog winstgevender te laten zijn. Ik vind het

redelijk dat er ook gekeken wordt hoe het zit met de people. Zij hebben veel brieven gestuurd en zijn hier vaak langsgekomen om onze aandacht te vragen. Ik vind dat wij als PS een stap moeten zetten en geen groeiscenario moeten toestaan. Dus geen baanverlichting, want dat betekent avond- en nachtvluchten waardoor de rust verstoord wordt. Een baanverlenging tot meer dan 1000 meter betekent dat er zwaardere vliegtuigen kunnen opstijgen en landen. Het is niet gezegd dat deze dingen gaan gebeuren. Het vliegveld heeft in het verleden deze opties geschetst en wij menen dat er wel degelijk plannen zijn om dit te doen. Ik vind het niet meer dan redelijk dat wij nu zeggen: u krijgt dit bedrijventerrein, u kunt verder met uw bedrijfsvoering maar daar ligt wat ons betreft de grens. Ik dien daartoe een motie in, voorzitter.

De **voorzitter**: Door het lid Van der Wel wordt de volgende motie voorgesteld:

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 11 april 2014, constaterende dat:

- *Provinciale Staten op 10 december 2010 middels de beleidsnota Luchtvaart Noord-Brabant voor luchthaven Seppe een trendvolgend beleid hebben vastgesteld;*
- *Provinciale Staten op 17 mei 2013 als bevoegd gezag de Verordening luchthavenbesluit luchthaven Seppe Noord-Brabant hebben vastgesteld en middels die verordening beogen bij te dragen aan een gezonde en veilige leefomgeving rondom luchthaven Seppe,*

overwegende dat:

- *met de uitbreiding van luchthaven Seppe met Airparc Seppe en de nu voorliggende wijzigingen zoals een additionele taxibaan, er voldoende mogelijkheden zijn voor een commerciële exploitatie van luchthaven Seppe;*
- *volgens de benadering van People, Planet, Profit in de Profit-wensen van de directie van het vliegveld is voorzien en het redelijk is nu een-stap te zetten voor People en Planet,*

dragen Gedeputeerde Staten op:

- *verdere verzoeken tot uitbreiding van vliegveld Seppe zoals een breuk met het trendvolgend beleid, extra vlieg- of helikopterbewegingen, baanverlenging en nachtverlichting, niet te honoreren. Zulks te verankeren in het provinciaal beleid, en gaan over tot de orde van de dag."*

Deze motie maakt onderwerp uit van beraadslaging. Zij krijgt nr. M2.

Gezien de tijd die het kost om deze motie te kopiëren, bij u op tafel te leggen en de gedeputeerde de gelegenheid te geven om zijn antwoord voor te bereiden, stel ik voor om nu de vergadering een kwartier te schorsen.

De vergadering wordt van 15.30 uur tot 15.45 uur geschorst.

De **voorzitter**: De gedeputeerde zal kort het oordeel geven over de motie en daarna gaan wij stemmen.

De heer **Van Heugten** (GS;CDA): Voorzitter. De motie willen wij ontraden omdat zij naar ons idee overbodig is. Het college heeft geen enkele intentie om af te wijken van het trendvolgend beleid, terwijl in het dictum van de motie wordt gevraagd een breuk met het

trendvolgend beleid niet te honoreren. Wij blijven het beleid volgen en verankeren dat nog een keer in het provinciaal beleid. Dat is een herbevestiging van het huidige beleid. Ik denk dat het weinig zin heeft om te doen alsof wij een garantie afgeven. Als uw opvolgers straks besluiten een ander beleid vast te stellen, gaan zij dat ook doen. Elk besluit geldt immers totdat er een nieuw besluit is vastgesteld. Daarom is deze motie overbodig.

In stemming komt Statenvoorstel 15/14B

De heer **Van Lopik** (VVD): Voor.

Mevrouw **Aarts-Engbers** (CDA): Voor.

Mevrouw **Arts** (SP): Voor.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voor.

De heer **S. Smeulders** (PvdA): Tegen.

De heer **Kutlu** (D66): Tegen.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Tegen.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voor.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De heer **Kap** (OSN): Voor.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, het CDA, de VVD, de SP, de PVV, 50PLUS en de OSN voor dit voorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat het is aangenomen.

In stemming komt motie M2

De heer **Van Lopik** (VVD): Tegen.

Mevrouw **Aarts-Engbers** (CDA): Tegen.

Mevrouw **Arts** (SP): Tegen.

De heer **Van den Berg** (PVV): Tegen.

De heer **S. Smeulders** (PvdA): Tegen.

Voorzitter. De PvdA is geen tegenstander van trendvolgend beleid. Zaken die hier worden genoemd zoals baanverlenging en nachtverlichting zullen wij te zijner tijd kritisch bekijken.

De heer **Kutlu** (D66): Tegen.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Tegen.

Voorzitter. Ook wij vinden de formulering van de opdracht aan de gedeputeerde te strak.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Tegen.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor.

De heer **Kap** (OSN): Tegen.

De **voorzitter**: Ik constateer dat het aanwezige lid van de fractie van de PvdD voor deze motie heeft gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

PS 13/14: Reglement op de Rekeningcommissie Noord-Brabant

De **voorzitter**: De verdediging van dit voorstel wordt ter hand genomen door de vicevoorzitter, mevrouw Geeraedts. Ik vraag haar aan deze tafel plaats te nemen om mee te luisteren naar de bijdragen van de zijde van uw Staten. Er is een aantal pm's. Ik ga ervan uit dat alleen mevrouw Van der Kammen van de PVV het woord voert.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. Deze coalitie houdt van veranderen. Dat is op zichzelf helemaal niet erg. Sterker, als er een beter product resulteert dan wat je oorspronkelijk in elkaar had gezet, dan is dat zelfs wenselijk. Zorgwekkender is het echter als het resultaat van de veranderingsdrang een slecht product is. In de gedaante van een nieuw reglement voor de Rekeningcommissie is daarvan helaas sprake.

Wat ging eraan vooraf? In januari 2013 bedachten de coalitiepartijen dat ze -- heel belangrijk -- een separate Rekeningcommissie in het leven wilden roepen voor financieel-technisch overleg van de woordvoerders financiën. Binnen de bestaande commissie voor Mobiliteit en Financiën (MF) de woordvoerders financiën periodiek hiervoor bijeenroepen, was kennelijk veel te moeilijk en een veel te bureaucratische gedachte. Daarom moest er, lekker eenvoudig, een nieuwe commissie komen compleet met een verordening die de regels voor deze commissie bevatte.

De PVV heeft zich neergelegd bij het besluit van de meerderheid van PS. Al snel bleek echter in de praktijk dat de verordening helemaal niet werd nageleefd. Zo werden de audio-opnames niet gepubliceerd, verschenen de stukken niet op de website van de provincie en vond er niet-reglementaire besluitvorming plaats over zaken waar de Rekeningcommissie niet eens over gaat. De PVV heeft deze zaken allemaal keer op keer aangekaart, maar wij werden aan het lijntje gehouden en zelfs verweten dat wij vroegen om de regels te handhaven.

Ik nodig de geachte collega's daarom uit om aan Brabantse burgers en bedrijven uit te leggen waarom u aan hen regels en verordeningen oplegt en waarvan u heel terecht vindt dat ze moeten worden nageleefd en gehandhaafd, maar waarom dat kennelijk niet geldt voor verordeningen die op uzelf van toepassing zijn.

Nog steeds wacht de PVV op handhaving van de verordening wat betreft het illegaal accorderen van een klus die de accountant voor GS wilde doen. De vraag is: waarom is er niet gehandhaafd?

Het uiteindelijke resultaat van de verzoeken om handhaving door de PVV is de omgekeerde wereld: de andere deelnemers willen nu een nieuw reglement, zodat zij kunnen blijven hobbyen. Het reglement is een gedrocht. Zo wordt het Reglement op de Statencommissies van toepassing verklaard, maar vervolgens wordt een groot deel van dat reglement weer uitgezonderd. Besluitvorming kan nu opeens plaatsvinden over zaken die indruisen tegen de schriftelijke afspraken die zijn gemaakt bij de aanbesteding accountantsdiensten en besluitvorming kan zelfs plaatsvinden als er slechts drie Statenleden aanwezig zijn.

Kort samengevat: U handhaaft een verordening niet. Vervolgens maakt u een reglement. De legitieme vraag die ik hier stel is dus of het reglement nu dadelijk wél wordt gehandhaafd, of worden degenen die om handhaving vragen wederom aan het lijntje gehouden. Ik zie een reactie graag tegemoet.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de vicevoorzitter van het presidium, mevrouw Geeraedts.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Voorzitter. Het reglement op de Rekeningcommissie is een boeiend verhaal.

Wat is er gebeurd in het verleden? Aan het begin van deze periode hebben wij de Rekeningcommissie afgeschaft. Dat bleek echter toch niet goed te werken en er kwam een verzoek uit de Staten om die commissie weer in het leven te roepen. Er is toen een verordening vastgesteld maar die bleek al ras niet echt goed van toepassing te zijn op het werk van die Rekeningcommissie. De Rekeningcommissie is immers een iets andersoortige commissie dan onze reguliere Statencommissies, in die zin dat het niet echt een politieke commissie is maar een soort financieel-technisch platform.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Bent u het niet met mij eens, mevrouw Geeraedts, dat u nu de zaken weer omdraait? Er is gevraagd om handhaving van de verordening. Als die vraag nooit was gekomen, hadden volgens mij de collega's er niet eens wakker van gelegen dat er niet gehandhaafd werd?

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Ik denk dat iedereen het erover eens is dat in de praktijk bleek dat die verordening voor het doel van die commissie niet goed van toepassing was. Die verordening bevat immers allerlei regels die echt met politiek te maken hebben, terwijl dit geen politieke commissie is. In de commissie is daar uitvoerig over gesproken tijdens verschillende vergaderingen en er is besloten om dat te veranderen en de regels wat meer toe te spitsen op het specifieke werk van de commissie. Dat heeft men gedaan in de vorm van een reglement en dat ligt nu voor. Het komt dus uit de commissie zelf. Ik begrijp dat mevrouw Van der Kammen het daarmee niet eens is, maar ik heb begrepen dat het merendeel van de commissie het er wel mee eens is dat er in dat reglement nu een aantal regels is opgenomen dat recht doet aan het specifieke financieel-technische werk van de commissie. De verordening wordt dus ingetrokken en daarvoor komt het reglement in de plaats. De discussie van vandaag gaat over dat reglement.

Ik heb even mijn oor te luisteren gelegd bij de verschillende leden van de Rekeningcommissie. De opmerkingen van mevrouw Van der Kammen kende ik al, want die heeft zij schriftelijk ingediend. De andere leden vinden allemaal dat de regels zoals die nu in dit reglement zijn opgenomen, uitstekend kunnen functioneren voor het werk van deze commissie. Dat is wat ik erop te zeggen heb.

Mevrouw Van der Kammen zegt dat het allemaal gebroddel en allemaal dit en dat is, maar dat is haar opvatting en die wordt niet gedeeld door de andere leden van de Rekeningcommissie.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Is mevrouw Geeraedts het wel met mij eens dat het belangrijk is dat wanneer je een reglement maakt, dat reglement geen zaken bevat die strijdig zijn met andere regels?

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Dat ben ik op zich met u eens, mevrouw Van der Kammen, maar misschien kunt u even aangeven welke zaken dan tegenstrijdig zijn?

Mevrouw **Van der Kammer** (PVV): Ik geef een voorbeeld. In de aanbestedingsdocumentatie voor de accountantsdiensten is keihard neergelegd dat PS gaan over additionele opdrachten voor die accountant. Als die accountant een opdracht wil doen voor GS of voor de ambtelijke organisatie, moeten PS daarvoor toestemming geven. Nu wordt daar zo maar akkoord voor gegeven met drie telefoontjes en een mailwisseling. Ik vraag nog steeds om handhaving.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): De aanbestedingsdocumentatie heeft juridisch een andere status dan een reglement. In die documentatie staan bepaalde dingen over hoe je het zou kunnen doen. Als de Staten vinden dat het op een andere manier kan, kan er een andere regeling in dat reglement worden opgenomen. Dat is niet tegenstrijdig maar dat is een andere manier. Dat kan. Je kunt in een publicatie iets aangeven, maar je kunt ook zeggen dat je het in het reglement toch op een iets andere manier wilt doen. Dat hoeft niet tegenstrijdig te zijn.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Maar toch, mevrouw Geeraedts, u acht twee Statenleden voldoende om vergaande besluiten te nemen die wel degelijk gevolgen hebben.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): In het reglement dat wij straks gaan vaststellen, staat inderdaad dat de commissie kan besluiten indien ten minste drie leden waaronder de voorzitter aanwezig zijn. De commissie bestaat uit zes leden, waaronder de voorzitter. Mevrouw Van der Kammen knikt "nee", dus misschien is het anders. Ik weet het niet, ik had begrepen dat de commissie bestond uit zes leden.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Reglementair kan de commissie bestaan uit tien leden. Dat heb ik in het reglement gelezen.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Maar op dit moment bestaat de commissie uit minder leden. U zit nu wel nee te knikken en te doen alsof dit idiotie is, maar uw verhaal is dan toch niet

erg helder. Misschien kunt u in plaats van zo te blazen, even gewoon zeggen wat u dan vindt.

De heer **Van Griensven** (PvdA): Voorzitter. Misschien mag ik even reageren? Een poosje geleden was bij ons in de fractie de vraag aan de orde wie naar de Rekeningcommissie moest. Zes leden keken de andere kant op en ik werd aangewezen. Er was dus niet veel enthousiasme voor. Ik weet en ik ken het belang van de Rekeningcommissie, dus toen ik daar eenmaal was, heb ik geprobeerd een zo goed mogelijke inbreng te leveren. Als er dan een collega zit die het gaat hebben over het handhaven van het commissiestatuut, kom je niet veel verder in de discussie. Wij hebben daarom geprobeerd wat pragmatische regels met elkaar af te spreken zodat wij niet zonder regels met elkaar praten. Het zijn dus pragmatische regels zodat wij het doel van de Rekeningcommissie te weten het praten over cijfers met de accountant en met de gedeputeerde een beetje zinvol kunnen invullen. Daar is de collega het niet mee eens. Ik denk dat het goed is dat de Statenleden dat even weten.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ik wilde nog even reageren op de opmerking van mevrouw Geeraedts. Als de commissie bestaat uit tien leden en twee leden zijn voldoende om besluiten te nemen, vind ik dat niet kloppen.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Ik denk dat het verstandig is als de plaatsvervangend voorzitter van de commissie kan toelichten wat de beweegredenen zijn geweest voor de bepaling dat ten minste drie leden aanwezig moeten zijn om besluiten te kunnen nemen. Dat zal zeker een bepaalde bedoeling hebben gehad.

De heer **Hageman** (D66): Het ging erom dat op basis van de praktijk van alledag een werkbare meerderheid werd gevonden. Ik zou de opmerking van mevrouw Van der Kammen ook willen zien als een oproep aan iedereen die zitting wil hebben in de Rekeningcommissie ook bij de vergaderingen aanwezig is. Doordat de opkomst niet altijd gegarandeerd is, is het quorumidee juist belangrijker geworden dan het zou moeten zijn. Dat geef ik mevrouw Van der Kammen toe.

Mevrouw **Geeraedts** (VVD): Kortom, mevrouw Van der Kammen, het stimuleert de commissieleden om aanwezig te zijn. Ik denk dat het een heel goed artikel is.

De **voorzitter**: Misschien mag ik een technische opmerking maken? Mevrouw Van der Kammen, ik zou als uw voorzitter het algemene principe dat wanneer wij reglementen hebben die dan ook worden toegepast, willen ondersteunen. Blijkbaar werkte er iets niet en kon er daardoor iets niet gehandhaafd worden. De afspraak is natuurlijk dat wat wij nu afspreken gehandhaafd moet worden. Misschien dat ik de ambtelijke diensten mag vragen om in ieder geval te kijken of het aannemen van dit reglement mogelijk consequenties heeft voor zaken die niet meer in lijn zijn met dit reglement? Misschien kan de Rekeningcommissie deze oproep in haar eerste vergadering zelf ook ter hand nemen, want in algemene zin geldt natuurlijk dat wanneer wij reglementen met elkaar afspreken, deze werkbaar en uitvoerbaar zijn en ook worden toegepast. Ik heb van mevrouw Geeraedts begrepen dat dit precies de reden was waarom dit nieuwe reglement hier nu voorligt. Er was een nieuw reglement nodig.

In stemming komt Statenvoorstel 13/14 B

De heer **Ten Harmsen van der Beek** (VVD): Voor.

Mevrouw **Keijzers-Verschelling** (CDA): Voor.

De heer **Visser** (SP): Voor.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Tegen.

De heer **Van Griensven** (PvdA): Voor.

De heer **Hageman** (D66): Voor.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Voor.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voor.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor.

De heer **Kap** (OSN): Voor.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de PVV tegen dit voorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

PS 19/14: Voorgenomen verkoop aandelen Attero

De heer **Koevoets** (VVD): Voorzitter. De fractie van de VVD stemt in met de verkoop van de aandelen Attero aan Waterland. Afvalverwerking is immers geen taak voor de provincie en wij achten het voldoende geverifieerd dat de overeengekomen prijs reëel is. Gemeenten hebben een contract gesloten met Attero. Daarmee heeft Attero zich verplicht tot het bouwen en in bedrijf houden van een installatie waarmee het afval van de Brabantse gemeenten verwerkt wordt en de gemeenten hebben zich verplicht de kosten hiervan te dragen door tegen een afgesproken tarief een afgesproken hoeveelheid afval ter verwerking aan te bieden. De gemeenten hebben gezamenlijk steeds minder afval aangeleverd. De hoeveelheid is de laatste jaren afgenomen tot onder het afgesproken jaargemiddelde. De oorzaak van deze vermindering is met name afvalscheiding. Dat is een goede ontwikkeling voor het milieu. Ook financieel is dat goed aangezien afvalverwerking steeds minder kost en er zelfs verdiend wordt aan producten die wij uit het afval kunnen scheiden; denk bijvoorbeeld aan plastic, glas of papier. Gemeenten hebben kosten bespaard door minder aan te leveren aan Attero en zij hebben verdiend aan herbruikbare producten. Wat gemeenten hierdoor verdiend en bespaard hebben, is veelal in de vorm van lagere tarieven doorgegeven aan de burgers. Wij kennen de succesverhalen van de verschillende systemen. Maar omdat er minder afval is aangeleverd dan afgesproken in het contract -- dat is natuurlijk op zichzelf een goede

zaak voor het milieu -- is er ook minder dekking voor de kosten van de verwerker. Gemeenten wisten dit of konden dit weten. Zij hadden een deel van de besparingen of de verdiensten opzij kunnen zetten of misschien wel moeten zetten om daarmee een eventuele naheffing te kunnen betalen. Deze naheffing is immers een gevolg van een contract dat tussen gemeenten en Attero gesloten is. Als dit inderdaad was gebeurd, zou er toch ruimte geweest zijn om de tarieven voor de Brabantse burgers te verlagen.

Het is overigens nog zeer de vraag of er een naheffing komt. Aangezien er in de eerste jaren van de contractperiode meer is aangeleverd dan was afgesproken, is er over de gehele periode voldoende dekking geleverd voor de financiering van de verwerkingsinstallatie.

De gemeenten stellen nu voor dat de provincie een eventuele naheffing voor zijn rekening neemt. Voor de Brabander is dat vestzak-broekzak, uiteindelijk komt de naheffing voor zijn of haar rekening. De naheffing wordt nu ook gekoppeld aan de verkoop van de aandelen Attero. Het is zeer naïef om te denken dat er geen sprake zou zijn van een naheffing als Attero niet wordt verkocht. De overige aandeelhouders -- nog vijf provincies en meer dan 100 gemeenten -- zullen ongetwijfeld deze extra opbrengst willen claimen. Zij willen niet betalen wat door de Brabantse gemeenten aan hun inwoners is uitgekeerd. Verder is het goed om op te merken dat er in het verleden verschillende voorstellen zijn gedaan, zoals het zogenaamde inbesteden of het verlengen van de contractperiode, om het risico van een eventuele naheffing te mitigeren of te verminderen. Deze zijn uiteindelijk niet aanvaard door de gemeenten.

Bovendien is het goed om te weten dat de meeste gemeenten waarmee wij gesproken hebben, het eens zijn met de opvatting dat afvalverwerking geen publieke zaak is en dat daarom de verkoop van Attero moet doorgaan.

De heer **Van Vugt** (CDA): Voorzitter. "Een beter milieu begint bij jezelf" is een slogan die iedereen wel kent. En of het aan de slogan ligt, aan de overheid of aan de burger, wat via de boodschappen tas de huishoudens binnenkomt, gaat er voor een groot deel tegenwoordig gescheiden weer uit. Bovendien is afval geen overbodige troep meer, maar steeds meer een grondstof en daarmee business, maar geen business meer van de overheid. Er is dus geen principieel beletsel tegen de verkoop van de aandelen Attero. Op zichzelf heeft de CDA-fractie dan ook geen bezwaar tegen de verkoop van deze aandelen, maar die verkoop heeft wel een aantal gevolgen voor mensen, de werknemers van Attero, voor gemeenten als contractpartij van Attero en voor de provincie als aandeelhouder.

Laat ik beginnen met de mensen. Kan het college aangeven hoe de positie van de werknemers geborgd is?

Naast Attero zijn er diverse aanbieders op de afvalverwerkingsmarkt en gemeenten zijn vanaf 2017 geheel vrij te kiezen welke aanbieder het best passende voorstel doet. Tot 2017 hebben zij nog te maken met een contract dat 17 jaar geleden is gesloten, met een volumeplicht en gekoppeld daaraan een boeteclausule. Tot op heden heeft Attero die boete nooit geëffectueerd. De nieuwe eigenaar zal daar waarschijnlijk anders mee om gaan, zo is onze verwachting. Is dat ook de verwachting van het college?

De vraag die ook gelet op het aantal reacties van gemeenten eveneens voorligt, is of het goede gedrag van burgers wordt bestraft met boetes. Hoe kijkt het college tegen die beeldvorming en kan het nog eens helder aangeven of de compensatieverzoeken van de gemeenten reëel zijn?

Tot slot kom ik bij onze positie als aandeelhouder. Wij hebben op basis van de reacties en de verklaringen van deskundigen begrepen dat er een zakelijk goede deal is gesloten. Wat betekent dit in financiële zin voor ons als provincie? We weten dat met de verkoop het jaarlijks dividend met de verkoop vervalt. De afgelopen vier jaar was dat gemiddeld zo'n 2,5 miljoen euro. De verkoopopbrengst kunnen we laten renderen. De vraag is vervolgens wel in hoeverre we als provincie er financieel bij inschieten. Anderzijds lijkt een aantal risico's weg te vallen.

Kan het college ons nog eens de plussen en minnen van de voorgenomen verkoop aangeven?

De heer **Vissers** (SP): Voorzitter. De verkoop van Attero vloeit voort uit de beslissing van de vorige Staten om Essent te verkopen; een beslissing waar de SP altijd tegen is geweest. Ergens is het aantrekkelijk om nu de hakken in het zand te zetten en op voorhand tegen die verkoop te zijn. Hoewel wij formeel geen zeggenschap meer hebben, leven wij wel in de veronderstelling dat een "nee" van de Staten een zwaarwegend advies zou zijn.

Ik moet eerlijk zeggen dat wij niet helemaal overtuigd zijn. Ondanks alle informatie waarover wij inmiddels beschikken, houdt de SP een beetje een onaangenaam gevoel over aan deze verkoop en dat terwijl in formele zin alles tiptop in orde is. De ondernemingsraad is akkoord, de vakbond is akkoord, de adviseurs van de aandeelhouders zijn akkoord, de prijs is onafhankelijk beoordeeld en fair bevonden, er zijn garanties afgegeven voor de werkgelegenheid en de koper heeft duurzaamheid als een van zijn speerpunten. Als je dat allemaal bij elkaar neemt, welke bedenkingen zouden er dan moeten zijn?

Een bedenking is dat de koper een investeringsfonds is. De primaire doelstelling van een investeringsfonds is het behalen van rendement, anders gezegd het maken van winst. Als er geen winst gemaakt kan worden, is het niet interessant. Blijkbaar ziet Waterland mogelijkheden om voldoende rendement te halen uit deze aankoop. Dat maakt het eigenlijk allemaal een stuk ingewikkelder. Hoe realiseert Waterland dat rendement? De sector heeft het immers heel moeilijk. Het is zelfs een argument om de verkoopprijs van 170 miljoen euro te rechtvaardigen. Reken voorlopig maar niet op dividend, want er zal toch geen winst gemaakt worden. Desondanks stapt Waterland erin. Dat voelt niet helemaal comfortabel. Wat weet Waterland dat wij niet weten? Op welke manier denkt Waterland rendement te kunnen halen? Wat betekent dat voor de werkgelegenheid en voor de duurzaamheid?

De verkoop van Essent aan bruinkoolreus RWE was een vergissing als wij het hebben over duurzaamheid. Ergens hebben wij het gevoel dat wij die vergissing nu gaan herhalen. Het zou prettig zijn als de gedeputeerde ons gerust kan stellen op de punten werkgelegenheid, duurzaamheid en perspectief voor de organisatie.

De verantwoordelijkheid van een grootaandeelhouder houdt wat ons betreft niet op bij het realiseren van een acceptabele verkoopprijs. Zeker als de aandeelhouder een lokale overheid is, dient er nadrukkelijk te worden gekeken naar de maatschappelijke verantwoordelijkheid. Wij zijn er nog niet helemaal van overtuigd dat het daarmee goed zit.

Als afsluiting wil ik graag een lans breken voor sommige, niet alle, gemeenten. Er dreigt een boete. De heer Koevoets noemde het naheffing. De berichten over de hoogte daarvan variëren nogal. Je hoort bedragen van 15 miljoen euro en 50 miljoen euro. Er

dreigt in ieder geval een boete. Bepaalde gemeenten zijn met hun afval gaan shoppen terwijl zij contractuele verplichtingen moesten nakomen. Wij kunnen ons voorstellen dat er consequenties verbonden zijn aan dat gedrag. Er zijn ook gemeenten die minder afval hebben aangeleverd omdat er een betere afvalscheiding heeft plaatsgevonden. Iedereen is blij met die afvalscheiding, dus het zou heel vreemd zijn als een betere afvalscheiding uiteindelijk toch tot een boete leidt. De discussie die daarover ongetwijfeld gevoerd gaat worden, laten wij graag over aan de gemeenten en Gedeputeerde Staten, maar wij vragen het college wel daarmee rekening te houden bij de bepaling van "mogelijk compenserende maatregelen". Wat ons betreft had dat best een issue mogen zijn tijdens de verkooponderhandelingen. Voor zover dat inderdaad een issue geweest is, had voor ons het resultaat beter mogen zijn.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. Het college van GS wil Attero verkopen, en vraagt aan PS hier geen wensen of bedenkingen bij te hebben. De PVV-fractie heeft echter wel bedenkingen.

Afvalverwerking wordt niet als een kernactiviteit van de provincie gezien. Dat is op zichzelf een prima standpunt. Echter als GS geconfronteerd worden met bezwaren van gemeentes betreffende de problematiek van mogelijk toekomstige boetes wegens onder aanlevering van afval, dan zeggen GS doodleuk dat de gemeentes deze taak dan maar hadden moeten oppakken en Attero hadden moeten kopen, alsof het dus wel een gemeentelijke taak zou zijn. Verder is en blijft het voor de PVV-fractie onverkoopbaar dat gemeentes die hun afvalberg flink hebben weten te reduceren, dadelijk wellicht financieel daarvoor worden gestraft. Wat heeft de provincie er in haar rol als aandeelhouder de afgelopen jaren aan gedaan om deze perverse prikkel uit het verdienmodel te halen? En waarom dan niet wachten met de verkoop tot het moment dat de contractperiode afloopt of keihard inzetten op continuering van de situatie waarbij onderlevering niet beboet wordt?

GS stellen dat het verkoopproces van Attero zorgvuldig en deugdelijk is verlopen. In dat licht gezien is het antwoord op technische vragen van CDA naar de boetebedragen voor Brabantse gemeenten opmerkelijk. Dit wordt simpel afgedaan met een contactje met een voorzitter en verder wat giswerk over het niet bestaan van gegevens. De PVV-fractie vindt dit onzorgvuldig. Immers de provincie kan op deze manier ook niet vaststellen of sommige gewesten, gemeenten en/of daarmee samenhangend huishoudens extra hard getroffen zouden worden. Wij vinden het verkoopproces op dit aspect weinig zorgvuldig en zelfs nonchalant.

Tot zover onze bedenkingen. Wij horen graag de reactie van het college.

De heer **Leenders** (PvdA): Voorzitter. Over verkoop van Attero is in 2009 al beslist. Het was toentertijd wachten op het goede moment om alsnog te verkopen. Dat moment zou nu aangebroken zijn. Volgens deskundigen is er een goede deal, mede gelet op de risico's voor de afvalbranche in de toekomst. Maar is het wel zo'n goede deal?

GS hebben ons gevraagd geen bedenkingen te geven, maar die hebben wij toch wel. Ik heb er zeven.

1. We ontvangen als provincie ruim 50 miljoen euro, niet genoeg om het jaarlijkse dividend te compenseren. Het rendement is in de afgelopen jaren groter geweest dan de verwachtingen na verkoop. Wij zijn er niet van overtuigd dat het dividend de komende jaren onder dit niveau zal zakken.

2. De afvalcontractanten, zijnde de gemeenten, kunnen een financiële naheffing van tientallen miljoenen euro's tegemoet zien van de toekomstige eigenaar. Wij zijn er overigens van overtuigd dat dit inderdaad gaat gebeuren. Het lijkt ons wat naïef om te veronderstellen dat dit niet zo is. Ik sluit mij volledig aan bij de bijdrage van de SP op dit punt. Zo'n heffing is er tot op heden niet toegepast, mede omdat de exploitatie van de afvalverbrandingsinstallatie geen probleem opleverde omdat andere landen afval aanleverden.
3. Door de naheffing zullen de lasten voor de burger stijgen, al dan niet in de vorm van een hogere afvalstoffenheffing.
4. De relatie met de gemeenten loopt een flinke deuk op, gelet op alle reacties die we hebben ontvangen, en de stevige uitspraken die door bestuurders zijn gedaan. Ik wil daarbij wel de kanttekening maken dat wij bij deze bedenking geen enkel verwijt hebben aan GS c.q. aan de gedeputeerde. Naar ons idee heeft de gedeputeerde uitermate zorgvuldig gehandeld, maar toch is die relatie wel in het geding.
5. Er is een ambitieus en succesvol landelijk en provinciaal milieubeleid. De doelstelling is dat door betere technieken de hoeveelheid afval in Nederland nog veel meer zal verminderen en de verwachting is dat dit inderdaad zal gebeuren. Daar zijn wij blij mee.
6. Afvalscheiding is daarbij een belangrijke voorwaarde. Het zijn met name gemeenten die relatief slecht afval scheiden. Zij halen ongeveer 50% rendement terwijl dat bij bedrijven nu 80% is. Daar is dus nogal wat winst te bij.
7. Wij willen aan de burgers niet de boodschap meegeven dat ondanks het feit dat zij een belangrijke bijdrage leveren aan het scheiden van afval aan de bron, de afvalstoffenheffing wordt verhoogd of in ieder geval niet verlaagd.

Op grond van deze zeven bedenkingen komen wij tot de volgende conclusie. Om al deze redenen acht mijn fractie de tijd niet rijp voor verkoop van Attero. Zij is van mening dat GS niet tot verkoop moeten overgaan onder de huidige condities. Mijn fractie vindt dat evenals in 2009, ook nu de condities niet aanvaardbaar zijn. De financiële naheffing wordt door gemeenten als een boete ervaren en met name dit zogenaamde boetebeding is wat ons betreft een niet aanvaardbare optie. Dit beding moet wat ons betreft van tafel voordat weer over verkoop wordt gesproken.

Mevrouw **Lestrade-Brouwer** (D66): Voorzitter. D66 is niet principieel tegen de verkoop van Attero. Dat had u ook niet van ons verwacht, want wij waren in 2009 ook voor de verkoop van Essent. Wij hebben net als de voorgaande sprekers wel een aantal bedenkingen. Ik wil er een bedenking aan toevoegen. Ik meen dat de heer Vissers daarover ook iets zei maar dan in andere bewoordingen. Deze bedenking betreft de houdbaarheid van de toezeggingen, waaronder een sociaal plan. Ik verwijs even naar de wijze waarop de duurzaamheidsaspecten bij de verkoop van Essent juridisch niet houdbaar zijn gebleken. De vraag is of het in dit geval wel zo is.

Ik heb ook een wat technische vraag over de duur van de geheimhouding van de documenten. Dit is het zoveelste dossier waarbij wij iets in het laatje van Alex mogen bekijken. Ik heb echter nooit enig beeld van wanneer dat laatje opengaat voor iedereen. Het laatje wordt inmiddels een hele kast.

De **voorzitter**: Ik geef de voorkeur aan "de bronkast van Alex".

Mevrouw **Lestrade-Brouwer** (D66): Wij willen graag van tevoren het tijdstip weten waarop de geheimhouding wordt opgeheven. Anders tasten wij iedere keer in het duister of moeten weer naar Alex toe.

Het belang van het scheiden van afval is natuurlijk duidelijk voor ons, evenals voor andere partijen. Ik sluit mij aan bij het betoog van de heer Vissers van de SP die aangaf dat er ook gemeenten zijn die dit niet goed gedaan hebben, maar er zijn ook gemeenten die het wel degelijk goed gedaan hebben en die krijgen nu min of meer onterecht een boetebeding. Dat is voor ons een groot bezwaar. Hoe denkt het college daarover?

Ik heb nog aangetekend dat de heer Van Vugt van het CDA een aantal plussen en minnen heeft aangegeven. Daarbij zaten interessante punten waarop ik graag de reactie van de gedeputeerde hoor.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Voorzitter. Ik sluit mij in grote lijnen aan bij de betogen van de woordvoerders van de Partij van de Arbeid en de SP. Zij hebben een aantal belangrijke zaken aan de orde gesteld. Volgens mij is de kern dat er nu niet verkocht moet worden. Wij vonden het voorstel ook niet rijp voor besluitvorming. Het duurt nog maar 1,5 tot 2 jaar voordat de contracttermijn van 20 jaar voorbij is. Wij moeten gezien de achtergrond van Waterland nu niet het risico te lopen dat er een boetebeding komt, terwijl dat in de huidige constructie niet het geval is.

Onze bevoegdheid is gering, want er is al een besluit genomen. Wij mochten wensen en bedenkingen uiten, althans dat was het voorstel. Vervolgens is het eerste deel van het huidige voorstel dat wij geen wensen en bedenkingen uiten. Ik sluit mij om die reden natuurlijk volledig aan bij de zeven bedenkingen van de Partij van de Arbeid.

Er is in de tussentijd een proces geweest. Dat lijkt vrij zorgvuldig te zijn verlopen. Ik heb daarover nog vragen voor de gedeputeerde. Het investeringsvoorstel is door de gemeenten afgewezen op strategische gronden; dezelfde strategische gronden waarop de provincie er nu ook vanaf wil, namelijk het is geen kerntaak. Nu kunnen wij een hele discussie voeren over de vraag of dit een nutstaak is. Daarover is de afgelopen jaren veel gesproken. Eigenlijk vind ik dat dit best zou kunnen. De markt is helaas niet altijd zegenend. De gemeenten hebben het proces dus afgewezen op strategische gronden. In de samenvatting van het Statenstuk staat dat de provincie Noord-Brabant heeft aangegeven aandelen tegen een symbolisch bedrag aan de gemeenten te willen overdragen. Als dat inderdaad het geval is en hier geen sprake is van een dubbele misinterpretatie zowel van degene die het document opgesteld heeft als van de regio's -- en de heer Pauli ontkende in de pauze dat dit het geval zou zijn -- hebben wij wel een document voor onze neus liggen dat ons in moeilijkheden brengt. Eigenlijk vinden wij dat het boetebeding ondervangen zou kunnen worden door de 40 miljoen euro eventueel in te zetten ter compensatie van, nog even afgezien van alle kosten-batenconstructies met plasticinzameling, enz. Om die reden vinden wij dat wij toch moeten nadenken over de motie c.q. het amendement die de Vereniging van Contractanten ons hebben doen toekomen ondanks alle ontwikkelingen die er zijn geweest, of dat wij uiteindelijk gewoon moeten besluiten om niet tot verkoop over te gaan. Ik wacht de antwoorden van de gedeputeerde af.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voorzitter. De gemeenten worden nu de hemel in geprezen voor het gescheiden afval, maar is dat geen afval verzamelen volgens de techniek van gisteren? Zijn er tegenwoordig geen betere technieken om afval te

scheiden? Ik weet het niet. Ik hoor steeds dat er geld gegeven wordt voor de plastic heroes. Is dat de reden waarom dit gedaan wordt? Misschien is het voordeliger om een keer in de veertien dagen zo'n kar door de straat te laten rijden, al het afval mee te geven en dan te scheiden! Nu worden alle flessen weer vrij van statiegeld gemaakt. Ik wijs in dit verband op Winterberg, een van de grootste attracties in Duitsland waar half Nederland rondloopt. De heer Van den Berg kan dat bevestigen. Nou als er ergens viespeuken zijn, dan is het daar wel. Als de sneeuw gesmolten is, liggen er geen plastic flessen meer, omdat elk flesje daar een kwartje waard is. Die worden dus ingezameld en veroorzaken dus geen vervuiling.

Wij moeten 40 miljoen euro achterhouden voor de gemeenten. Ik vraag mij af of wij met alle ellende die er nu in West-Brabant is dat geld niet beter kunnen gebruiken.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ik kan de heer Mondriaan geruststellen. Ik heb regelmatig na de laatste sneeuw opgeruimd in Winterberg. Geloof me, het is daar ook een bende.

De **voorzitter**: Het onderwerp op de agenda was de verkoop van Attero. Ik ben mild geweest, mijnheer Mondriaan, maar dat is toch echt het onderwerp.

De heer **Pauli** (GS;VVD): Voorzitter. Het is een belangrijk onderwerp dat ons allemaal bezighoudt. Twintig jaar geleden hebben wij gelukkig ontdekt dat er een betere techniek was dan afval storten op de stortplaats met zeer hoge kosten, met ongelooflijk lange naleveringsverplichtingen, met ongelof grote risico's. De risico's van de afvalstortplaatsen in Brabant gaan dik over de miljoenen euro's heen. Ik kom daarop straks nog terug. Daar kwam afvalverbranding voor in de plaats. Essent was initiatiefnemer daarvan; een commercieel bedrijf waar wij ooit aandeelhouder van waren maar waar wij als aandeelhouders nooit enige zeggenschap hebben gehad over contracten, tarieven en prijzen. Essent is in contact gekomen met de Brabantse gemeenten en die hadden er wel oren naar. Essent moet een en ander echter gefinancierd krijgen en gaat naar de bank. De bank zei: dank je de koekoek, dat doen wij alleen maar als gemeenten als leverancier van afval een garantie afgeven voor het volume, een garantie voor de prijs en een garantie over de looptijd. Er kwam een private overeenkomst tussen een commercieel bedrijf en een aantal gemeenten in Brabant die op dat moment zielsgelukkig waren omdat zij geen afvalstortplaatsen meer hoefden te exploiteren of uit te breiden, maar hun afval konden aanbieden aan een verbrander. De verbrander is een simpel bedrijf. Het heeft ongelooflijk veel vaste kosten, het verdient geld op het moment dat er wordt verbrand, want dan krijg je energie en dat levert wat op. Je krijgt een poorttarief van de Brabantse gemeenten. Dat was in dit geval €175. Dat gaat in de nieuwe constellatie met de contracten die de Brabantse gemeenten hebben afgesloten naar €37,50. Daarmee heb ik dus al één bedenking van de heer Leenders meteen van tafel geveegd. De afvalstoffenheffing gaat dus niet omhoog maar gaat voor de Brabantse gemeenten op de lange termijn fors omlaag. Het poorttarief van €175 is de ene inkomst voor Attero, de tweede komt uit de energieopbrengsten maar daar staan kosten tegenover. Het is dus een vaste kosten gedreven activiteit. Wij hebben in de loop der jaren gezien dat vraag en aanbod van afval niet meer met elkaar in evenwicht zijn. Wij hebben Attero overeind kunnen houden omdat inmiddels meer dan de helft van het afval afkomstig is uit Ierland en uit Groot-Brittannië. Wij verbranden hier afval van

bedrijven uit Middlesbrough om maar iets te noemen; over kerntaken van de provincie gesproken!

Dan zie je dat zo'n activiteit verandert, dat er gelukkig betere milieuopvattingen komen, cradle to cradle, afvalscheiding aan de bron, minder afval, dat het toepassen van de ladder leidt tot herbestemming, etc. Er komen andere opvattingen en in 2009 is bij de verkoop van Essent besloten om ook het bedrijf Attero, toen nog Essent Milieu geheten, te gaan verkopen. Dat proces is op gang gebracht. Het is een zeer ordentelijk proces geweest met heldere randvoorwaarden. Wij hebben heel vroegtijdig gezien dat de verkoop een impact kon hebben op de Brabantse gemeenten. Ere wie ere toekomt: op initiatief van de noordelijke gemeenten is er gekeken naar een alternatief, een vorm van inbesteden waarbij gemeenten die contractleverancier van afval waren tevens eigenaar zouden worden. Dat zou hen overigens niet ontslaan van de contractverplichtingen. Dat was van meet af aan duidelijk. Ik heb dat gedeeld met uw presidium. Mevrouw Kerkhof komt de eer toe, zij zei toen: Gedeputeerde, u gaat het bedrijf toch niet verkwanzelen voor iedere prijs? Ik heb toen gezegd dat wij dat niet zouden doen, dat, wanneer het tot een vorm van inbesteden zou komen, aan een paar voorwaarden moest worden voldaan. Ten eerste dat minimaal de helft van alle gemeenten in Nederland mee moesten doen en ten tweede dat het minimaal de helft van het totale volume moest vertegenwoordigen om minder afhankelijk te worden van de buitenlandse markt. Ten derde heb ik op de vraag van mevrouw Kerkhof geantwoord dat het minimaal een bedrag van acht nullen moest opbrengen. Dat heb ik gezegd. Overigens is het nooit tot onderhandelen gekomen. Er is nooit een prijs genoemd. Er zijn geen onderhandelingen geweest met de inbesteders over een prijs. Wij hebben eerst gevraagd of men geïnteresseerd was in inbesteden. De Brabantse gemeenten hebben daarop in ruime meerderheid "nee" gezegd.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Ja, dat hebben zij gezegd om die strategische motieven die ik in mijn bijdrage heb genoemd. Op bladzijde 9 van het Statendocument staat nogmaals dat de provincie Noord-Brabant heeft aangegeven aandelen tegen een symbolisch bedrag aan de gemeenten te willen overdragen. Is dat juist?

De heer **Pauli** (GS;VVD): Dat was de mening van de heer Willems, wethouder van uw politieke partij in Breda, mijnheer Bouwman. Hij kwam namens de West-Brabantse gemeenten bij mij lobbyen of het bespreekbaar was dat wij voor een symbolische euro die aandelen zouden willen overdragen. Mijn antwoord was direct en duidelijk en bevatte niet veel woorden: Nee!

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Maar waarom staat die passage dan in dit document?

De heer **Pauli** (GS;VVD): Ik heb die passage niet bij de hand.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Ik wel, ik heb hem hier.

De heer **Pauli** (GS;VVD): Wilt u mij die even geven, dan kan ik u antwoorden?

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Alstublieft.

De heer **Pauli** (GS;VVD): Ja, maar de zin begint met: "De regio's stellen..."

Het onderwerp is dus niet de provincie maar de regio's.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Maar hoe kan het hierin staan?

De heer **Pauli** (GS;VVD): Dat moet u aan de regio's vragen. Nogmaals, ik kan hier naar eer en geweten verklaren dat noch de directie van Attero noch de aandeelhouderscommissie noch deze gedeputeerde noch mijn mensen in de organisatie ooit op enig moment onderhandeld hebben over een prijs met welke gemeente in Nederland dan ook!

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Oké.

De heer **Pauli** (GS;VVD): Ik ga even door, voorzitter. Toen de investingsvariant helaas niet lukte, zijn wij via een werkelijk zeer ordentelijk proces overgegaan tot verkoop van de aandelen via een procedure. Ook dat heb ik gedeeld met uw presidium. Wij zijn begonnen met een longlist met 21 gegadigden, zowel financials als gewone bedrijven. Wij hebben verschillende waarderingen in de tijd laten maken. Nogmaals, die zijn sterk afhankelijk voor het poorttarief. Die waarderingen hebben allemaal opgeleverd dat het bedrijf op dit moment voor een zeer marktconforme prijs verkocht wordt. De adviseurs bevestigen dat ook. Staart u zich niet blind op het huidige dividend. Dat zou over 2013 vermoedelijk 2,3 miljoen euro geweest zijn. Met de huidige rentestand wordt dat misschien niet volledig gecompenseerd, maar er moet een aantal dingen bij betrokken worden. Dat heb ik in de commissie ook gedeeld. Allereerst gaan de tarieven zeer fors naar beneden. Brabantse gemeenten die nu nog €175 betalen, betalen straks voor 1000 kilo afval €37,50. Dat is een enorme inklap van het tarief dat Attero als inkomsten heeft. Op de tweede plaats Attero wordt schoon aan de haak verkocht. Er wordt onmiddellijk 100 miljoen euro extra gestort in het nazorgfonds. U bent voor de komende 20 jaar af van de nazorg voor afvalstortplaatsen. Het was een enorme claim die u boven het hoofd hing. Er is gevraagd hoe Waterland het rendement gaat realiseren. Waterland is een zeer kapitaalcrachtige investeringsmaatschappij die beschikt over een miljardenvermogen en die echt als een van de vier hoofdtaken van hun portefeuille op het gebied van duurzaamheid heel veel conglomeraten van bedrijven aan zich wil binden. Persoonlijk verwacht ik -- dit is dus geen standpunt van het college -- dat Waterland nog meer acquisities zal realiseren, niet alleen in Nederland maar ook in Europa. Het is tegenwoordig al veel efficiënter om afval te scheiden via afvalverbrandingsinstallaties dan thuis bij de consument. Gemeenten doen dat echter niet snel, want plasticafval verzamelen levert op dit moment lekker op. Dit soort bedrijven gaan wel met die nieuwe technieken aan de slag om dat te verbeteren.

De werkgelegenheid is goed geregeld. Het sociaal plan is met een jaar verlengd. Het plan heeft de volledige instemming van de ondernemingsraad en de vakbonden. De eerste drie jaar kan het bedrijf niet verkocht worden zonder toestemming van de huidige aandeelhouders. Ook dat is geregeld.

Het raakt mij persoonlijk dat u de naheffing aan de orde hebt gesteld. Ik heb op persoonlijke titel alles maar dan ook alles geprobeerd om de Brabantse gemeenten op één lijn te krijgen. Op mijn initiatief heeft er een gesprek plaatsgevonden met de directie van Attero en met de voorzitter van de Vereniging van Contractanten. Ik heb toen het idee gelanceerd om de overeenkomst met gesloten beurzen tot een goed einde te

brenge. Mijn idee is heel simpel: u blijft het contract ook na 1 januari 2017 nakomen totdat u aan uw volumeverplichting hebt voldaan en daarna houdt het onmiddellijk op. Attero bood zelfs aan om dat vanaf 1 januari 2017 voor het lagere tarief te doen. Het lag vast in de conceptovereenkomst die mede onder mijn leiding met Waterland tot stand gekomen is. Op de dag voordat er getekend zou worden, hebben de Brabantse gemeenten dat verworpen. Zij hebben zelfs de onderhandelingen danig gefrustreerd door reeds in 2013 de aanbesteding te laten komen die van toepassing zou zijn op 1 januari 2017. Als je een bedrijf moet verkopen en een aantal belangrijke gemeenten zoals de Brabantse zijn al volop bezig met aanbesteding en proberen contracten af te sluiten met andere bedrijven, kunt u zich voorstellen dat dit niet bevorderlijk is geweest voor het verkoopproces. Toch is het doorgegaan. U hebt kunnen lezen dat de meeste gemeenten contracten hebben afgesloten met andere bedrijven voor lage poorttarieven die liggen tussen de €37 en de €43. Het doet mij ook pijn om hier te moeten melden dat verschillende gemeenten zich onvoldoende van die private overeenkomst aangetrokken hebben en die in de afgelopen jaren, terwijl zij wisten dat zij een contract hadden, hun afval bij andere commerciële bedrijven gebracht hebben omdat dit goedkoper was. Laten wij dus niet zielig doen. Overigens heeft Attero tot nu toe nog nooit een boetebeding opgelegd en er zelfs niet mee bedreigd. De gemeenten zelf zwengelen het aan. Laat ik u een simpel rekensommetje geven. Stel dat er een boete komt en stel dat die het maximale bedrag bedraagt dat door de krant wordt genoemd, dan gaan de 1 miljoen Brabantse huishoudens van een afvaltarief van €175 per 1000 kilo naar pakweg €37. De gemiddelde hoeveelheid afval per huishouden is ongeveer 1000 kilo per jaar. Als Attero al een boete op zou leggen, is de terugverdientijd zeer kort en wordt de consument daarvan niet de dupe. Een lineaire berekening laat zien dat het eerder een kwestie is van maanden dan van jaren om die boete te verwerken. Die boodschap is dus niet lastig. Die kan ik goed uitleggen en als u dat niet kunt, mijnheer Leenders, zal ik dat graag voor u doen.

Er is gesproken over het tijdstip wanneer de geheimhouding wordt opgeheven. Het spijt mij dat er hier zo veel opmerkingen zijn gemaakt over wat u wilt weten en niet weet. Ik heb in de commissie aangeboden om werkelijk alles dat onder de geheimhoudingsplicht valt in beslotenheid met u te delen. Ik heb u aangeboden om rechtstreeks uw vragen te stellen aan onze adviseurs, onze juristen, onze onderhandelaar, aan de directie en aan de leden van de kerngroep. Daarvan is geen gebruikgemaakt. Dat kan, u hebt het druk, ik begrijp het. Alle betreffende provincies en gemeenten zijn namelijk unaniem van mening dat dit proces uiterst professioneel en met inachtneming van het belang van alle partijen is verlopen.

Mevrouw **Lestrade-Brouwer** (D66): Ik wil even de aandacht erop vestigen dat ik helemaal niet geklaagd heb over de hoeveelheid geheimhouding, ik heb alleen gevraagd wanneer die ophoudt. Ik weet dat wij naar het latje van Alex kunnen, daar hebben wij helemaal geen klachten over. Wij hebben ook geen klachten over de manier waarop de gedeputeerde bereid is alles te vertellen. Wij komen echter steeds dossiers tegen waarbij wij richting het latje van Alex gedirigeerd worden. Het gaat niet over de bereidheid van de gedeputeerde om een en ander toe te lichten.

De heer **Pauli** (GS;VVD): Ik reageer nu ook niet op uw opmerking, mevrouw Lestrade, dat komt nog. Ik reageer op een van uw collega's die zei: ik heb nog heel veel vragen zus

en heel veel vragen zo. Wij hebben er werkelijk alles gedaan om de Staten te faciliteren met rechtstreekse gesprekken met adviseurs en daarvan is geen gebruikgemaakt. Tegen mevrouw Lestrade zeg ik dat het vooral gaat om uitermate gevoelige bedrijfsgegevens. Wij zullen in overleg met de kopende partij overleggen welke gegevens gedurende welke tijd onder het geheimhoudingsregime vallen en welke niet.

De **voorzitter**: Ik zie dat de fractie van de VVD geen behoefte heeft aan een tweede termijn. Wij beginnen met de heer Van Vugt van de fractie van het CDA.

De heer **Van Vugt** (CDA): Voorzitter. Ik dank de gedeputeerde voor zijn vrij uitgebreide beantwoording. Ik heb vier vragen gesteld en drie daarvan zijn voor mijn fractie afdoende en overtuigend beantwoord. Ik heb nog geen antwoord gekregen over mijn vraag over de inning van de boete, behalve dan dat dit waarschijnlijk snel terug te verdienen is. Ik wil echter graag een antwoord op de vraag of de gedeputeerde verwacht dat die boeteclausule ook door de nieuwe eigenaar wordt geëffectueerd.

De heer **Vissers** (SP): Voorzitter. Mijn vraag ligt eigenlijk in het verlengde van de vraag van het CDA. Ziet het college een rol voor zichzelf weggelegd in het geval er een navordering wordt opgelegd en zo ja, welke rol kan dat zijn?

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. Het verhaal van de gedeputeerde is bijna te mooi om waard te zijn. Wij horen dat de burger dadelijk nog maar 20% van zijn huidige tarief kwijt is. Waar verdient Waterland dan zijn centen mee als het nu een heel hoog tarief moet zijn en over een halfjaar ineens een vijfde daarvan? Dat is toch heel vreemd. Ik heb op een aantal vragen geen antwoord gehad. Ik heb o.a. gevraagd waarom Attero niet later verkocht wordt, namelijk wanneer de contracttermijn afloopt en waarom het verdienmodel niet tussentijds gewijzigd wordt. Wat heeft de provincie in haar rol als aandeelhouder daarmee gedaan?

Onze fractie heeft vragen gesteld naar aanleiding van de commissievergadering en heeft zeer vage antwoorden gekregen. Er is niet eens een suggestie voor het geven van additionele informatie gedaan.

De heer **Leenders** (PvdA): Ik dank de gedeputeerde voor zijn beantwoording. Ik wil nog even op een paar dingen reageren. Wij hebben geen vragen gesteld want de heer Pauli heeft ons inderdaad alle informatie verstrekt die wij nodig hadden om voor zover mogelijk een goed afgewogen besluit te nemen. Daarmee was helemaal niets mis.

Over de afvalstoffenheffing heb ik letterlijk gezegd: "Door de naheffing zullen de lasten voor de burger stijgen, al dan niet in de vorm van een hogere afvalstoffenheffing." Als een gemeente meer lasten krijgt, zullen die uiteindelijk bij de burger terechtkomen. Dat heb ik bedoeld te zeggen.

Het is belangrijk om even iets te zeggen over de naheffing. De heer Pauli heeft gezegd dat hij alles gedaan heeft om...en begon met de woorden "Het doet pijn". Als wij die pijn hebben veroorzaakt, wil ik mij daarvoor toch excuseren want dat is niet de bedoeling geweest. Dat heb ik niet willen zeggen, want voor zover onze observatie strekt heeft gedeputeerde Pauli er inderdaad alles aan gedaan en op een goede en zorgvuldige wijze.

De gemeenten hebben inderdaad een verantwoordelijkheid. Er zijn rollen gespeeld waar ik niet op wil ingaan omdat dit voor dit moment veel te ver zou strekken. Ik zou daar wel wat over kunnen zeggen. Ik heb veel wethouders gesproken en gemeenten hebben niet altijd even correct gehandeld. Laat ik het maar zo verwoorden. Het is echt niet de bedoeling geweest om u pijn te doen, mijnheer Pauli. Aan uw handelwijze is wat mij betreft niets te verwijten.

Toch hadden wij alles afwegend een dilemma. Je maakt uiteindelijk een politieke keuze op grond van de zeven punten die wij hebben genoemd en de conclusie die wij daaruit getrokken hebben. Het is niet meer dan dat.

Ik heb nog een vraag over het ontwerpbesluit. Waartoe besluiten wij nu eigenlijk? Wij besluiten niet meer over geen wensen en bedenkingen kenbaar maken. Wij hebben immers veel wensen en bedenkingen geuit. Vervolgens gaat het over twee punten van geheimhouding. Het is mij niet helemaal duidelijk waarover wij nu besluiten. Misschien wil de gedeputeerde daarop nog even ingaan?

Mevrouw **Lestrade-Brouwer** (D66): Voorzitter. Even vanaf mijn plaats. Ik wil graag nog iets horen over de afdwingbaarheid van de toezeggingen.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Voorzitter. Ook ik twijfel niet aan de integriteit van de heer Pauli. Ik houd wel van flinke debatten, maar er moet mij wel iets van het hart. Wij hadden net al iets over verschillende interpretaties van de regio's aan de ene kant en de provincie aan de andere kant over zogenaamde symbolische bedragen tegen de achtergrond van strategische overwegingen.

Er staat nog zo'n gegeven in de documentatie van de Vereniging van Contractanten. Zij vinden dat zij al lang voldaan hebben aan de contractuele verplichting om gedurende twintig jaar 510 kiloton aan te leveren. Sterker nog, als zij nu uitrekenen wat eruit komt, is het 575 kiloton over twintig jaar. Zij vinden dat dit hun part of the deal geweest is en voelen zich nu vrij. Daarom vind ik de termijn van twee jaar voordat het eigenlijk gaat plaatsvinden nog steeds jammer.

De heer **Pauli** (GS;VVD): Voorzitter. Het is ongelooflijk lastig om iets te zeggen over de inning van de boete. Allereerst herhaal ik dat Attero tot nu toe in geen enkel gesprek daadwerkelijk heeft gezegd dat zij overgaat tot inning van de boete. Vervolgens merk ik op dat juridisch gezien alle contracten met derden overgaan naar de nieuwe eigenaar. Het is dus aan de nieuwe eigenaar om te bepalen wat hij daarmee doet.

Als ik een contract al drie jaar van tevoren wil beëindigen en tegen u zeg: houdt u er rekening mee, over drie jaar ben ik bij u weg, maar u hebt nog wel een appeltje met mij te schillen. Hoe zou u zich dan opstellen, mijnheer Van Vugt. Twee derde deel van de Nederlandse gemeenten is geen leverancier meer van afval aan Attero, maar verlangt wel van Attero dat er geen boete meer geïnd wordt omdat zij niet aan hun volumeverplichting hebben voldaan. Ik denk dat dit een lastige geschiedenis wordt, maar ik durf daarover geen uitspraak te doen. Nogmaals, ik vind dat daarover al veel te veel gesproken is door gemeenten, bovendien heeft Attero tot nu toe geen boete opgelegd.

De heer **Van Vugt** (CDA): Ik heb die vraag gesteld omdat wij de afgelopen maanden bedolven zijn onder brieven en reacties van gemeenten. Daarin zijn ons hoge

boeteprognoses voorgespiegeld. Vandaar dat ik zeer benieuwd ben of de gedeputeerde dit waarschijnlijk acht.

De heer **Pauli** (GS;VVD): Ik weet dat niet. De heer Van Vugt vraagt mij in een glazen bol te kijken. Ik ben er samen met mijn collega's van de aandeelhouderscommissie van overtuigd dat Waterland een uitstekende, integere en professionele partij is die de komende jaren ook voor overheden in Nederland en in het buitenland met afval aan de slag wil. Dat zal meewegen in de wijze waarop zij aankijken tegen het al of niet toepassen van een boeteclausule. Het doet mij echt ongelooflijk pijn dat ik het moet zeggen, maar de Brabantse gemeenten hebben het Attero niet gemakkelijk gemaakt. Als je willens en wetens een contract niet respecteert, als je al vier jaar van tevoren zegt: in de nieuwe contractperiode ga ik met u geen zaken meer doen en je loopt weg, dan maak je je niet geliefd bij een partij met wie je een juridische overeenkomst hebt gesloten. Ik kan hierover geen harde uitspraken omdat ik het doodeenvoudig nog niet weet. Ik heb u verteld wat ik wel weet, namelijk dat Attero tot nu toe geen enkele keer een boete heeft opgelegd.

De heer Vissers heeft mij gevraagd of ik nog een rol voor het college zie weggelegd als er sprake zou zijn van een navordering. Mijnheer Vissers, ik heb werkelijk alles uit de kast gehaald. Ik heb 70% van de aandeelhouders, zijnde niet de Brabantse provincie, zo ver gekregen dat zij akkoord gingen dat in de conceptovereenkomst de passage werd opgenomen dat getracht zou worden om tot een minnelijke regeling te komen. Dat heeft indirect die 70% van de aandeelhouders misschien wel geld gekost. Ik heb het voor elkaar gekregen bij Waterland. Mijn kaarten zijn uitgespeeld. Het kon met gesloten beurzen geregeld worden. Nogmaals, de Brabantse gemeenten hebben dat in meerderheid verworpen. Laat ik daarover eerlijk en duidelijk zijn.

Mevrouw Van der Kammen zegt iets dat ik gezegd zou hebben maar dat is niet zo. Ik heb in mijn eerste termijn niet gezegd dat voor de burgers de tarieven zullen zakken tot 20% van het huidige niveau. Ik heb het steeds gehad over het poorttarief. Dat tarief gaat per kiloton afval van gemiddeld €175 naar €37,50. Dat is een belangrijke component van de afvalstoffenheffing voor een huishouding. Maar er zijn nog meer componenten, o.a. de efficiency van het afvalstoffenbedrijf zelf en wat men doet in het kader van openstelling van milieustations. Daarover kan ik geen uitspraak doen. Ik durf wel te zeggen dat gezien de ontwikkelingen op de afvalmarkt de afvalstoffenheffingen voor Brabantse huishoudens de komende jaren zeker niet zullen stijgen.

Later verkopen zou zeer slecht zijn. Het bedrijf Essent Milieu (Attero) was vijf jaar geleden meer waard dan nu. Door het weglopen van contractanten, waaronder de Brabantse gemeenten, zien de vooruitzichten er vanaf 2017 niet perspectiefvol uit. Wij vullen de afvalverbrandingsinstallaties met afval uit Ierland en Engeland. Dat is echter tijdelijk vanwege het feit dat heel veel Ierse en Engelse afvalstations afgekeurd zijn. Er worden nu nieuwe gebouwd maar dat duurt een paar jaar. Daarmee kunnen wij de gaten tijdelijk vullen. Nogmaals, u moet niet alleen kijken naar wat u krijgt aan dividend en opbrengst, u bent ook in één klap af van alle nazorg voor afvalstortplaatsen en daarmee is ongelooflijk veel geld gemoeid.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ik kom even terug op de daling van het tarief van 100% naar 20%, van €175 naar €37.50. Dat is het tarief voor de gemeenten. Waarmee

verdient Waterland straks zijn geld? Dat was de kern van mijn vraag. Zou de gedeputeerde die willen beantwoorden?

De heer **Pauli** (GS;VVD): Ik heb daarover al iets gezegd, ik zal dat herhalen. De directie van Waterland gelooft dat het bedrijf door het opbouwen van een marktaandeel in milieuactiviteiten over een aantal jaren een zodanige propositie kan bewerkstellingen dat het een interessant bedrijf wordt om door te verkopen. Vandaar dat ook was afgegrensd dat het bedrijf Attero de eerste drie jaar niet verkocht kon worden zonder toestemming van de huidige aandeelhouders. Waterland zal waarschijnlijk proberen een conglomeraat te maken van een groot aantal afvalverwerkingsbedrijven in West-Europa. Zeker in een vaste kosten gedreven activiteit gaan efficiëntie en vaste kosten per kilogram verbrand een rol spelen. Dat gaat Waterland doen. Dat kan men doen omdat men een vermogen van meerdere miljarden op de balans heeft en die wij als overheidsaandeelhouders niet willen stoppen in het verder uitbreiden van deze activiteiten.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ik hoor dat twee derde deel van de klanten in Brabant afhaakt. Bovendien is het tarief dadelijk een vijfde van wat het nu is. Ik vind het allemaal nog ongeloofwaardig klinken. Kan de gedeputeerde daar eens op reflecteren?

De heer **Pauli** (GS;VVD): Ik heb geprobeerd u dat duidelijk te maken, mevrouw Van der Kammen. De afvalmarkt is zeer ordinair een markt van vraag en aanbod. Het is een door vaste kosten gedreven markt. Zo'n installatie moet je 365 dagen per jaar liefst 24 uur per dag gebruiken en die installatie moet vol zitten met afval. Als er minder aanbod is dan vraag, zakt het poorttarief enorm. Op het moment dat afvalverbrandingsinstallaties weggesaneerd worden en vraag en aanbod meer met elkaar in evenwicht komen, stijgen de tarieven, dan komen er meer inkomsten voor het afvalverbrandingsbedrijf en neemt het rendement toe.

De heer **Leenders** vroeg wat wij besluiten over de geheimhouding. Dat staat in onderdeel 2 en 3 van het dictum. Dictum 2 gaat over de verkoopovereenkomst. Daarin staat ongelooflijk veel vertrouwelijke informatie, o.a. de garanties die wij hebben afgegeven op een aantal juridische en andersoortige zaken. Dat soort informatie moet niet bekend worden bij derden. Dan weet je op voorhand dat je dat soort garanties dan kwijt bent en er financiële middelen tegenover moet zetten. De stukken hebben voor de Statenleden ter inzage gelegen om hun echt integraal alle dossiers te kunnen laten zien.

De heer **Leenders** (PvdA): Wij hebben gezegd dat wij op dit moment tegen verkoop zijn. Wij zijn echter vóór hetgeen de gedeputeerde nu zegt. In die interpretatie moeten wij dus voor het voorstel stemmen.

Dictum 3 heeft betrekking op de Fairness Opinion Letter. Daarin verklaart ABN-AMRO met een onderbouwing de waardering van het bedrijf. U kunt zich voorstellen dat het hier gaat om zeer bedrijfsgevoelige informatie. Daaruit blijkt overigens dat wij het bedrijf voor een keurige prijs verkocht hebben. Het is niet in het belang van de nieuwe koper dat dit soort informatie naar buiten komt, ook vanwege wat ik zojuist al heb gezegd, namelijk dat de koper de komende jaren mogelijk nog andere overnames wil doen.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik wil graag enige verduidelijking over de opmerking van de gedeputeerde dat de afvalstoffenheffing voor de huishoudens de komende jaren niet zal stijgen door deze verkoop.

Dat roept bij mij twee vragen op. Het gaat over de "komende jaren". Zijn er ook al bepaalde garanties gegeven voor de jaren daarna? Wat is daar de verwachting?

Mijn tweede vraag gaat over om een afvalstoffenheffing. Dat is een vast bedrag per jaar dat door de gemeente wordt geïnd. Maar wat betekent het voor de variabele kosten, bijvoorbeeld de kosten per lediging van een klike of het aanbod van afval bij een milieustraat? Zijn daarvan ook effecten te verwachten voor de Brabantse huishoudens?

De heer **Pauli** (GS;VVD): Er werd door Attero afval opgehaald bij de gemeenten en die grote hoeveelheden afval werden naar de afvalverbrandingsinstallatie gebracht. Er heeft in het contract met Attero nooit iets gestaan over het ledigen van klike's of over het afhalen van afval aan huis. Het gaat echt om bulkafval, om het brengen van volle vrachtwagens met afval vanuit regio's en gemeenten naar de afvalverbrandingsinstallaties van Attero. Ik heb u gezegd dat bijna alle Brabantse gemeenten een nieuw contract afgesloten hebben. Dat rechtvaardigt mijn opvatting dat het tarief niet zal gaan stijgen. Overigens gaat slecht een derde deel van het afval naar Attero en twee derde naar andere afvalverbrandingsinstallaties. Het tarief zakt van gemiddeld €175 naar €37.50. Dat is gebaseerd op 1000 kilo afval. Het is dan ook zeer gerechtvaardigd dat in ieder geval voor dat stuk de afvalstoffenheffing voor huishoudens in Brabant niet zal veranderen. Ik kan niet nog verder in de tijd kijken. Ik denk ook dat de heer Van Hattem mij niet kan vragen iets te zeggen over zaken die de gemeenten aangaan en van gemeente tot gemeente verschillen.

De heer Bouwman merkte op dat de Vereniging van Contractanten vindt dat zij al eerder het volume aangeleverd hebben. Dat zou een aardige zijn geweest, ware het niet dat er een volume per jaar is afgesproken. Dat is ook heel logisch. Ik heb u al een paar keer verteld dat Attero een vaste gebonden activiteit is. Attero had dus belang bij een minimale hoeveelheid per jaar om die afvalverbrandingsinstallaties zo veel mogelijk uren per werkdag te kunnen laten draaien. Dat argument kan misschien door de gemeenten ingebracht worden, maar ik vraag mij zeer af of dat legitiem is.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Ik ben eigenlijk bezig met factfinding. Volgens de informatie zou 10.000 tonkilo al voldoende geweest zijn om de ovens die 20 jaar te laten draaien. Volgens de prognoses wordt er 10% tot 15% meer aangeleverd. Daarmee is de investering terugverdiend. Met andere woorden, gemeenten zouden op grond daarvan kunnen zeggen: De Vereniging van Contractanten besluit om het op een andere manier aan te pakken. Wat doen wij daarmee? Wat is de mening van de gedeputeerde daarover?

De heer **Pauli** (GS;VVD): Dat snap ik, mijnheer Bouwman, maar zo werkt het helaas niet. Het is zelfs nog ingewikkelder. Wij laten hier niet alle 66 gemeenten de revue passeren. Er zijn zelfs gemeenten geweest die jaar in jaar uit veel meer geleverd hebben en er zijn andere gemeenten die jaar in jaar uit veel te weinig hebben geleverd omdat zij ook aan derden leverden. Ik kan nog een keer proberen de Vereniging van Contractanten met Attero aan tafel te krijgen om over dit soort aspecten te spreken. Nogmaals, het doet mij

geen plezier dat vooral de Brabantse gemeenten zelf de deur bikkelhard dichtgegooid hebben!

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Is dit een toezegging?

De **voorzitter**: Als ik het goed interpreteer, geeft de gedeputeerde aan dat hij dat zal doen. U mag dat als zodanig opvatten.

Ik heb genoteerd dat de heer Pauli namens GS twee toezeggingen heeft gedaan:

In overleg met de kopende partij zal worden afgesproken welke gegevens gedurende welke termijn onder het geheimhoudingsregime zullen vallen.

Nog één keer zal worden geprobeerd de Vereniging van Contractanten met Attero aan tafel te krijgen om te praten over het boetebeding in relatie tot de volumes.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. Mag ik om een korte schorsing vragen?

De vergadering wordt enkele minuten geschorst

De **voorzitter**: Ik stel voor te gaan stemmen.

In stemming komt Statenvoorstel 19/14 B

De heer **Koevoets** (VVD): Voor.

De heer **Van Vugt** (CDA): Voor.

De heer **Visser** (SP): Voor.

Voorzitter. Wij stemmen voor, maar dat voelt niet helemaal gemakkelijk. Wij doen het met enige aarzeling en hopen dat wij over vier jaar kunnen constateren dat het een verstandig besluit is geweest.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voor.

Voorzitter. Wij hebben geen principiële bezwaar tegen verkoop op zich, maar onze bedenkingen blijven overeind. Wij zullen de voortgang en de gevolgen op de voet volgen en de gedeputeerde ter verantwoording roepen als zaken anders lopen dan hier wordt voorgespiegeld.

De heer **Leenders** (PvdA): Voor.

Voorzitter. Wij zijn tegen de verkoop van Attero, dus wij hebben wel wensen en bedenkingen. Dat was punt 1 van het besluit.

Mevrouw **Lestrade-Brouwer** (D66): Voor.

Voorzitter. Wij stemmen voor met dezelfde bedenkingen als de SP.

De heer **Bouwman** (GroenLinks): Voor.

Voorzitter. Wij stemmen voor met dezelfde bedenkingen als de Partij van de Arbeid.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voor.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor.

De heer **Kap** (OSN): Voor.

De **voorzitter**: Ik constateer dat dit voorstel met algemene stemmen is aangenomen. Misschien past het wel om bij dit besluit de gedeputeerde en het team van mensen dat hieraan naar onze waarneming heel hard aan gewerkt hebben op dit moment even te danken voor al die uren die zij daaraan besteed hebben en op ongebruikelijke tijdstippen.

(applaus)

Motie M1 over een niet-geagendeerd onderwerp: Steun aanpak West-Brabant

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 11 april 2014,

overwegende dat:

- *Philip Morris voornemens is met ingang van 1 oktober te stoppen met de productie van sigaretten in Bergen op Zoom;*
  - *1.230 werknemers daardoor hun baan verliezen van de huidige 1.371 werknemers;*
  - *dit structureel verlies van arbeidsplaatsen nog veel groter zal zijn i.v.m. het verloren gaan van arbeidsplaatsen van toeleveranciers in de regio;*
  - *dit alles een enorme impact heeft op de regio West-Brabant en de gemeentes, constaterend dat reeds acties in gang gezet zijn,*
  - *spreken zij hun steun uit voor de aanpak langs de 4 sporen zoals GS die nu hanteert en*
  - *roepen GS op alles te doen om de infrastructuur op het gebied van bedrijvigheid in West-Brabant te verbeteren,*
- en gaan over tot de orde van de dag."*

De **voorzitter**: Deze motie is ingediend naar aanleiding van het vreselijke bericht dat wij vorige week hebben gehoord over de voorgenomen sluiting van de fabriek van Philip Morris in Bergen op Zoom. De eerste indiener van de breed ondersteunde motie is mevrouw Lestrade. Ik geef haar graag het woord.

Mevrouw **Lestrade-Brouwer** (D66): Voorzitter. Iedereen is de afgelopen week enorm geschrokken van de berichtgeving over de ontslagronde bij Philip Morris, temeer daar de toeleveranciers daarvan ook grote schade zullen ondervinden. Iedereen heeft op zijn eigen wijze natuurlijk al blijk gegeven van medeleven met de mensen die dit massaontslag moesten ondergaan en met de gemeenten die daar nu ook hard aan moeten gaan trekken. Het leek veel partijen in deze Staten gepast om ook namens PS aan te geven dat wij de gedeputeerde steunen in de stappen die hij inmiddels heeft ondernomen -- het is duidelijk dat hij onmiddellijk actie heeft ondernomen -- en om dit aan te grijpen om wellicht meer aandacht te besteden aan de bedrijfsmatige infrastructuur in West-Brabant.

De motie is heel breed ondersteund. De motie is ook bedoeld om de mensen daar een hart onder de riem te steken, om te laten zien dat wij als volksvertegenwoordiging met hen meeleven en dat wij ons college zullen steunen bij alle maatregelen die er genomen zullen worden.

De **voorzitter**: Gezien de brede ondersteuning van de motie neem ik aan dat wij het bij de woordvoering door mevrouw Lestrade kunnen laten. Ik zie dat de heer Koevoets het woord verlangt.

De heer **Koevoets** (VVD): Voorzitter. De VVD heeft deze motie mede ondersteund omdat wij denken dat er met deze motie een signaal uitgaat naar Bergen op Zoom, mijn woonplaats zoals u weet, maar ook breder naar West-Brabant om te laten weten, zo men zich dat nog niet realiseerde, dat ook de Staten van de provincie Noord-Brabant enorm begaan zijn met wat daar gebeurd is en heel veel steun geven aan de initiatieven die er op dit moment genomen worden door Gedeputeerde Staten om ervoor te zorgen dat deze vreselijke situatie zo veel mogelijk wordt verzacht. Wij denken dat het moeilijk is. Nogmaals, wij steunen deze motie vooral omdat daarvan het signaal uitgaat dat de Staten van Brabant meeleven met de gebeurtenissen in West-Brabant.

De **voorzitter**: Ik kijk even rond of er nog anderen zijn die de behoefte voelen het gevoelen dat in deze motie verwoord is, te ondersteunen?

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voorzitter. Ik hoop dat deze motie aanleiding is om ook daadwerkelijk met feiten aan de mensen daar te laten blijken dat er iets gebeurt, zodat zij het gevoel hebben dat het niet alleen bij woorden blijft. Ik begrijp dat dit op dit moment moeilijk is, omdat alles niet altijd in de openbaarheid geregeld kan worden. Het is echter wel belangrijk dat er vlug iets gebeurt. Ik denk met name aan al die 45-plussers voor wie het ontzettend moeilijk is om weer aan de slag te komen. Volgens de huidige regelgeving moeten deze mensen nog minimaal 22 jaar werken en dan is het bijzonder zuur als zij op dit moment denken dat zij nooit meer aan werk zullen komen. Ik hoop dat wij onderwijs gericht op verdere participatie in het arbeidsproces kunnen entameren en niet moeilijk doen als dat geld moet kosten.

De heer **Pauli** (GS;VVD): Voorzitter. Het college ziet deze breed ondersteunde motie als een geweldige stimulans en een steun in de rug. Ik wil dit moment ook gebruiken om u op de hoogte te brengen van de actuele feitelijke situatie.

Wij hebben informeel een signaal gekregen dat er afgelopen vrijdag wel eens een vervelend bericht zou kunnen komen. Je mag natuurlijk nooit speculeren op nieuws. Philip Morris is een beursgenoteerde onderneming, dus daarmee moet je uiterst voorzichtig zijn, maar wij hebben werkelijk alles uit de kast gehaald om ons voor te bereiden. Op donderdagavond heb ik dit zeer vertrouwelijk gedeeld met het ministerie en op vrijdagochtend is er op initiatief van de provincie een grote integrale groep georganiseerd. Daarin zitten wij, de provincie Zeeland, de gemeente Tholen, het RTA (Regionaal Transitiearrangement), de Arbeidsmarkt Regio West-Brabant, de gemeente Bergen op Zoom met specialisten, het ministerie van Economische Zaken en onze eigen stafafdelingen die gespecialiseerd zijn op dit gebied. Daar is een plan voorbereid. Dat is afgelopen woensdag reeds door ons besproken en vastgesteld. Er is besloten dat

burgemeester Van Petten van Bergen op Zoom de woordvoerder is. Het plan heeft vier elementen. Op de eerste plaats ervoor te zorgen dat zo veel mogelijk mensen van werk naar werk kunnen. Dat gaan wij organiseren met een groot mobiliteitscentrum waarbij alle instanties betrokken worden: het UWV, de vakbonden en de arbeidsregio West-Brabant. Het wachten is nog even op een sociaal plan. Het is ongelooflijk jammer dat er bij dit bedrijf geen sociaal plan ligt. Ik heb geen harde signalen, ik moet het ook vaak doen met berichten in de media, maar ik constateer wel dat men bereid is om tot een sociaal plan te komen. In eerste instantie zijn het natuurlijk de vakbonden en de OR. Zij zijn samen met de werkgever verantwoordelijk om een strak en stevig akkoord te sluiten.

Vervolgens zullen wij binnen werk naar werk alles enorm gaan matchen. Wij kijken naar vraag en aanbod, naar het opleidingsniveau, naar de aanwezige kennis en ervaring. Wij doen dat niet alleen bij de werknemers van Philip Morris maar ook alle belangrijke toeleveranciers zullen wij daarbij betrekken, want die zijn ook belangrijk.

Wij hebben ook afgesproken om naar het Europese hoofdkantoor van Philip Morris te gaan, indien men bereid is ons daar te ontvangen en een gesprek met ons aan te gaan. Ik moet mijn woorden voorzichtig formuleren want er zijn ook mensen die zeggen dat de werknemers daarop niet zitten te wachten, maar als wij wat meer tijd zouden kunnen krijgen dan tot de in de krant genoemde datum van 1 oktober, zouden wij wat meer mogelijkheden hebben om mensen van werk naar werk te helpen. Wij gaan het in ieder geval bespreken. Wij gaan integraal met het ministerie van Economische Zaken maar ook met Brussel kijken hoe wij de economische structuur in West-Brabant kunnen versterken. Daar zijn wij goed op weg met biobased en met maintenance. Wij kijken ook of de aanschaf van de F35 toestellen voor nieuw onderhoud in West-Brabant kan zorgen. Wij kijken ook wat wij kunnen doen op logistiek gebied. Wij zullen de grote vervoerders helpen bij het zoeken naar vervangende omzet uit andere landen. Dat vraagt echter enige tijd. De strategieën die wij hier bespreken, zullen ook de komende jaren veel lef en moed van ons vragen om die echt te verwezenlijken. Ik eindig met de politieke uitspraak dat de havenstrategie Moerdijk echt van eminent belang is. Wij hebben een logistiek Moerdijk nodig. Daarvoor is ook belangstelling bij het bedrijfsleven maar dat zegt echt pas "ja" als de politiek zijn besluiten genomen heeft. Wij zullen werkelijk alles uit de kast moeten halen om West-Brabant ook in de verbinding met die prachtige brainportregio te komende tijd te ondersteunen. Wij doen dat in goede samenspraak met de ministeries en met Brussel. In de tussentijd zullen wij er zijn voor deze regio. Dat heeft ook onze commissaris gisteren bewezen met zijn bezoek aan Philip Morris. Dank u voor uw steun. Uiteraard hebben wij geen bezwaar tegen deze motie.

In stemming komt motie M1 over een niet-geagendeerd onderwerp: "Steun aanpak West-Brabant"

De heer **Koevoets** (VVD): Voor.

Mevrouw **Kerkhof-Mos** (CDA): Voor.

Voorzitter. Onze fractie heeft vorige week al uitvoerig met de gedeputeerde van gedachten gewisseld over de aanpak voor West-Brabant. Dat was een heel prettige manier van communiceren. Het was ook heel adequaat na het afschuwelijke bericht. Wij steunen het optreden van het college van harte. Wij zijn zeer content over de manier waarop deze aanpak wordt gerealiseerd.

De heer **Altundal** (SP): Voor.

Voorzitter. Wij stemmen voor met dezelfde stemverklaring als het CDA.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voor.

De heer **Leenders** (PvdA): Voor.

Voorzitter. Wij zijn voor met dezelfde stemverklaring als het CDA.

Mevrouw **Lestrade-Brouwer** (D66): Voor.

De heer **P. Smeulders** (GroenLinks): Voor.

De heer **Mondriaan** (50PLUS): Voor.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor.

De heer **Kap** (OSN): Voor.

De **voorzitter**: Ik constateer dat deze motie met algemene stemmen is aangenomen.

Sluiting van de vergadering

De **voorzitter**: Geachte leden, dames en heren. Wij komen nu aan het einde van de vergadering. Ik dank eenieder voor de inbreng en voor de wijze waarop het debat gevoerd is. De eerstvolgende vergadering van PS vindt plaats op 16 mei aanstaande. Wij zien elkaar uiteraard weer bij de commissievergaderingen volgende week. Ik nodig u van harte uit voor een drankje op het Statenveld en wens u allen een mooi weekend toe.

De voorzitter sluit om 17.30 uur de vergadering